МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

V ДУНАЙСЬКІ НАУКОВІ ЧИТАННЯ

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО XXI СТОЛІТТЯ: ВЗАЄМОДІЯ НАУКИ, ОСВІТИ ТА БІЗНЕСУ

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
(27 вересня 2019 року)

Ізмаїл – 2019

УДК 94(477)«1946/1947»

Затверджено до друку вченою радою Ізмаїльського державного гуманітарного університету (протокол № 2, від 16 жовтня 2019 р.).

Рецензенти:
доктор педагогічних наук, професор Н. В. Гузій (Київ)
доктор філологічних наук, доцент Л. М. Коваль (Вінниця)
доктор історичних наук, професор В. М. Орлик (Кропивницький)

Редакційна колегія:
доктор педагогічних наук, професор Я. В. Кічук (голова)
доктор історичних наук, професор Л. Ф. Циганенко (відповідальний редактор)
кандидат фізико-математичних наук, доцент Я.А. Воробйов
кандидат історичних наук І.Є. Татаринов
кандидат педагогічних наук О.М. Івлієва

V Дунайські наукові читання. Інформаційне суспільство XXI століття: взаємодія науки, освіти та бізнесу. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (27 вересня, 2019 року). – Ізмаїл : РВВ ІДГУ; «СМИЛ», 2019. – 130 с.

Зважаючи на свободу наукової творчості, редколегія бере до публікації статті й тих авторів, думки яких не в усьому поділяє. Відповідальність за достовірність матеріалів несуть автори публікацій.

Статті подані в авторській редакції.

UNICHECK

Тексти публікацій були перевірені за допомогою системи пошуку ознак плагіату Unicheck в рамках проекту підтримки наукових університетських видань.

© ІДГУ, 2019
© РВВ ІДГУ; «СМИЛ». 2019
© Автори статей, 2019

Зміст

Баштовенко О. Нові реалії фізкультурно-оздоровчої освіти..... 5
Васильєва О. Упровадження компетентнісного підходу в підготовці майбутніх учителів до самостійної роботи…….. 7
Волощук Л., Янковська О. Оцінка фінансової стійкості суб'єкта ринку фінансових послуг…… 10
Герганов Л. Впровадження сучасних інформаційних технологій в практику роботи морських тренувальних центрів як базовий компонент формування професійного середовища для майбутніх фахівців флоту..... 13
Доня С. Загальні підходи до взаємодії джерел ризику в сільському господарстві *(рум.)*……... 16
Грендач Т. Застосування спеціалізованих програм для ведення документообігу та їх переваги…… 18
Драгієва Л. Формування змісту професійної підготовки майбутніх вчителів технологій в сучасних умовах..... 22
Дудогло Т. Методика оценки эффективности товарной продукции в сельском хозяйстве..... 24
Житомирський Л. Перспективи розвитку туризму в Україні…….. 27
Жирнець С. Методи оцінки туристичних ресурсів в науковому заповіднику «Prutul de jos» *(рум.)*……. 30
Замашкіна О. Деякі аспекти використання ікт у діяльності соціального педагога у загальноосвітніх закладах……. 33
Запорожченко О. Особливості соціалізації молоді в умовах становлення інформаційного суспільства…… 36
Захарченко В., Байлюк Ю. Інноваційно-інвестиційна складова економічної безпеки машинобудівного підприємства…… 39
Звєкова В. Сучасні методи формування інформаційної компетентності вчителя початкової школи……..... 41
Івлієва О. Особливості когнітивних технологій навчання……. 44
Каплієнко М. Нормативно-правовий механізм стратегічного планування розвитку територій в Україні..... 47
Кічук А. Психологічне здоров'я особистості юнацького віку в умовах конфлікту медіумів…….. 50
Кічук Я. Європейські освітні стратегії в сучасну інформаційну епоху……. 52
Ковтуненко Ю., Гриценко А. Найважливіші аспекти сучасної електронної торгівлі цінними паперами…….. 55
Куліненко Л., Макарчук Н. Професійна рефлексія керівника як чинник рефомування сучасної освіти в Україні..... 57
Меркулов М., Костова М. Самоосвіта керівника освітнього закладу як ефективний засіб підвищення професійної компетентності..... 64
Мізюк В., Абросимов Є. Використання мобільних додатків на уроках інформатики для організації поточного контролю …….. 67
Мізюк В., Бадалова А.-М. Готовність учителів до інноваційної діяльності в умовах реформування освіти…….. 71
Мізюк В., Дмитрієва М. Вибір моделі управління у залежності від стратегії інноваційного розвитку закладу освіти……. 75
Мізюк В., Мандриченко А. Особливості адаптації учнів у закладах загальної середньої освіти санаторного типу……. 78

Мілков Л. Сучасні проблеми освітньої системи в Болгарії *(болг.)*…… 82
Мілкова Р. Іноваційні стратегії та підходи удосконалення освітнього процесу *(болг.)*…….. 84
Пармаклі Д. До питання розвитку творчої активності студентів *(рос.)*…… 87
Пастир І. Інформаційні механізми еволюції мистецтва…….. 90
Сорока Л., Усатенко О. Модель моніторингу системи сервісу на сучасних підприємствах (на прикладі ПрАТ «Фрістайл»)..... 93
Сосновський А., Івченко О. Концептуальна модель організаційно-економічного забезпечення експортної діяльності виробничого підприємства в процесі виходу на новий ринок збуту..... 96
Степанова Н. Туристські ресурси як ключовий фактор розвитку сільського туризму на території придунайського регіону…….. 98
Таран К. Особливості професійної підготовки майбутнього вчителя технології крізь призму техніко-технологічних знань…… 101
Тодорич Л. Операційний леверидж як показник ефективності товарної продукції *(рос.)*…….. 104
Федорова О. Формування політехнічної компетентності учителів технологій у процесі фахової підготовки…….. 108
Чеботар Л. Вплив музичного мистецтва на розвиток дітей з обмеженими можливостями: компетентнісний підхід…… 110
Шиляєва Т. Англійська мова в дискурсі працевлаштування…….. 113
Шинкарьова Ж. Сучасні тенденції впливу сім'ї – родини на виховання толерантності дітей…… 116
Щетиніна С. Документно-інформаційні комунікації в глобалізованому інформаційному суспільстві…… 118
Яковенко О., Хаджиогло О. Вплив комунікаційних процесів на ефективність управління освітнім закладом..... 120
Яренчук Л. Сучасні тенденції підготовки вчителя трудовго навчання..... 124

НОВІ РЕАЛІЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ОСВІТИ

Оксана Баштовенко
к.біол.н., доцент
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Існування життя на Землі завжди було благом і, водночас, проблемою. Закони природи жорстокі, але справедливі в своїй невблаганності. Рушійні сили, що штовхають природу до зрушень не зупиняються. Усвідомлювати себе частиною світу, творенням природи, вирішувати свої життєві потреби не порушуючи водночас законів природи, така місія розумної цивілізованої людини. Наукові основи людського існування сформулював на початку XX століття В.І. Вернадський. Його теорія біосфери до теперішнього часу не тільки не втратила своєї актуальності, а набуває ще яскравішого звучання з загостренням протистоянь законам природи [1, с. 26]. Новий еволюційний стан Біосфери – ера Ноосфери, вимагає нового відношення до навколишнього середовища, до людини та її потреб. Нове століття, та, навіть тисячоліття, потребує нової людини. В різних країнах по різному вирішується питання ноосферного розвитку. Але те, що освіта повина набути ноосферного значення ні в кого не визиває сумніву. Ще від часів Я.А. Коменського, Г. Сковороди та до В. Сухомлинського і теперішнього часу формується наука про людину. Процес навчання також потрібно спрямувати в русло людино центризму з забезпеченням можливості самовдосконалення, задоволення потреб та ноосферної свідомості [8, с. 108].

Багато вчених різних часів об'єднуються в поглядах про генетичну єдність Світу. Вони бачать освіту як ціннісну парадигму, в якій завдання і засоби узгоджені з законами світобудови, відбиваються у біоритмах, індивідуальних психічних, вікових особливостях, відлунюють всією різноманітністю природи і людини [6, с. 324].

Першість у відкритті здоров'язбереження як складової освітнього процесу належить Н. В. Антоненко. Знання загальних законів які управляють людиною, повинні допомогти усвідомлено керувати розвитком дитини, допомогти успішно розв'язати невідкладні питання здоров'язбереження і розвитку здоров'я під час навчання. Це надасть можливість для ефективного засвоєння інформації, та сформує уміння практичного застосування набутих знань [7, с. 198].

Природничі науки, що формують знання, спираючись на закони фізики, хімії, біології, математичні закони, надають можливість глибоко пізнати процеси природо творення, невід'ємною складовою яких є сама людина.

Практично зорієнтувати фундаментальні знання для досягнення професійних цілей є можливим для спеціалістів високої кваліфікації. Професіоналізм, як інструмент для пошуку, систематизуванню, аналізу та вираженню знань в майстерності. Тобто здійснювати перехід від фактологічної форми навчання до методологічної та творчої. Фундаменталізація освіти сприяє формуванню творчості, визначенню професії в системі загальнолюдських знань і практики [5, с. 354].

Як правило, спеціальні, прикладні компетенції формуються на базі фундаментальних, гуманітарних, тому посилення цієї складової може мати не аби яку користь в системі освіти. Оптимальне поєднання гуманітарного, фундаментального, і професійного блоків дисциплін має на меті виховання творчої різнобічної особистості з перспективою успішної професійної реалізації. Компетентний спеціаліст має сформований світогляд на основі єдиного цілісного системного знання.

Сама структура фізичного виховання у Вишах, а саме, фізичне виховання студентів має здійснюватися з врахуванням характеру, спрямованості їх майбутньої професійної діяльності,мати ноосферну парадигму складовою освітнього процесу. На основі

фундаментальних знань формувати елементи професійно-прикладної фізичної підготовки. Використання засобів фізичної культури і спорту з метою удосконалення фізичних можливостей організму, підвищення опору організму до зовнішньої дії середовища, несприятливих абіогенних, та біогенних факторів дозволить досягти єдиної і головної мети – укріплення здоров'я [4, с. 146].

Саме завдяки базовим знанням, студент отримує той фундамент, на основі якого він формуватиме професійні вміння, спрямовані на вирішення нагальних потреб та досягнення реальних результатів. У деяких трактуваннях фундаменталізація трактується як перехід від «підтримуючого» до «випереджаючого» утворення. Тож розвиток вищої школи має піти шляхом оновлення змісту освітніх компонент, за рахунок збільшення частки фундаментальної складової, як основи, базису для надбудови творчих професійних технологій. Урахувавши зв'язки, що утворюються між фундаментальними та прикладними науками, необхідно інтегрувати новітні фундаментальні досягнення у відповідні курси з можливістю підвищення компетентності майбутніх фахівців. Один з важливих моментів у забезпеченні здоров'язберігаючої компетентності вчителя фізичної культури, як комплексного феномену є природничо - фундаментальна складова. Її обсяги та якісний склад мають пряме відображення на формуванні напряму здоров'язбереження. Зменшення кількісного і якісного складу цієї компоненти ніяк не допоможе відновити нове покоління не просто споживачів і мешканців, а творчих особистостей, відповідальних і за своє здоров'я, і за здоров'я наступних поколінь.

Поліпшення здоров'я має бути кінцевою метою проведення будь-яких соціально-економічних реформ. Для цього необхідно володіти своїм здоров'ям, високим рівнем культури самозбереження, знаннями, які необхідно формувати, набувати з самого дитинства, які розкриють гостроту і серйозність проблеми та виставлять пріоритети у даному напрямку [2, с. 200]. Фізичну культура і спорт необхідно напряму зв'язати з трудовою діяльністю людей. Фундаментальний принцип фізичного виховання повинен надати цьому основу та вплинути на збереження здоров'я і життя. Вищі навчальні заклади повинні продовжувати формувати фізичну культуру, як складову загальнолюдської культури [3, с. 238].

Сучасна педагогічна освіта завдячує видатним науковцям І. Зязюну, О. Падалка, А. Нісімчук, фундаменталістам І. Павлову і І. Сєчєнову, методам психолого-педагогічного впливу В. Давидова, В. Моляко, Д. Мазоха. Компетентнісний підхід у сфері фізичної культури, з формуванням здоров'язбереження, як ознаки професійної підготовки вчителя фізичної культури розкрито Тевкун В.В., Тамарскою. Акцент виставлено на профілактичні заходи здоров'язбереження. Деякі науковці виставляють пріоритети, пов'язані з формуванням компетенцій здоров'язбереження самих науково-педагогічних працівників (Шепенюк І.М.). Т. Круцевич, Б. Шиян, Е. Вільчковський, Д., Приступа, Давиденко, Є., та ін. розкривають окремі питання збереження здоров'я на основі теорії і методики фізичного виховання але не зачіпають проблем фундаменталізації. Спроба Завидівської М.М сформулювати ноосферну парадигму як концептуальну основу фундаменталізації педагогічної фізкультурно-оздоровчої освіти розкрила нові можливості та перспективи компетентнісного здоровя'зберігаючого напряму. Але без базової природничої підготовки, принципи фундаментальності не можуть бути впроваджені в галузі фізичної культури. Уміння володіти своїм здоров'ям – це те нашарування, яке повинно лягти на міцний фундамент, сформований фахівцями фізичної культури та професіоналами – науковцями.

Залучення у фундаменталізацію всіх навчальних дисциплін, на основі використання законів природи, дозволить більш глибоко використати можливості професійних і спеціальних дисципліни для вмілого створення професійних інновацій. У галузі фізичної

культури та спорту фундаменталізація фізкультурно-оздоровчої освіти має стати актуальним для пріоритету державної політики.

Література:

1. Вернадский В. И. (1989). *Биосфера и ноосфера.* М. : Наука. 261 с.
2. Горащук В.П. (2010). *Культура здоров'я – новий педагогічний напрямок в системі освіти України:* Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць. К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. Випуск 10. С. 200-204.
3. Дубогай О.Д. (2011). *Основні поняття й терміни здоровязбереження та фізичної реабілітації в системі освіти:* навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. 296 с.
4. Завидівська Н. Н. (2010). *Основи фізичного виховання у системі здоров'язбереження студентської молоді :* навч. посіб. з фіз. для студ. ВНЗ. Львів : Укр. технології. 216 с.
5. Завидівська Н. Н. (2012). *Фундаменталізація фізкультурно-оздоровчої освіти: аспект здоров'язбережувального навчання студентів :* монографія. К. : УБСНБУ. 402 с.
6. Іщенко М. П. (2010). *Філософія науки: питання теорії і методології:* навч. посібник. К. : УБС НБУ. 2010. 442 с.
7. Маслова Н.В. (2017). *Ноосферное образование. Как превратить обучение в естественное познание мира.* М.: Концептуал. 248 с.
8. Субіна, О. О. (2016). *Ноосферна освіта як важлива складова фахової педагогічної підготовки*. Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету : матеріали звітної науково-практичної конференції викладачів, докторантів та аспірантів, 14-18 березня 2016 року. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. С. 108-110.

УПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Ольга Васильєва

к.пед.н., доцент

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Сучасні тенденції розвитку суспільства зумовлюють особливі соціальні очікування щодо підготовки висококваліфікованих фахівців та необхідність підвищення рівня професійної діяльності сучасних педагогів. Відбувається трансформація традиційної системи освіти у форматах простору Нової української школи, здійснюється перехід до особистісно-центричного освітнього процесу, зміщуються акценти у навчальній діяльності студентів із репродуктивної до творчо-пошукової. Основою відповідності студента як спеціаліста новим вимогам є напрацювання майбутнім педагогом власних прийомів засвоєння наукових знань, технологій пошуку нової інформації, здобуття нових вмінь.

Таким чином, метою статті є висвітлення ключових компетенцій при здійсненні самостійної діяльності при набутті практичного досвіду при вивченні професійно спрямованих дисциплін.

Існують різні підходи до визначення поняття «компетенція». Буквально (від. лат. compete – добиваюся, відповідаю) означає коло повноважень, надане законом, статутом або іншим актом конкретному органу або посадовцю; знання і досвід у тій чи іншій галузі [5].

У словнику російської мови С. Ожегова дається таке визначення компетенції – коло питань, в яких хто-небудь добре поінформований [1].

На думку Є. Павлютенкова поняття компетентності передбачає «сукупність фізичних та інтелектуальних якостей людини і властивостей, необхідних людині для самостійного й ефективного вирішення різних життєвих ситуацій для того, щоб створити кращі умови для себе в конструктивній взаємодії з іншими. Таким чином, компетентність означає наявність знань про різні аспекти життя людини, навичок творчого оволодіння інтелектуальним і фізичним інструментарієм, здатності взаємодіяти з іншими людьми в різних ситуаціях, враховуючи конфліктні» [2, с.172-173].

В словнику професійної освіти наведено таке визначення – це якість високопрофесійного працівника, здатного максимально реалізувати себе в конкретних видах трудової діяльності і здатного адаптуватися до умов, які змінюються за правилами ринкового механізму, що управляє професійною мобільністю, плануванням кар'єрного зростання, професійною само актуалізацією.

Професійна компетентність, на думку К.А. Абульханової, – це професійна готовність і здатність суб'єкта праці до виконання завдань і обов'язків у повсякденній діяльності. Вона виступає критерієм його відповідності та вимогам спільної праці [3].

Варто зазначити, що аналіз наведених визначень поняття «компетентність» дозволяє зробити висновок, що головними її характеристиками є знання і досвід у конкретній галузі або професії. Професійна компетентність – складне утворення, яке посідає важливе місце в структурі особистості.

Проведений науковий пошук свідчить, що притаманні особистості ініціативність, життєвий досвід, самостійність, навички і є професіоналізм. У ході наукового пошуку виявлено, що професійна компетентність є інтегральною характеристикою особистості, яка впливає на рівень її фахової підготовленості та здатності виконувати конкретні посадові функції. Професійна компетентність може бути не тільки мірилом професіоналізму, а й провідним фактором, який визначає успішність реалізації професійних, соціальних функцій, так і життєдіяльності особистості зокрема.

Своєрідними характеристиками професійної компетентності особистості виступають знання, навички і вміння . Решта компонентів розглядають як її суб'єктні характеристики, в яких проявляються ставлення особи до діяльності, її індивідуальний стиль у виконанні професійних функцій. Рівень професійної компетентності залежить від різних показників, зокрема, індивідуальні протипоказання щодо виконання професійних функцій.

На підставі огляду літературних джерел виокремимо компоненти структури професійної компетентності, зокрема: професійні знання – об'єктивно важлива інформація в обраній особистістю діяльності, створюють в обраній галузі технології досягнення найвищих показників; професійні вміння – це певні дії, «технічні» засоби, які використовує особистість у процесі реалізації професійних функцій і обов'язків; професійні навички – відображають здатність особистості виконувати професійні дії; психологічні особливості свідчать про сформованість усіх компонентів психіки особистості; професійна позиція – цілісне психічне утворення, до якого входять установки, власні домагання, особистісні відносини, оцінки власного досвіду, досвіду оточення, спосіб самовизначення; акмеологічні інваріанти – це сформовані компоненти структури професіоналізму, які визначають найвищу продуктивність праці і творчий потенціал. Загальними та специфічними акмеологічними інваріантами, які визначають успішне оволодіння професійною майстерністю,є постійне включення до процесу прийняття рішень, передбачення, проникливість, особистісні домагання, мотивація досягнень, саморегуляція та інші професійно важливі якості та індивідуальні особливості [4].

Професійна компетентність є провідним компонентом кожного виду діяльності та праці в цілому. Саме вона забезпечує досягнення результатів запланованих особистістю, найвищої професійної майстерності. Просування до цієї мети передбачає подолання певних

етапів, кожен з яких свідчить про рівень оволодіння професійно компетентністю, а саме: виховання здатності успішно виконувати професійні обов'язки; професійна майстерність у процесі виконання професійної ролі; готовність до сталої продуктивної праці; творче оволодіння дослідно-інноваційним стилем професійної діяльності.

Запропонована еталонна модель професійної компетентності допомагає простежити еволюцію професійного зростання, виявляти його тенденції і спрямовувати його розвиток відповідно до власної стратегії досягнення успіху.

Аналіз наукових джерел засвідчує про те, що професійна компетентність, як складне психологічне утворення має певну структуру, яка включає:

- спеціальну предметну компетентність (фаховий рівень);
- соціально-психологічну, яка визначається закономірностями психічних станів; соціальні настанови, позиції, адаптація, комунікативні здібності, психологічна сумісність; необхідність пізнання психологічних особливостей соціального середовища; психологічний клімат, груповий настрій та інші соціально-психологічні явища;
- психологічну, як комплекс психологічних знань і вмінь, необхідних для розв'язання професійних завдань у різних галузях діяльності;
- методичну.

Отже, професійна компетентність є складним різнокомпонентним феноменом, до якого входять такі показники компетенцій освітнього процесу:

- інтелектуальні компетенції: наявність у майбутніх учителів потреб у пізнавальній діяльності, володіння дидактичними вміннями та навичками освітньої діяльності, уміння орієнтуватися у різних інформаційних джерелах для засвоєння нових знань;
- методологічні компетенції: уміння аналізувати, класифікувати, систематизувати, узагальнювати явища дійсності; наукові знання; володіти методами наукового пізнання; уміння проектувати та планувати власну пізнавальну, професійну та соціальну діяльність;
- загальнокультурні компетенції: формування гуманістичних цінностей; уміння виявляти, оцінювати явища дійсності з опорою на ціннісні основи; глибока повага до людей, повага до національних традицій;
- комунікативні компетенції: знання про засоби та закономірності спілкування; прогнозування та оцінювання наслідків конфліктних ситуацій.

Таким чином, досягнення обраних компетенцій можливе завдяки вирішення наступних завдань: здійснення переходу до компетентнісного підходу в навчально-виховному процесі; наближення характеру навчання майбутніх учителів до потреб сучасного життя, скорочення тривалості після вузівської адаптації випускника; надання майбутнім учителям не тільки глибоких знань, а й навичок реальної практичної діяльності; включення майбутніх учителів до професійної діяльності за отриманою спеціальністю; налагодження зв'язків з освітніми закладами для співпраці у сфері практичної підготовки майбутніх фахівців.

Компетентнісний підхід чітко відображає сутність інноваційних процесів у сфері освіти і вимагає переходу в оцінюванні студентів за знаннями, вміннями та якостями до оцінювання за компетенціями. Суттєвим у розумінні цього підходу є створення психолого-педагогічних умов для особистісних досягнень майбутніх учителів. Пріоритетними для вирішення поставленого завдання є: дослідження рівня професійно орієнтованих компетенцій майбутніх учителів; організація системи підвищення кваліфікацій викладацького складу; розробка технологій формування компетенцій; апробація розроблених інноваційних технологій та діагностичного інструментарію; проведення семінарів-

практикумів з обраної проблеми; проведення науково-практичних конференцій, круглих столів, консиліумів; друк методичних посібників; залучення майбутніх фахівців до наукової роботи; упровадження досвіду роботи в практику закладу вищої освіти.

Реалізація поставлених завдань має сприяти адекватному самовизначенню та самореалізації майбутнього фахівця. Провідною ідеєю є досягнення поставленої мети завдяки запровадженню певних освітніх заходів, а саме: створення варіативного, відкритого освітнього середовища, що відповідає динаміці освітніх потреб особистості; розвиток, формування у студентів навичок самостійного здобуття та аналізу знань для вирішення проблем у різноманітних навчальних ситуаціях; створення комфортного психологічного клімату для всіх учасників освітнього процесу закладу вищої освіти; активний розвиток суб'єктів освітнього простору, організації їх спільної діяльності в зоні найближчого розвитку з використанням проектних технологій, групових творчих справ тощо; створення на факультеті атмосфери творчого самовизначення викладачів та студентів, комфортного психологічного клімату, мотивації до особистісного зростання та професійного розвитку в усіх учасників освітнього процесу.

Висновки. Таким чином, організація компетентнісного підходу з підготовки майбутніх учителів до самостійної роботи має сприяти активній практичній діяльності та усвідомленню обраної спеціальності майбутніми фахівцями. Для реалізації розвитку професійної компетентності майбутнього фахівця вважаємо за потрібне вже на першому курсі створити умови для свідомого вибору студентами подальшої майбутньої спеціалізації в освітньому процесі закладу вищої освіти, формування професійно-психологічної спрямованості як провідного блоку структури особистості майбутнього учителя, який включав мотиви, прагнення, розвиток професійно значущих здібностей, позитивне активне ставленні студентів до майбутньої професійної діяльності завдяки включенню у безпосередню роботу з дітьми раніше, ніж звичайно, розробки реальної програми особистісних дій, глибокого розуміння змісту та перспектив власної кар'єри.

Література:

1. Ожегов С. И. (1987). *Словарь русского языка*. 19 изд. испр. Москва: Русский язык. 750 с.

2. Павлютенков Є. М. (1998). *Компетентний випускник-мета і результат діяльності школи*. Збірник наукових праць. Київ-Запоріжжя. Вип.10. С. 172-173.

3. Абульханова К. А., Васина Н. В., Лаптев Л. Г., Сластенин В. А. (1998). *Психология и педагогика*. Москва: Совершенство. 320 с.

4. Сохань Л. В., Єрмакова І. Г., Несен Г. М. (2003). *Життєва компетентність особистості*. Київ: Богдана. 520 с.

5. *Советский энциклопедический словарь*. М. 1990. 627 с.

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Лідія Волощук
д. екон. н., доцент
Одеський національний політехнічний університет
Ольга Янковська
магістрантка
Одеський національний політехнічний університет

Проведення ефективного аналізу фінансового стану банку передбачає виконання ряду умов. Ключовими умовами, на наш погляд, є достовірність та точність інформації, що використовується під час аналізу, а також його своєчасність і завершеність. Це дозволяє

визначити тенденції його змін та прогнозу на перспективу. Відсутність достовірних даних може сприяти настанню небезпечних наслідків для розвитку ситуації [1, с. 319-325].

Індикатором фінансового стану, що визначає розвиток та відповідає за стабільність сфери банків, є саме фінансова стійкість. Це обумовлює актуальність дослідження існуючих методик та програмних комплексів оцінки фінансової стійкості суб'єкта ринку фінансових послуг (банку).

Фінансова стійкість банку є такою характеристикою його фінансового стану, під час якої забезпечується зменшення певних ризиків; підтримка необхідного рівня платоспроможності та ліквідності; ріст прибутків; раціональне співвідношення між пасивами, активами, фінансовими ресурсами та їх достатність; ефективне функціонування.

У НБУ використовується програмний комплекс «Аналіз фінансового стану банку», який заснований на:

– системі показників, які характеризують діяльність банку та види ризиків, що приймаються, з виявленням взаємозв'язку між показниками;

– вивченні факторів зміни цих показників та величин ризиків, що приймаються;

– порівнянні отриманих показників із середніми показниками по групі однорідних банків [2].

За основу розподілу банків на однорідні групи виходячи з універсального характеру їх діяльності береться величина активів (нетто).

Система показників, що використовується в рамках даної методики, згрупована в аналітичні пакети за наступними напрямами:

1. Структурний аналіз балансового звіту.

2. Структурний аналіз звіту про прибутки та збитки. Комерційна ефективність (рентабельність) діяльності банку та його окремих операцій.

3. Аналіз достатності капіталу.

4. Аналіз кредитного ризику.

5. Аналіз ринкового ризику.

6. Аналіз ризику ліквідності [3, с. 96].

Кожний пакет містить таблиці з даними аналітичних показників, що дозволяють виявити тенденції та зробити висновки за відповідним напрямом аналізу, а також графіки, що характеризують динаміку показників, та діаграми, що відображають структурні характеристики.

Під час оцінки передбачається разом з тим виявити відповідність роботи конкурентного банку встановленим нормам, а також тенденції однорідної групи банків (особливо під час оцінки рентабельності роботи, структури балансового звіту та достатності капіталу).

Структурний аналіз проводиться з метою виявлення ризиків, обумовлених характером активів, пасивів і позабалансових позицій банку.

За результатами аналізу фінансового стану банку складається висновок. Підготовка підсумкового висновку ґрунтується на експертній оцінці всієї системи аналізованих показників, інформації про стан найважливіших секторів економіки і фінансових ринків з урахуванням показників інфляції.

Висновок складається з розділів, що відповідають вищенаведеним напрямам аналізу, і містить:

– загальну оцінку стану банку, включаючи оцінку основних тенденцій розвитку за аналізований період і ступінь схильності банку різним ризикам на момент проведення аналізу, прогноз на найближчу перспективу (1 рік), а також напрями в його діяльності, що підлягають першочерговій перевірці;

– висновок про ступінь фінансової стійкості банку, що включає рекомендації щодо поліпшення його діяльності [1, с. 332].

Фінансовий аналіз діяльності комерційних банків будується на основі законодавчих документів, інструкцій, нормативних актів, що регулюють банківську діяльність.

Базовою основою фінансового аналізу є інструкція від 31.08.2007 р. № 309 [2].

З метою контролю за станом ліквідності банку, тобто його здатності забезпечити своєчасне і повне виконання своїх грошових та інших зобов'язань, що випливають з угод з використанням фінансових інструментів, встановлюються нормативи миттєвої, поточної, довгострокової і загальної ліквідності, які регулюють (обмежують) ризики втрати банком ліквідності і визначаються як відношення між активами і пасивами з урахуванням термінів, сум і типів активів і пасивів, інших факторів, а також як відношення його ліквідних активів (готівкових грошових коштів, вимог до запитання, короткострокових цінних паперів; інших активів, що легко реалізуються) і сумарних [1, с. 326-330].

У Вказівці про оцінку фінансової стійкості банку з метою визнання її достатньою для участі в системі страхування вкладів наводяться показники, на які орієнтується НБУ при оцінці фінансового стану банків.

Під час аналізу фінансової стійкості банку застосовуються такі групи показників:

– оцінка капіталу;

– оцінка активів;

– оцінка якості управління банком, його операціями та ризиками;

– оцінка прибутковості;

– оцінка ліквідності [4, с. 336-338].

Перераховані групи показників розраховуються на підставі звітності, що визнана НБУ достовірною, а також іншої документально оформленої достовірної інформації, необхідної для визначення відповідності банку вимогам до участі в системі страхування вкладів.

За підсумками дослідження основних методик НБУ, що визначають фінансовий стан банків, можна зробити наступні висновки:

1. У даний час НБУ володіє мінімально необхідною методологічною базою для аналізу комерційних банків на основі розрахунку різних економічних нормативів.

2. У методиках відсутня будь-яка певна система рейтингування і приведення результатів аналізу до комплексної кінцевої оцінки фінансової стійкості банку, що враховує всі чинники, які впливають на фінансову діяльність банку.

3. У розробленій безлічі показників не вказані чіткі взаємозв'язки між ними. На наш погляд, найбільш ефективним вважається аналіз, побудований на порівнянні логічно пов'язаних показників, а не усередненні однорідних [5].

До загальної проблеми НБУ і комерційних банків можна віднести недостатнє управління банківськими ризиками. Рішенням цієї проблеми, на нашу думку, є розробка методики управління ризиками, адаптованої до умов українського ринку.

З боку НБУ актуальним представляється стимулювання комерційних банків до розробки та впровадження власних методик управління ризиками і поступового переходу на ризик-орієнтований нагляд, що враховує індивідуальну специфіку діяльності кожного конкретного банку і на цій основі встановлює різноманітні для різних банків умови та рамки фінансової стійкості.

Таким чином, розвитку системи банків та економіки України в цілому сприятиме підтримка та забезпечення, своєчасний аналіз фінансової стійкості банку та оцінка результатів, що отримані. Це обумовлює вивчення в комплексі й оптимізацію методів оцінки фінансової стійкості суб'єкта ринку фінансових послуг, а саме банку, та її управління.

Дослідження проведено у межах виконання НДР: «Конкурентна розвідка в безпекоорієнтованому управлінні інноваційно-інвестиційним розвитком підприємств стратегічного значення для національної економіки і безпеки держави» (№ ДР 0119U002005).

Література:

1. Козьменко С. М., Шпиг Ф. І., Волошко І. В. (2003). *Стратегічний менеджмент банку*: навч. посібник. Суми: Університетська книга. 734 с.

2. (2007) *Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з похідними фінансовими інструментами в банках України*. Инвестгазета. № 48. С. 12-24.

3. Фотиади Н. В. (2008). *Методические подходы к оценке финансовой устойчивости коммерческого банка.* Вестник РЭА. № 1. С. 96-98.

4. Захарченко В. І., Меркулов М. М., Балахонова О. В. (2012). *Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті*: навч. посібник. Львів: Магнолія. 352 с.

5. (2007) *Методичні рекомендації щодо організації процесу формування управлінської звітності в банках України*. Инвестгазета. № 48. С. 4-11.

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРАКТИКУ РОБОТИ МОРСЬКИХ ТРЕНУВАЛЬНИХ ЦЕНТРІВ ЯК БАЗОВИЙ КОМПОНЕНТ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФЛОТУ

Леонід Герганов
д.пед. н., професор
Дунайський інститут
Національного університету «Одеська морська академія»

Досягнення в галузі інформаційних та комунікаційних технологій ставить нові вимоги до експлуатації морських та річкових транспортних засобів, професійній компетентності особистості, фахівця, що значно підвищує необхідність кардінальних змін та роль освіти в суспільному житті. На теперішній час суспільство вимагає нових підходів до навчання фахівців і робітників сфери морської галузі, де сконцентровані найбільш значні досягнення застосування інформаційно – комунікаційних технологій і закладається майбутній науково – технічний та соціально – економічний фундамент розвитку морської транспортної системи українського суспільства. Формування інноваційної моделі розвитку трудового потенціалу морської галузі, особливості якої полягають у зосередженні не на кількісних, а якісних показниках підготовки робочої сили, забезпечення відповідності між попитом кадрів для суден сучасного покоління та можливістю підвищення оперативності ринку праці на професії, які ґрунтуються на впроваджені інформаційних технологій у суднобудуванні [8, с.4]. Проблеми професійного навчання в умовах судноплавних компаній потребують диференційованого підходу і в першу чергу із системним з’ясуванням усіх особливостей, що характерні для даного напряму професійної педагогіки, з урахуванням індивідуальних і вікових особливостей працівників, задіяних у навчальному процесі. Теоретико – методичні засади, які покладені в основу відбору і структурування змісту професійного навчання персоналу судноплавних компаній, навчально-методична документація, впровадження сучасних технологій навчання з широким викорстанням тренажерних устаткувань – усе це вказує на те, що таке професійне навчання наближене до умов роботодавця, має професійну гнучкість в умовах динамічних змін на ринку праці, враховує індивідуальні особливості

працівників на оволодіння ними майбутньої професії, необхідність їхнього професійного розвитку та адаптації до нових соціально-економічних і виробничих умов.

Характерними особливостями навчання працівників судноплавних компаній є те, що дорослі працівники володіють наступними якостями, а саме:

1) усвідомлють себе самостійною особистістю;

2) знаходяться на вищому ступені соціалізації, володіючи великим життєвим, професійним і соціальним досвідом, який стає важливим мотивом формування все більш високої відповідальності за доручену роботу;

3) виявляють готовність до навчання (мотивація), що визначається прагненням у процесі навчальної діяльності вирішити свої не лише професійні, але й соціально-психологічні проблеми, що виникають у процесі виробничої взаємодії;

4) орієнтовані на невідкладну реалізацію отриманих знань, умінь і навичок, набутих здібностей;

5) навчальна діяльність значною мірою зумовлена необхідністю прийняття оптимальних професійних рішень, тому спочатку їх цікавлять базові принципи вибору таких рішень [7, с. 377].

Проведені дослідження з професійнго навчання в умовах судноплавних компаній [2] виявили, що таким навчанням охоплені практично всі аспекти діяльності екіпажу на борту судна та реалізується системний підхід, який вже дає належні результати. Однак чимало важливих проблемних питань, пов'язаних із психолого-педагогічним забезпеченням професійної підготовки моряків для ефективної роботи в умовах скорочених екіпажів або багатонаціональних екіпажів, досліджені нині недостатньо. Це знижує ефективність професійного навчання моряків, які мають передбачувати результати та ймовірні наслідки кожного зі своїх рішень і вибирати найбільш оптимальне з них. Особливістю таких рішень є неможливість завчасно передбачити й описати всі нештатні ситуації, що становлять реальну загрозу для життя людей і збереження вантажу, а морякові необхідно зберігати працездатність, самовладання, керувати людьми та виконувати професійні завдання на борту судна, здійснюючи екстренні дії для боротьби з небезпекою.

У фундаментальній науково-педагогічній праці «Pedagogika pracy» [1] З. Вятровський простежує історію винекнення праці людини, її розвитку на різних історичних етапах, зародження професій, їх розширення, зміни та інтегрування з урахуванням соціально-економічних проблем. Вчений наголошує на важливості спрямування наукового аналізу в контекстісистеми «людина-праця» і вперш за все – розвиток особистості як процес, зв'язок виховання, формування характеру, зв'язок людини і середовища, нетрадиційно аналізує вплив праці на середовище, взаємозв'язок процесів людської праці в середовищі.

Аналіз системи професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах як судноплавних компаній, так і в інших системах професійного навчання, свідчить, що проблема приведення змісту професійної компетентності робітників у відповідність до вимог роботодавців (судновласників), а також міжнародних документів, які вимогають від членів екіпажу морських суден оволодіння сучасними методами та формами організації праці на суднах, засвоєння професійних вмінь і навичок роботи в реальних виробничих умовах, систематично поповнювати свої знання та твочо використовувати їх у практичній діяльності, вміти приймати самостійні рішення, розв'язувати проблеми й працювати в команді, бути готовим до перевантажень, стресових ситуацій є найбільш актуальною. Це зумовлено: по-перше, приєднанням України до Міжнародної конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року (з поправками) (ПДНВ) [3], а також угод з безпеки судноплавства, прийнятих ІМО і відображених у низці документів, ратифікованих державою; по-друге, відбувається перехід на компетентнісний підхід, що значною мірою впливає на

парадигму професійного навчання робітників, як сукупності «методологічних, світоглядних, наукових, управлінських та інших настанов, сформованих історично і прийнятих у своїй спільності як зразок, норма, стандарт вирішення проблем» [8, с. 35]; по-третє, впровадженням компетентнісного підходу у професійну підготовку і навчання, що підвищує рівень конкурентоздатності та мобільності робітника на ринку праці й зумовлено приписом, сформульованим у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. [4] та закріпленим Національною рамкою кваліфікацій [5].

Виключно від того, як ми зуміємо визначити роль і місце людини в процесі її професійної діяльності на судні, можливість організувати працю і відпочинок, знайти нові шляхи надання допомоги екіпажам морських суден у їхній важкій і небезпечній праці – цілком і повністю залежить безпека судноплавства. Відтак, дуже важливим є визначення поняття «середовище», «освітнє середовище», «інформаційне середовище» та з погляду на специфіку професійного навчання в умовах судноплавних компаній, під поняттям *«педагогічне середовище професійної підготовки кваліфікованих робітників морського профілю на виробництві»* будемо розуміти *«різновидність педагогічного середовища, яке цілеспрямовано створене для професійного навчання дорослих, які здобувають морську професію безпосередньо в умовах судноплавної компанії або проходять спеціальну підготовку згідно з міжнародними вимогами до професійної компетентності моряків»*. У процесі професіного навчання в навчальних закладах судноплавних компаній, згідно Конвенції ПДНВ, використовується також термін *«контрольоване експлуатаційне освітньо-програмне середовище»*, під яким розуміємо *сукупність умов, що забезпечують розвиток професійної компетентності шляхом взаємодії слухача навчального закладу та тренажерного устаткування по накопиченню, передачі та обробці інформації з метою виконання своїх професійних обов'язків в небезпечних умовах та аварійних ситуаціях, контролю за якістю виконання цих дій*.

В умовах створення віртуальної реальності професійного середовища, майбутній моряк може не лише уявити результат послідовності виконання розумових операцій, а й повернутися у вхідний стан. Завдяки створення такого професійного середовища на тренажерному обладнанні, майбутній моряк має можливість до прийняття остаточного рішення на тренажері, здійснювати розумові дії, аналізувати їхні наслідки шляхом проб і помилок. Кожну дію можна описати відносно незалежними характеристиками: формою, узагальненістю, розгорнутістю і засвоєністю.

Такий підхід надає можливості формувати на достатньому рівні професійну компетентність майбутнього моряка, проявляти йому в процесі практичної діяльності активну самостійність у вдосконаленні морської техніки, вирішувати не лише готові, сформульовані завдання, а й самостійно виявляти і ставити нові завдання, з огляду на реальну дійсність, що склалася.

Література:

1. Wiatrowski Zygmunt (2005). *Podstawy pedagogiki pracy*. Widany czwarte – zmienione. S. 49-54.

2. Герганов Л. Д. (2012). *Професійна підготовка кваліфікованих робітників морського профілю на виробництві: теорія і практика*: монографія. К. : Педагогічна думка. С. 98-121.

3. (2012). *Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року (консолідований текст з манільськими поправками).* К. : ВПК «Експрес-Поліграф». 568 с.

4. *Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року*. URL: http://www.president.gov.ua/ documents/15828.html (дата звернення 28.09.2013)

5. Постанова Кабінету Міністрів України «*Про затвердження Національної рамки кваліфікацій*»: від 23 листопада 2011. №1341., Кабінет Міністрів України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgibin/laws/main.cgi?nreg=458–98–%EF.

6. Батышев С. Я., Новиков А. М. (2010). *Профессиональная педагогика:* учебник. Москва. 456 с.

7. *Про сприяння підприємствам в організації професійного навчання кадрів на виробництві*: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 січня 2001р. №13-1. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR010013.html.

8. Сурмін Ю. П. (2006). *Майстерня вченого*: підруч. для науковця, Київ: Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні. 302 с.

ABORDĂRI GENERALE A INTERACȚIUNII SURSELOR DE RISC ÎN AGRICULTURĂ

Sofia Donea
lector
Universitatea de Stat «B.P. Hasdeu» din Cahul

Agricultura Republicii Moldova este sectorul esențial al economiei țării ce generează producție agricolă în valoare de peste 25 mld.lei pe an, din care 65% – producție vegetală și aproape 35% – producție animală. Ponderea principală în total producție agricolă o dețin întreprinderile agricole cu peste 45% din volumul total a producției obținute, urmată de gospodăriile populației cu o pondere de 40% și gospodăriile țărănești cu 15%. In dependență de acțiunea factorilor climaterici, specializarea producției agricole și delimitării administrative a teritoriului țării, deosebim trei zone agroclimaterice: de Nord, Centru și Sud [1, p. 16].

Zona de Nord se caracterizează prin condiții optime de umezeală, în care predomină solurile de cernoziom ce cuprind peste 50% și solurile de pădure – 10%, cu un proces de erodare nesemnificativ.

Zona de Centru se caracterizează prin insuficiența de umezeală, aici predomină solurile brune și cenușii de pădure, ce cuprind 40% din suprafață, sunt pronunțate eroziunile de suprafață și alunecările de teren.

Zona de Sud se caracterizează prin insuficiența de umezeală repetată an de an, predomină solul de cernoziomuri obișnuite și carbonate, care cuprind 77% din suprafață cu acțiune puternică a eroziunii de suprafață. Teritoriul țării este afectat de hazarduri naturale precum: grindina, inundațiile, secetele, înghețurile, depunerile de gheață.

Secetele periculoase se repetă o data la 3-4 ani, în zonele de sud – fiecare al doilea an, acestea constituind unul din riscurile esențiale ce împedică obținerea recoltelor mari în agricultura țării. Precipitațiile îndestulează culturile agricole cu umeditate în proporție de 50%, restul e necesar de compensat pe seama irigării, folosind ca sursă apa din râuri, lacuri și bazine de acumulare.

In Republica Moldova, pâna la reforma funciară, sistemele de irigare acopereau 457 mii ha., sau 16% din suprafața totală a terenurilor agricole. In prezent suprafața amenajată pentru irigație reprezintă 40 mii ha., ceea ce constitue 2,8% din toată suprafața. Potențialul economic irigabil din țară, reeșind din sursele de apă disponibile, poate fi de peste 300 mii ha, ceea ce reprezintă mai mult de 20% din suprafața arabilă [1, p. 27].

Capacitatea de a utiliza în mod profitabil irigarea este limitată de lipsa resurselor financiare pentru procurarea instalațiilor necesare. Aceasta face ca producătorii agricoli să se limiteze la un volum de producție pentru autoconsum, să rămână la «mila naturii» fără să se ambiționeze în găsirea soluțiilor.

Riscurile cu care se confruntă agricultorii pot fi evidențiate în două categorii principale: riscurile de producție și riscurile de comercializare (piață).

Riscul de producție se datoreaza situațiilor care se produc în interiorul întreprinderii agricole sub efectul condițiilor climaterice, ale bolilor și altor factori ce afectează capacitatea agricultorilor de a recolta și crește diverse culturi și efective de animale, cu impact asupra cantității sau calității producției.

Riscurile de comercializare sau de piață se referă la capacitatea producătorului agricol de a-și comercializa producția obținută și realizarea profitului. Aceste riscuri includ orice situație care afectează prețul producătorilor agricoli primit și capacitatea acestora de a cunoaște și prezice acest preț anticipat, planificarea calendarului de vânzări și alte lucruri ce ar putea impedica desfășurarea vânzărilor.

Pentru culturile agricole, riscurile privind randamentul și calitatea producției sunt preponderent legate de condițiile meteorologice: seceta, grindina, inundațiile, îngheturile.

In Republica Moldova secetelor le revine 12,5% din numărul total de hazarduri [1, pag.56]. In anotimpul de primăvară predomină secetele vaste și catastrofale, vara mai frecvent se manifestă secetele extreme, iar toamna – secetele catastrofale. In anii cei mai secetoși, s-a redus roada medie la hectar la toate culturile agricole, iar dacă ne referim la principalele culturi cerealiere – grâu de toamnă și porumb, acestea au atins o medie de 2,24 t/ha – la grâu și 2,36 t/ha la porumb, comparativ cu potențialul posibil al solului determinat științific de 4,8 t/ha la grâu de toamnă și de 6,6 t/ha la porumb [2, p. 145].

Incălzirea globală generează un șir de riscuri, riscuri pe termen lung, schimbând modelele meteorologice, provocând diverse boli, apar diverse insecte și larve ce distrug culturile. Bolile provocate de condițiile climaterice și diferiți dăunători afectează roada medie la hectar și calitatea producției agricole. Noile focare de boli și dăunători, și evoluția rezistenței la măsurile de control reprezintă o preocupare de lungă durată, afectând și procesul de comercializare a produselor, datorită constrângerilor impuse pe pețele externe și cerințele de acceptabilitate a consumatorilor.

Principalele surse de riscuri de comercializare pentru agricultorii autohtoni sunt legate de prețuri, rate de schimb, calitatea producției expuse pe piață. Aceste riscuri sunt costisitoare de gestionat și nu toți producătorii au abilități în acest domeniu – situație ce afectează mult veniturile, provocând variabilitatea excesivă a acestora.

Venitul din activitatea agricolă are un rol important pentru producători, dar puține întreprinderi înregistrează venituri din agricultură. Deaceia, mulți producători agricoli inițiază procesul de producție, fiind preocupați de securitatea alimentară și participă pe piața muncii pentru angajare în alte domenii. Această situație influențează neeficient în luarea deciziilor de gestiune a riscurilor. Menținerea stabilității sursei de venit din activitatea agricolă crează condiții adecvate în gestiunea riscurilor. Tehnologiile performante și capacitatea de plată în rândul unor producători au permis îmbunătățirea indicatorilor rezultativi ai acestora in fața condițiilor adverse, însă producătorii agricoli nu pot influența prețurile pe piețe.

Dependența de export a sectorului agricol din Republica Moldova e simțită, iar aceasta înseamnă riscuri noi, legate de prețuri, de transport pe distanțe lungi, rate de schimb și cerințe suplimentare legate de calitate.

Producătorii agricoli se confruntă cu riscurile de cost: variabilitatea costurilor la combustibil, îngrăsăminte, piese, tehnică și utilage agricole, semințe etc., intrucât piața autohtonă privind aceste elemente de cost a fost întotdeauna instabilă, fiind conectată la prețurile globale.

Fluxul de numerar este o mare provocare pentru producătorii agricoli, deoarece acestea trebuie să suporte o mare parte din costuri în timpul lucrărilor de primăvară, iar încasarea veniturilor are loc numai după realizarea producției recoltate. Insuficiența numerarului impune producătorilor să comercializeze producția în momentul recoltării la prețuri mici. Astfel producătorii nu au

libertatea de a alege momentul comercializării, datorită lipsei de spațiu de depozitare și lipsa de surse alternative. Procesul de producție, cât și de comercializare durează în timp datorită particularităților agricole, dar și cerințelor de pe piață, care pot respinge producția pe un termen mai lung, dacă se atestă unele abateri de calitate.

Daca ne referim la producătorii de animale, atunci ei sunt mai puțin expuși riscului de producție provocat de condițiile climaterice, comparativ cu cei ocupați de creșterea culturilor vegetale. Cele mai relevante riscuri pentru producătorii de animale sunt cele ce țin de comercializare și de hrana animalelor. Sectorul zootehnic autohton cunoaște un declin de la reformarea sectorului agricol. Secetele frecvente, restricțiile comerciale și concurența neloială au condus la vulnerabilitatea și neatractivitatea sectorului zootehnic – situație care a diminuat ponderea producției animaliere în totalul produselor agricole. Pentru redresarea situației este nevoie de programe bune și o gestiune eficientă, astfel încât toți participanții în lanțul produselor animaliere să suporte segregarea efectelor suplimentare generate de riscuri. Producătorii agricoli autohtoni se confruntă cu riscuri mai mari comparativ cu cei din țările dezvoltate datorită unei perioade de tranziție cu specific istoric și de durată, și cu reforme în întârziere.

In scopul dezvoltării sectorului agricol este necesar de politici guvernamentale de susținere și gestiune a riscurilor agricole.

Bibliografie:

1. Munteanu N., Bălănuță V., (2010). *Analiza și evaluarea riscurilor la nivel de întreprindere: aspecte teoretice și aplicative*. ed. ASEM.
2. Oprea A. și alții (2014). *Managementul riscurilor dezastrelor și fenomenelor climatice adverse în sectorul agricol*. Chișinău.
3. Parmacli D. (2006). *Potențialul economic al pământului în sectorul agricol*. Chișinău ASEM.
4. Stihi L. (2010). *Managementul riscurilor în afaceri*. ed. ASEM. Chișinău.
5. *Biroul National de Statistica*. URL: www.statistica.md

ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ПРОГРАМ ДЛЯ ВЕДЕННЯ ДОКУМЕНТООБІГУ ТА ЇХ ПЕРЕВАГИ

Тетяна Грендач
викладач
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

З розвитком комп'ютерних і мережних технологій з'явилася можливість ефективно організувати повсякденне діловодство й документообіг в організаціях від створення до руху, візування та реєстрації документації. Розширення можливостей мережних технологій сприяли створенню системи електронного документообігу (СЕД), під якою розуміють «організаційно-технічну систему, що забезпечує процес створення, управління доступом і поширення електронних документів у комп'ютерних мережах, а також забезпечує контроль за потоками документів в організації» [5, с. 40].

За визначенням Кукаріна О. Б., система електронного документообігу або EDMS (Electronic Document Management Systems) – це комп'ютерна програма, яка «дозволяє організувати роботу з електронними документами (створення, зміна, пошук), а також взаємодію між співробітниками (передачу документів, видачу завдань, відправлення повідомлень тощо)» [3, с. 8].

Таким чином, СЕД дозволяє зменшити об’єм використання паперових документів в управлінських процесах.

Цілий ряд країн Євросоюзу, США, Австралія та інші перейшли або переходять на безпаперову технологію звітності. Цьому сприяють переваги електронного документообігу. Так, оперативний доступ до документів, швидкість у виправленні паперів, ефективне керування рухом документів, виключення дубляжу документації, автоматичне формування архіву, можливість працювати в єдиному інформаційному просторі дозволяють прискорити узгодження документів і прийняття рішень, підвищити продуктивність роботи співробітників та їх виконавчу дисципліну, а також знизити фінансові витрати на ведення документообігу.

Шифрування даних забезпечує безпеку й схоронність документів та унеможливлює несанкціоноване використання ділової інформації. Наприклад, відомо, що вся структура електронної комерції складається виключно з потоку інформації, закодованої за допомогою цифрових носіїв. У процесі обміну «товар-гроші» або «гроші-товар» беруть участь безліч фізичних і юридичних осіб по всій земній кулі. Під час обміну електронними даними контрагенти повинні бути повністю впевнені в тому, що вся інформація буде використана за призначенням. Цьому сприяє можливість СЕД забезпечити захист інформації від несанкціонованого втручання.

Переваги у структурному підрозділі, призначеному для ведення бухгалтерського обліку, яскраво представлено на інфографіці, поданій на *мал. 1*.

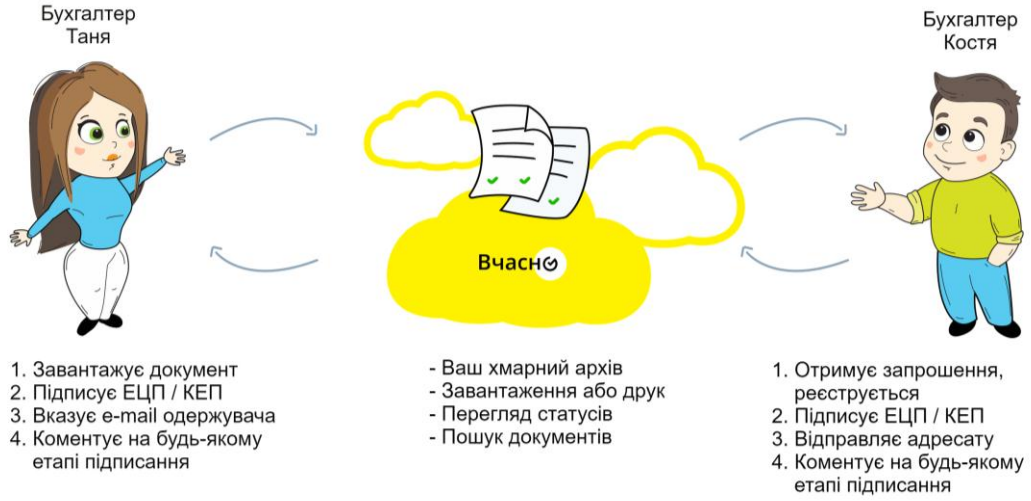

Мал 1. Переваги електронних документообігу [8].

Як зазначають розробники системи, використання СЭД дозволяє повністю виключити використання в організації документації в паперовій формі. Тому, за даними аналітики, темп продажів систем електронного документообігу на світового ринку кожного року зростає майже на 20% [1, с. 16].

В Україні про електронний документообіг заговорили ще у 2003 році, коли вийшов Закон України «Про документи та електронний документообіг», в якому прописано відносини, пов’язані з використанням електронних документів, правовий статус електронного документа та електронного підпису, принципи організації електронного документообігу підприємства, устави або організації [4].

Сьогодні впровадження електронного документообігу є пріоритетним напрямом розвитку Е-Уряду в країні. Про це наголосив прем’єр міністр України Олексій Гончарук. Він зазначив, що Уряд планує «повністю відмовитися від паперового документообігу, … заборонити використання та обмін між державними органами папірцями» [2].

Ринок програм електронного документообігу є досить насиченим. Велика кількість пропозицій з боку розробників СЕД може привести користувачів у глухий кут. Більшість систем має певний набір можливостей для прискорення строків прийняття управлінських рішень, проте не кожна система передбачає динамічний розвиток і зростаючі вимоги споживачів. А тому, при обранні СЕД для організації роботи варто звернути на дотримання принципів роботи в системі з документами, а саме: унікальна ідентифікація документа в системі, множинність джерела доступу до того ж самого документу, безперервність, погодженість роботи всіх елементів схеми, терміновий пошук документу за мінімальним його фрагментом, високий ступінь прозорості.

Крім того, доцільно проаналізувати функції СЕД, які залежать від типу і форми самої системи. Радченко С. В. виокремлює системи комп'ютерного обміну даними за наступними критеріями:

– використовують SMART технології;

– наявні розвинені можливості «workflow» (робочі процеси), що дозволяє забезпечити потік інформації відповідно до заданих маршрутів;

– в структурі присутні пошукові інструменти, які постійно розвиваються, а також великі інформаційні сховища;

– розроблені для співпраці багатьох користувачів;

– оснащені пакетом додаткових функцій [5, с. 18].

Цей перелік не є повним, оскільки розвиток інформаційних технологій не стоїть на місці. Ринок цифрових програм сьогодні пропонує такі СЕД як «Megapolis. Документообіг» (ТОВ «Софтлайн ІТ»), FossDoc (компанія ФОСС-Он-Лайн), TechExpert (компанія TechExpert), OPTIMA-WorkFlow (компанія Optima), АСКОД (компанія АТ «ІнфоПлюс»), Док Проф (ТОВ «ТРАНСЛІНК КОНСАЛТИНГ») та інші.

До загальних функцій сучасних систем електронного документообігу відносяться: безпека, версійність, швидкий пошук, своєчасне надання повідомлень, інтеграція з електронною поштою, раціональна будова наявних сховищ і баз даних, сканування і повне розпізнавання інформації, інформаційна підтримка на всіх рівнях роботи тощо *(див. таблиці 1).*

Таблиця 1

Функції систем електронного документообігу (*відповідно до [6, с.35-36]*)

Назва функції	Сутність функції
безпека	забезпечення надійності збереження інформації за допомогою шифрування, електронного цифрового підпису
версійність	відслідковування системою кількості версій одного документа, оскільки будь-який цифровий документ може перебувати в системі у великій кількості тиражів, причому різних форматів
моментальний пошук	наявність вбудованої пошукової системи, яка здатна знайти навіть документ, маючи для пошуку лише малу його частину
своєчасне надання повідомлень	оперативне попередження користувачів системи про появу нових документів, внесення змін в існуючи, налаштування попереджень про строки подання звітів і подібні операції
інтеграція з електронною поштою	підтримка адресної книги для автоматичного розсилання документів, швидкого переходу від внутрішнього потоку до зовнішнього
раціональна будова сховищ і баз даних	наявність цифрових архівів або резервних джерел інформації
сканування і повне розпізнавання інформації	процедура трансформації паперового документа в електронний

З таблиці видно, що функціонал системи спрямований на розвиток і вдосконалення організаційних процесів суб'єктів, які тим чи іншим чином мають відношення з роботою в документами в цифровому форматі.

За даними Центрального державного електронного архіву України у 39,5% державних органів влади функціонує система електронного документообігу «Megapolis. Документообіг», у 13,2% – система OPTIMA-WorkFlow, у 10,5% – АСКОД та у 5,3% – Док Проф [7]. Отож, зручність використання спеціалізованих продуктів для здійснення документообігу очевидна. Головна перевага СЕД не тільки в економії часу і витратних матеріалів, а в більш чітко організованих процесах.

Отже, ефективність управління сучасними підприємствами й установами залежить від коректного розв'язання задач, оперативного та якісного формування електронних документів, контролю їх виконання, продуманої організації їх зберігання, пошуку й використання. Потреба в ефективному управлінні електронними документами і призвела до створення спеціалізованих програм та систем для здійснення документообігу (СЕД). Спочатку українські програми електронного документообігу представляли собою тільки сховище документів. Сьогодні ми маємо справу із цілими системами електронного документообігу (СЕД), що забезпечують створення, поширення, управління контентом.

Література:

1. Глинских А. (2012). *Мировой рынок систем электронного документооборота*. Информационный бюллетень Jet Info. № 2. С. 40.
2. *Гончарук анонсував відмову від паперового документообігу*. URL: https://zik.ua/news/2019/09/02/goncharuk_anonsuvav_vidmovu_vid_paperovogo_dokumentoobigu_1638551
3. Кукарін О. Б. (2015). *Електронний документообіг та захист інформації*: навчальний посібник. К.: НАДУ. 84 с.
4. *Про документи та електронний документообіг*: Закон України № 851-IV від 22.05.2003 р. (нова редакція від 07.11.2018 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15
5. Радченко С. В. (2013). *Особливості систем електронного документообігу у державних органах України*. Архіви України. № 4. С. 39-53. URL: https://archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_4_2013/02.pdf
6. Тарнавький Ю. А. (2007). *Системи електронного документообігу*: Опорний конспект лекцій. К.: ІПК ДСЗУ. 37 с.
7. Хом'як І. (2015). *Порівняльний аналіз систем електронного документообігу в органах місцевого самоврядування України*. URL: https://naub.oa.edu.ua/2015/порівняльний-аналіз-систем-електрон/
8. *Як електронні документи можуть стати конкурентною перевагою компанії*. URL: https://www.kadrovik.ua/content/yak-elektronni-dokumenty-mozhut-staty-konkurentnoyu-perevagoyu-kompaniyi

ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Людмила Драгієва
к.пед.н.
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Основні тенденції змін у вузівській професійній підготовці майбутніх вчителів технології обумовлені особливостями розвитку педагогічної освіти в сучасних соціокультурних і соціоекономічних умовах. Дані зміни широко обговорюються професійно-педагогічним співтовариством і засобами масової інформації, що пов'язане зі зростаючою потребою суспільства в педагога, здатному працювати в умовах мінливості, інноваційності, готовим до сприйняття нового, що володіє гнучкістю мислення і дій, який вміє впоратися з навантаженням і стресом, і ще до того ж – володіє педагогічним оптимізмом.

Перетворення освіти в сферу послуг призвело до нового розуміння результатів професійно-педагогічної діяльності, їх комерціалізації. У зв'язку з цим, вузівська професійна підготовка майбутніх вчителів спрямована, крім предметних і загальнокультурних компетенцій, на формування компетенцій, що сприяють презентації і просування освітніх послуг, їх рекламі.

Головною підставою існуючих негативних тенденцій в системі спеціалізованої освіти, як ми вважаємо, є те, що за основу даного процесу формування майбутнього фахівця не поставлена особистість. Процес професійної освіти і спеціалізованої підготовки повинен мати перш за все «штучний» характер. Індивідуалізація ж даних процесів зазнає труднощів через брак коштів і терміновості підготовки. Крім цього, зміст і процес спеціалізованої освіти часто не відповідає самій природі майбутньої професійної діяльності.

На підставі аналізу робіт з даної проблеми дослідження з'являється можливість в якості ведучої (системоутворюючої) виділити основну умову якості спеціалізованої підготовки – реалізація спеціалізованої підготовки на підставі принципу безперервності. Також, постійна спеціалізована підготовка фахівців розуміється як систематичне придбання, використання та вдосконалення професійних знань, умінь, навичок, що відповідають схильностям і можливостям особистості майбутнього викладача технології, на підставі певного поетапного чергування, взаємопроникнення і взаємозбагачення навчання і власної трудової діяльності [5, с. 6].

На сьогоднішній день величезна увага приділяється професіограмі викладачів, вона розташовується на стику функціональності психологів, роботодавців і вчителів. Професіограма є короткою характеристикою умов і різновидів майбутньої діяльності, критеріями і нормативами професійної придатності. Психограмма безпосередньо призначена для опису характерних особливостей функціонування псіхілогіческіх процесів протягом спеціалізованої діяльності, шкалу для оцінки, сформовану на основі вибору молодих викладачів.

Очевидно, що з допомогою роботи педагогів здійснюється державна політика у формуванні інтелектуально-творчого потенціалу країни, розвитку науки і техніки, становлення людини культури і осмислення процесів, що відбуваються на етапі розвитку суспільства і освіти, і має на увазі поетапне поглиблення розуміння значущості в них культури. Найголовнішою ланкою в забезпеченні даного розвитку можна назвати систему освіти, спрямовану в першу чергу на проблеми культурного розвитку індивіда, формування його духовності і пошук принципово нових пріоритетів, які відображають прогрес загальнонаціональної культури.

На даний момент освіта – вагома і безцінна частина культури суспільства і людини. Найважливіша функція освіти полягає в передачі змісту культури, як такої, її сенсу наступним поколінням. Суспільство має потребу у вихованні духовно багатої особистості, яка здатна цінувати, зберігати і привласнювати цінності культури [1, с.4]. Сам процес підготовки майбутнього вчителя технології вимагає врахування їх індивідуальних особливостей. У зв'язку з цим використовуються комунікативні методи навчання, проводяться різні форми занять як стандартні, так і нестандартні: заняття – змагання, заняття - конкурс, заняття – презентація, інтегровані заняття.

В ході навчання майбутнього вчителя технології вживаються різні види завдань різного рівня складності, забезпечуючи диференційований підхід до навчання, завдяки чому більш повно розкриваються творчі та інтелектуальні здібності майбутніх учителів, що активізують їх пізнавальну діяльність. Виходячи з можливостей майбутніх вчителів технології, умов навчання та матеріального забезпечення вибираються відповідні види праці, що враховують зміст програми (деякі теми можуть опускатися або по їх образу розробляються нові для інших видів праці), а також визначається час, необхідний на відпрацювання змісту програмної теми.

Учитель, як і фахівці інших професій, повинен володіти гнучким мисленням, легко адаптуватися в робочих умовах, регулярно підвищувати рівень своїх знань, для реалізації цілей освіти розвивати свої професійні здібності. Заняття повинні бути взаємопов'язані з усіма стадіями заняття, зі змістом навчального матеріалу, з дидактичними завданнями і методиками навчання. Трудове виховання майбутніх вчителів технології повинно бути спрямоване на освіту мотивації позитивного ставлення до праці як формі буття і самореалізації індивіда, до вибору спеціалізації.

Принципово нові суспільно-економічні умови життєдіяльності диктують власні вимоги до майбутніх учителів технології. У зв'язку з цим необхідно навчати майбутніх вчителів технології планувати і організовувати роботу, оцінювати підсумки, шукати і застосовувати необхідну інформацію, мати знання, вміння, застосовувати різні засоби і шляхи перетворення матеріалів, інформації в кінцевий споживчий продукт.

З огляду на вищесказане, можна сказати, що особливо ефективним можна назвати індивідуальне та диференційоване навчання. В затверджених програмах з розвитку творчих можливостей, майбутньому вчителю технології надається можливість почати своє навчання в принципі з будь-якого розділу програми і вибрати саме той напрямок, який він може сприйняти на даний момент, відштовхуючись від своїх дійсних можливостей [4, с.157]. Для цього передбачені різноступінчасті практичні завдання за тематичним принципом згоді з рівнем розвитку майбутнього вчителя технології.

Однак, перед майбутнім вчителем технології не тільки ставляться завдання, і надається свобода у виборі засобів, але вони беруть на себе обов'язок нести відповідальність за свій, власний вибір в якості виконання роботи. Все це можна назвати додатковим стимулом в освоєнні декоративно-прикладного мистецтва в подальшому для більш ефективної соціалізації в суспільстві. Дана організація додаткової освіти виробляє цілеспрямованість, силу волі, значимість праці для їх майбутнього. Роботи, виконані майбутніми учителями технології на заняттях, беруть участь у виставках, що надає силу і значно підвищує самооцінку студентів, дає впевненість у завтрашньому дні.

Важливо підняти рівень і якість освіти майбутніх студентів даного напрямку, адже саме вони дають можливість молоді набути загально трудові і частково спеціальні знання і вміння, реалізовують інтелектуальний, естетичний і етичний розвиток учнів і їх професійне самовизначення, адаптацію до сучасних соціально-економічних умов. Таким чином – професійний розвиток майбутнього викладача технології – процес набуття ним сенсу

життєдіяльності та професійно-педагогічного буття і його реалізації в спеціалізованій діяльності. Це цілеспрямований процес новоутворень загальнофеноменологічного плану, що обумовлюють високе досягнення в професійному середовищі на певному етапі розвитку як індивіда, особистості, суб'єкта діяльності. Але у кожного окремого педагога ця динаміка має особливий характер, що продиктована динамікою розвитку особистості в цілому. Також професійно-особистісний розвиток викладача не тотожне його просуванню по етапах довузівської, вузівської та післявузівської освіти. Це складний, багатофакторний процес, який слід, перш за все, своєю внутрішньою логікою і який має індивідуально-специфічну траєкторію.

Література:

1. Глазкова І. Я. (2014). *Діагностичні методики сформованості у майбутніх учителів компетентності запобігання і подолання педагогічних бар'єрів*. Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. Вип. 1. С. 65-68, URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyptp_2014_1_23
2. Западинська І. Г. (2013). *Професійна підготовка вчителів гуманітарних спеціальностей в системі педагогічної освіти України другої половини XIX - початку XX ст*. Історичний аспект, Наукові записки [Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова]. Сер. : Педагогічні та історичні науки. Вип. 114. С. 90-100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzped_2013_114_15
3. Савельєв М. Г. (2015). *Професійна підготовка майбутніх вчителів технологій: аналіз вікових особливостей розвитку*. Інноватика у вихованні. Вип. 2. С. 274-282. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2015_2_34
4. Федорова О. В. (2010). *Професійна підготовка вчителів технологій*. Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Вип. 28. С. 78-84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvidgu_2010_28_18

МЕТОДИКА ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ТОВАРНОЙ ПРОДУКЦИИ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ

Татьяна Дудогло
д.экон.н., профессор
Комратский государственный университет

В растениеводстве важным условием обеспечения высокой эффективности производства является получение высоких показателей урожайности производимой продукции, т.е. более полное использование потенциала продуктивности земли и биологического потенциала растений. Однако сами показатели выхода продукции с единицы площади непосредственно не характеризуют состояние уровня хозяйствования на земле. Вполне востребованным как в теоретическом, так и практическом аспектах является разработка методики оценки эффективности затрат в сельском хозяйстве, которая должна быть доступна для практического применения специалистами сельскохозяйственных предприятий и в тоже время отражать современные подходы оценки эффективности уровня хозяйствования на земле.

Известно, что каждое предприятие в отрасли возделывает, как правило, несколько сельскохозяйственных культур. Производство и реализация одних обеспечивают высокую отдачу вложенных средств, другие – незначительную рентабельность. Тем не менее, отказаться

от производства последних далеко не всегда представляется возможным в силу агротехнический требований соблюдения чередования культур в севообороте или других причин как внутреннего, так и внешнего характера. Другими словами, структура реализованной продукции всегда отличается по уровню рентабельности. В условиях Республики Молдова, прежде всего, в зависимости от складывающихся погодно-климатических условий возделывания и уборки урожая, эффективность отдельно взятого вида продукции может существенно отличаться – от убыточности до уровня рентабельности, превышающего 30% рубеж. В связи с этим предприятию важно знать и, следовательно, объективно планировать ту величину затрат, которые обеспечат объем продукции с единицы площади, необходимый для обеспечения простого и/или расширенного воспроизводства.

Как известно, на предприятии существуют два вида затрат: переменные и постоянные. Их структура может значительно влиять на тенденцию изменения прибыли или издержек. Это происходит из-за того, что каждая дополнительная единица продукции приносит некоторую дополнительную доходность, которая идет на покрытие постоянных затрат, и в зависимости от соотношения постоянных и переменных затрат в структуре издержек, общий прирост доходов от дополнительной единицы товара может выразиться в резком изменении прибыли. Как только достигается уровень безубыточности, появляется прибыль, которая начинает расти быстрее, чем объем продаж. Здесь на помощь нам приходит операционный анализ, который позволяет анализировать влияние структуры затрат и объемов производства (реализации) на финансовые результаты предприятия. На его основе можно выявлять взаимосвязи между затратами и доходами при различных объемах производства, определить наиболее выгодное сочетание цены и объема реализации, соотношение постоянных и переменных издержек, минимизировать предпринимательские риски, и соответственно способствовать повышению экономической безопасности предприятия.

Разумеется, повышение урожайности возделываемых культур в современных условиях является для сельскохозяйственных организаций определяющим условием обеспечения рентабельного производства, так как такие факторы роста эффективности, как снижение затрат и повышение цены реализации, не могут быть существенно изменены конкретным предприятием.

Какова же реальная отдача прироста урожайности, в чем заключается экономическая оценка увеличения продуктивности земли? Рассмотрим механизм формирования и структуру дополнительного эффекта, вызванного при прочих равных условиях получением дополнительного объема продукции с единицы площади.

Напомним, что прибыль от реализации зерна в расчете на единицу площади (П) и единицу продукции (п) определяется формулами соответственно:

$$П = q(p - AVC) - FC, \text{ лей/га} \quad (1)$$

$$п = p - z = p - AVC - \frac{FC}{q}, \quad \textit{лей/ц} \quad (2)$$

где: *FC* – условно-постоянные затраты в расчете на 1 га, лей;

AVC – переменные затраты в расчете на 1 ц продукции, лей;

p – цена реализации продукции, лей;

q – урожайность, ц/га.

Прирост прибыли с 1 га земли при увеличении урожайности с базового ($q_б$) до нового уровня ($q_н$) рассчитывают по формуле:

$$\Delta П_{зем} = (p - AVC)(q_н - q_б), \textit{ лей/га} \quad (3)$$

Очень часто необходимо определять прирост прибыли в расчете на 1 ц дополнительной продукции при неизменных условно-постоянных и переменных издержках и

прежней цене реализации. Например, при повышении качества проведения технологических операций на посевах зерновых культур объем наращивания прибыли в расчете на 1ц зерна (предельная прибыль) предлагается определять согласно выражения [1, с. 105]:

$$\Delta п = \frac{FC}{q_б^2 + q_б}, \text{ лей/ц} \qquad (4)$$

Обратим внимание, что более высокий экономический эффект может быть достигнут за счет прироста урожайности на 1 ц/га в диапазоне низкой продуктивности полей. Кривая прибыли, таким образом, может быть также условно разделена на три зоны. В данном случае первая ограничена урожайностью до 20 ц/га, вторая – 20 - 40, третья – более 40 ц/га. Первая зона характеризуется высокой эластичностью (высокой экономической отдачей) при росте урожайности на 1 ц/га, вторая – умеренной, третья зона – низкой эластичностью *(рис. 1).*

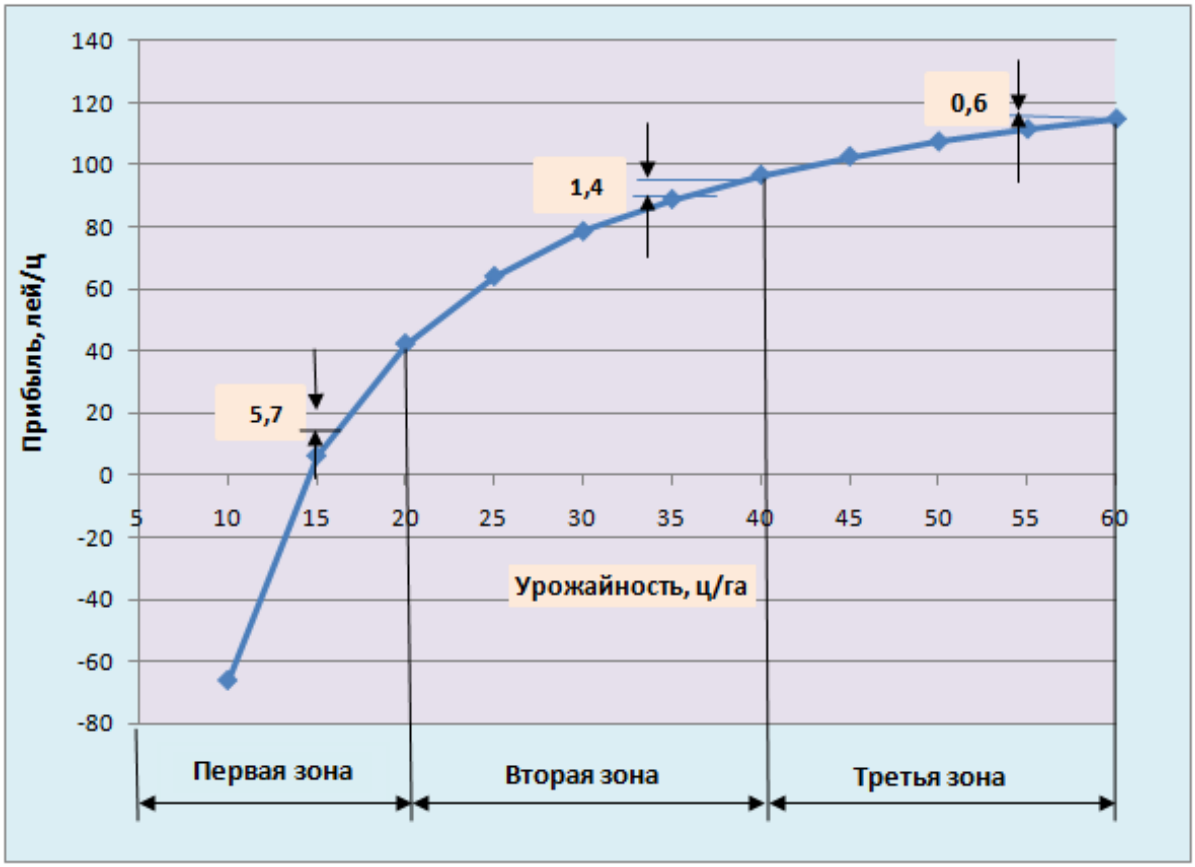

***Рис.1**. Показатели предельной прибыли в зависимости от уровня урожайности озимых зерновых культур в ООО « Ири Кармен» за 2017 год*
Источник: формы 7 АПК и 9 АПК ООО « Ири Кармен» за 2017 год

Таким образом, сельскохозяйственные предприятия, находящиеся в зоне низкой урожайности, имеют реальные резервы роста эффективности производства сельскохозяйственных культур. В расчете на единицу дополнительных затрат они могут получить более высокий экономический результат по сравнению с хозяйствами, расположенными в зоне средней и тем более высокой урожайности [2, с.223].

Исследования показали, что в условиях южной зоны Республики Молдова, чтобы обеспечить расширенное воспроизводство предприятиям необходимо стабильно обеспечивать среднюю рентабельность продаж на уровне не ниже 22 % [2,с.107].

В заключении отметим, что специалисты сельскохозяйственных предприятий, а также преподаватели и студенты высших учебных заведений могут оценивать эффективность реализованной продукции, применяя вышеизложенную методику.

Література:

1. Дудогло Т.Д. (2017). *Управление земельным потенциалом региона: вопросы теории. методики, практики* (монография). Комрат: Б. и. (Tipogr. «Centrografic»). 167 с.

2. Пармакли Д.М. (2015). *Эффективность землепользования: теория, методика, практика*. Монография. Комрат: Б. и. (Tipogr. «Centrografic»). 274 с.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Леонід Житомирський
старший викладач
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

У багатьох державах світу туризм розвивається як система, що надає всі можливості для ознайомлення з історією, культурою, звичаями, духовними і релігійними цінностями даної країни і її народу, і дає дохід у скарбницю.

Туризм є однією з найбільших і високоприбуткових галузей світової економіки. Так, доходи світової індустрії туризму перевищують доходи від продажу нафти. За статистикою Всесвітньої туристичної організації (ВТО ООН) в даний час в світі налічується 80% країн, де в'їзний туризм входить до п'ятірки провідних галузей економіки, а в 40% країн туризм є «локомотивом» їх економічного розвитку. У сфері туризму зайнято понад 250 млн. осіб, тобто кожен десятий працівник у світі. На частку туризму припадає 7%загального обсягу інвестицій, 11% світових споживчих витрат, 5% всіх податкових надходжень і третину світової торгівлі послуг.

Ситуація, що склалася в туристичній сфері в Україні останнім часом ,вимагає активного пошуку засобів подолання кризових явищ та інтенсифікації, виробництва туристичного продукту, із забезпечення необхідної його якості. Слід відзначити недостатній рівень розвинутості мережі та об'єктів туристичної інфраструктури України, їх невідповідності освіти стандартом. Необхідно взяти до уваги ,що виробнича база галузі формувалася,в основному, за радянських часів з орієнтацією переважно на невибагливого туриста, тому серед об'єктів інфраструктури переважають великі (порівняно з аналогічними закордонними)комплекси, із значною концентрацією місць та низьким рівнем комфортності [1, с. 54].

Мета статті полягає в аналізі, дослідженні та виявленні перспективних шляхів, які дозволять Україні зайняти достойне місце в міжнародному туризмі.

Питання про перспективи розвитку туризму в Україні на міжнародному рівні досліджували відомі вчені та економісти: А.А. Атоян, С.К.Волков, Л.М. Гайдукевич, С. А. Жданов, О.О. Мєчковська, О.Г. Попкова, О.П. Семиноженко, В.Ю. Фельдман.

Україна – держава, яка має багаті природні ресурси та налічує невичерпні культурні надбання, що визнані у всьому світі. Це свідчить про те, що країна має великий потенціал, яким необхідно скористуватися як важливим джерелом підвищення добробуту держави. Аналіз розвитку туризму в різних країнах світу свідчить про те, що завдяки цій галузі вдалося вивести економіку багатьох країн із занепаду. Слід відзначити, що ціла низька європейських країн перейняли світовий досвід ведення туристичного бізнесу. Особливо чітко ця тенденція простежується серед держав, що входять до Європейського Союзу. Фінансова

допомога та багаторічний досвід країн-учасників дозволяють новим членам швидко та впевнено зайняти свою нішу в туристичному кластері світової економіки [3, с. 229].

Україна – європейська держава. Тому їй необхідно тісно співпрацювати з країнами, які входять до складу Європейського Союзу. Статистика свідчить про те, що найбільший розвиток міжнародний туризм отримав в західноєвропейських країнах. На частку цього регіону доводиться понад 70% світового туристичного ринку і близько 60% валютних надходжень. Приблизно 20% доводиться на Америку, менше 10% – на Азію, Африку і Австралію [2, с. 156].

Всесвітня організація з туризму у своїй класифікації виділяє країни, що є переважно постачальниками туристів (США, Бельгія, Данія, Німеччина, Голандія, Нова Зеландія, Швеція, Канада, Англія) і країни, що є, в основному, приймаючими туристів (Австралія, Греція, Кіпр, Італія, Іспанія, Мексика, Туреччина, Португалія, Франція, Швейцарія). Досвід країн, приймаючих туристів, свідчить про те, що Україна має можливість для розвитку міжнародного туризму, який являється джерелом валютних надходжень для країни і засобом для забезпечення зайнятості населення.

За даними Всесвітньої туристичної організації, щорічно подорожує більше 800 млн. чоловік. Примітним є те, що більш ніж в 40 країнах світу туризм є основним джерелом надходжень національного бюджету, а в 70 – однією з трьох статей. Наприклад, в Іспанії частка прибутків від іноземного туризм в загальній сумі надходжень від експорту товарів та послуг складає 35%, на Кіпрі та в Панамі понад 50%, на Гаїті – більш як 70%. Оскільки Україна має великий валютний борг перед Міжнародним Валютним Фондом (МВФ) можна зробити висновок, що розвиток міжнародного туризму в державі, яка володіє багатими природними, історичними, культурними та іншими ресурсами, дозволить їй вирішити це питання.

На сьогоднішній день в Україні гостро стоїть питання працевлаштування населення. Дані міграційної служби країни свідчать про те, що більш 6 млн. українців працюють за межами держави. Лише в Росії працюють більше 3 млн. чоловік. Велика кількість співвітчизників працює в Польщі, Італії, Іспанії, Німеччині та інші. Розвиток міжнародного туризму в Україні може частково вирішити і цю проблему.

Слід відзначити, що Україна спроможна надавати якісні туристичні послуги. Так в Одесі в 1998 році було відкрито представництво туристичної компанії «Пілот». Дана компанія є експертом у сфері надання туристичних послуг та комплексного корпоративного обслуговування. З «Пілот» у людей є можливість організувати відпочинок чи ділову поїздку в будь-яку країну світу, замовити авіаквитки і готельний номер в будь-якому місті,провести конференцію в Україні і за кордоном, а також забронювати інші послуги. Сьогодні компанія «Пілот» займає друге місце в Україні з продажу авіаквитків та туристичних послуг, а також входить в п’ятірку ведучих туроператорів України в сегменті корпоративного обслуговування організацій. Агентство «Пілот» також було акредитовано Міжнародною Асоціацією Авіаційного Транспорту (IATA). Туристична компанія «Навігатор» була заснована в Одесі в 1998 році. За підсумками 2010 року компанія стала володарем титулу

Народне визнання «Краща туристична компанія року – 2010». В даний час туристична компанія «Навігатор» – це розвинена система представництв в південному регіоні (5 офісів), яка відправляє своїх клієнтів відпочивати в більш ніж вісімдесят країн світу цілий рік. «Навігатор» – це повний спектр туристичних послуг. Компанія займається як популярними турами, так і «складними» замовленнями-автомобільними турами,візовою підтримкою,а також спеціалізується на екзотичних напрямках.

Для досягнення позитивних результатів в розвитку міжнародного та внутрішнього туризму в Україні були дослідженні шляхи виведення туристичної галузі на рівень стандартів всесвітньої туристичної організації (ВТО).

Необхідне залучення іноземних інвестицій в сектор гостинності. Оскільки завдяки нової наукової технічної революції були модернізовані інформаційні технології, була створена, досконала міжнародна система резервації готельних номерів, значних змін зазначала інфраструктура, що для туристів стало гарантом високого рівня комфорту. Для України питання інформаційних технологій досить актуальні й на цей час. Багато з туристичних об'єктів використовуються не в повній мірі саме через не відповідність рівня інфраструктури існуючим світовим стандартам. Потенційні туристичні дестинації, що могли б скласти основу економіки,зараз знаходяться не в найкращому стані через вищезазначену причину.

Слід вивчити досвід країни Євросоюзу де туризм становить собою ключову галузь національної економіки. Це дає змогу створювати нові робочі місця та підвищувати рівень життя населення країни. На цей час проблема екології гостро повстала в усьому світі. В странах Євросоюзу вона знайшла своє вирішення – влада кожної країни виділяє величезні кошти для оптимізації шкідливого виробництва, на заходи щодо збереження навколишнього середовища. Зорієнтовані на туризм країни починають відмовлятись від заводів і фабрик,а натомість «роблять гроші» на природі. Така політика дозволяє збагачувати державну казну, не завдаючи шкоди природі й суспільству. Туризм дає стимул для розвитку суміжних галузей економіки, праця все впевненіше переходить від фізичної до розумової [3, с. 229].

Україна має необхідну базу для розвитку кінного туризму. Цей вид туризму дає поштовх розвитку сільського господарства, він пов'язаний з поширенням зеленого та сільського туризму, розведенням коней,сприяє підвищенню якості життя сільських жителів. Також слід визначити, що кінний туризм допомогає розбудові заповідників та національних парків,створенню приватних сільських садиб, використанню кінних подорожей в лікувальних цілях.

В Україні до 2014 року кінний туризм розвивався в Карпатах і в Криму. Це свідчить про те, що держава не використовує свої можливості для поповнення казни. Цей вид туризму приваблює багатьох вітчизняних та іноземних туристів. До речі,першими кінними туристами в Україні були іноземці, «які готові платити великі гроші за велике задоволення».

Одна із країн Європейського Союзу Польща дуже активно розвиває кінний туризм. Так,в Підкарпатському воєводстві нараховується більше сотні центрів,які пов'язані з кінним туризмом. Згідно з даними Польської туристичної організації щорічно до Польщі приїздить п'ять мільйонів українців і Україна посідає друге місце після Німеччини за кількістю відвідуючих Польщу. Українці бажають активно відпочити: зимою-гірські лижі, літом-кінний туризм, різноманітні походи.

Це стало можливим за рахунок того,що польська влада підтримує на державному рівні створення приватних господарств, які приймають у себе туристів. Держава зацікавлена у створенні агрогосподарств в тих районах країни,де немає виробництва. Це приваблює туристів, які своїми грошима підтримують регіон. Тому людям, які бажають займатися зеленим туризмом, надається повна підтримка. Так, вони можуть за спрощеною процедурою оформити відповідні дозволи, платити менше податків та інші. Україна має великі туристичні ресурси, які ще слабо використовуються. До них можна віднести зелений туризм, етнотуризм, ринок оздоровчих послуг ринок лижного туризму,ринок мисливства, ринок пішохідних мандрівок, ринок спортивного туризму,водний туризм, ринок пізнавального туризму, ринок агротуризму, медичний туризм.

Характеристика туристичного ринку,його періодичний аналіз-важливий аспект підприємницької діяльності. Від нього залежить визначення змісту та характеру туристичних послуг, які можуть бути запропоновані споживачам.

Уході дослідження була виявлено,що Україна володіє всіма ресурсами для розвитку туристичної галузі, прийому іноземних та залучення внутрішніх туристів. Але серйозні проблеми у розвитку економіки, слабка інвестиційна політика, недостатній розвиток малого бізнесу, який потребує підтримки на державному рівні не дозволяють Україні використовувати туристичний потенціал в повному обсязі.

Література:

1. Агафонова Л. Г., Агафонова О. Е. (2009). *Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання*. К.: Знання України. 126 с.
2. Якименко В. І. (2002). *Міжнародна економіка*. Донецьк.: ДІТБ. 110 с.
3. Голубова Ю. М. (2015). *Перспективи України на туристському ринку Євросоюзу*. Пріоритетні напрями науки: пошук студента: Збірник студентських наукових праць. Вип.IV. Ізмаїл: РВВ ІДГУ. 298 с.

MODALITĂŢI DE VALORIFICARE A RESURSELOR TURISTICE DIN CADRUL REZERVAŢIEI ŞTIINŢIFICE «PRUTUL DE JOS»

Slavic Gîrneț
asistent universitar
Departamentul Ştiinţe Economice
USC «B.P.Hasdeu», or. Cahul, Republica Moldova

În ultima perioadă de timp, activitatea turistică a demonstrat că poate contribui, direct sau indirect, la dezvoltarea economică şi socială, precum şi la crearea locurilor de muncă. Reprezentând circa 10% din PIB-ul global, 7% din comerţul internaţional, turismul este astăzi unul din sectoarele socio-economice principale pe care tind să-l dezvolte marea parte a statelor în curs de dezvoltare. Astfel în prezent, putem spune că turismul a devenit o forţă de necombătut pentru dialogul intercultural, incluziunea socială, pacea, reconcilierea între naţiuni şi dezvoltarea durabilă.

În ansamblul unei economii naţionale, turismul acţionează ca un element dinamizator al sistemului economic global, el presupunând o cerere specifică de bunuri şi servicii, cerere care antrenează o creştere în sfera producţiei acestora. De asemenea, cererea turistică determină o adaptare a ofertei, care se materializează prin dezvoltarea structurilor turistice şi indirect în stimularea la dezvoltarea ramurilor participante la: construirea şi realizarea de noi mijloace de transport, instalaţii de agrement pentru sporturi de iarne, nautice etc., conducînd astfel la un spor semnificativ de producţie în societate şi la creşterea nivelului de trai.

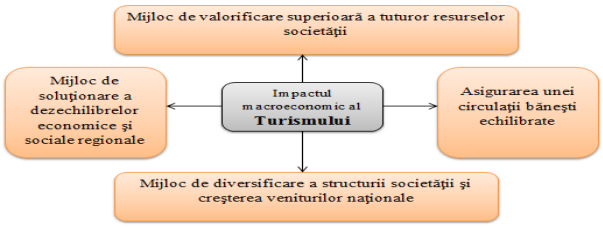

Figura 1. *Rolul macroeconomic al Turismului în dezvoltarea social economică a ţării.*
Sursa: Elaborată de autor după literatura de specialitate

La baza dezvoltării turismului se află prezenţa resurselor turistice, care pot fi ***naturiale*** şi ***antropice***, cu o anumită atractivitate ce oferă posibilităţi de atragere a turiştilor în diferite perioade de timp şi într-un anumit teritoriu. Resursele turistice pot fi introduse în circuitul tutristic, doar în cazul cînd se vor crea şi dezvolta condiţii reale de primire a turiştilor. Condiţii ce pot fi realizate prin intermediul procesului investiţional de creare a bazei tehnico-materiale a turismului (*ansamblul de dotaţii şi utilităţi ce au menirea să asigure în condiţii cît mai optime valorificarea resurselor turistice disponibile, cum ar fi transport, canalizare, aprovizionare cu apă, energie electrică etc.*). Astfel, orice consumator turistic va alege acea destinaţie care-i va aduce mai multă satisfacţie, atât din punct de vedere al potenţialului turistic, cât şi din punct de vedere al echipamentelor, sub aspect cantitativ, calitativ şi structural.

În alegerea destinaţiilor de călătorie, desigur, rolul hotărîtor îl deţin resursele turistice, prin diversitatea şi originalitatea lor, care pentru a fi vizitate şi valorificate trebuie să dispună de acces, transport, cazare, alimentare tec. Indiferent de densitatea şi diversitatea potenţialului turistic al unei regiuni, valorificarea lui va depinde de trei condiţii esenţiale:

- *Atractivitate,* bogăţia potenţialului natural şi socio-cultural cu valoare atractivă.
- *Accesibilitate*, grad de accesibilitate a regiunii de destinaţie faţă de reguinile sau ţările principale generatoare de turişti.
- *Ospitalitate (accomodation)*, posibilităţi de cazare şi restauraţie.

Pentru a fi introduse în circulaţia turistică, elementele cadrului natural necesită anumite modificări, care duc în primul rînd la creşterea gradului de accesibilitate al turiştilor în zona de interes, doar că aceste modificări şi intervenţii ale factorului uman trebuie să fie de dimensiuni şi proporţii cît mai mici, astfel ca să păstreze originalitatea, raritatea şi unicitatea resurselor turistice. În valorificarea potenţialului turistic natural, trebuie de ţinut cont de capacitatea de suport a mediului cît şi de impactul negativ asupra acestuia, deoarece o valorificare adecvată la nivelul capacităţii de absorbţie a mediului poate duce la dezvoltarea localităţii sau regiunii şi invers, o supravalorificare a mediului duce direct la o degradare economcă şi socială a localităţii sau regiunii.

De un management special necesită şi vizitarea şi exploatarea ***ariilor naturale protejate*** care au intrat şi ele în circulaţia turistică, fiind apreciate prin «sălbăticia» pe care o prezintă, în care intervenţia omului este foarte limitată. Astfel, literatura de specialitate definesc ***ariile protejate*** ca «*locul unde vizitatorilor le este permisă intrarea în condiţii speciale pentru scopuri de cercetare, educative, culturale şi recreative»* [2]**,** Cele mai importante arii naturale protejate din Republica Moldova, care sunt destinate în mod prioritar protecţiei mediului ambiant, dar care au tendinţa să fie utilizate în circulaţia turistică naţională şi internaţională, sunt rezervaţiile ştiinţifice *Codru, Iagorlâc, Prutul de Jos, Plaiul Fagului, Pădurea Domnească.* Destinaţia acestor rezervaţii este de a păstra ecosistemele naturale cu toate componentele mediului din cadrul lor, care includ specii de arbori, arbuşti, plante, mişchi, ciuperci etc. şi întregul complex faunistic.

Rezervaţia «Prutul de Jos» [3]**,** a fost creată în anul 1991 la 23 aprilie prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 209, pe o suprafaţă de 1755,4 ha. Este situată în partea de sud-vest a Republicii Moldova, de-a lungul cursului inferior al rîului Prut, ultimul, mare afluient al Dunării. Este flancată de localităţile Slobozia Mare şi Văleni. La 20 km spre nord se află lacul Manta, iar la 25 km spre sud, lacul Brateş (România).

Valoarea universală a patrimoniului natural a fost recunoscută prin declararea ca zonă umedă de importanţă internaţională, mai ales ca habitat al păsărilor acvatice – Convenţia Ramsar, **«***Lacurile Prutului de Jos» (Poziţia 1029)*. Prin diversitatea habitatelor şi a formelor de viaţă pe care le găzduieşte într-un spaţiu relativ restrîns, «Prutul de Jos» constituie un adevărat muzeu al biodiversităţii, o bancă naturală de gene de o valoare inestimabilă pentru patrimoniul natural universal.

Lacul Beleu, principala componentă geografică a re*zervaţiei*, un relict al limanului Dunărean de apă dulce format în urma transgresiilor apelor maritime, ce alcătuiau pe vremuri împreună cu lacul Brateş (România) un liman foarte însemnat al râului Prut. În prezent, acestui complex acvatic îi sunt caracteristice peste 27 specii de peşti. Importanţa lacului constă în crearea de condiţii favorabile de reproducere pentru aproape 18 specii de peşti, care apoi se întorc în apele râului. Varietatea ihtiofaunei este determinată de cea a rîului Prut şi fluviului Dunărea. Dintre speciile întîlnite, putem menţiona: plătica (Abramis brama), babuşca (Rutilus rutilus), crapul (Cyprinus carpio), şalăul (Lucioperca lucioperca), somnul (Silurus glanis), rizeavca (Alosa kessleri pontica), biban soare (Lepomis gibbosus), ştiuca (Esox lucius) şi specii care au fost incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova: lostriţa (Hucho hucho), ţigănuşul (Umbra krameri), văduviţa (Leuciscus idus), pietrar (Zingel zingel).

Activitatea de turism în ariile protejate îmbracă forme diferite, specifice şi complexe, amenajarea turistică ridicînd probleme legate atît de protejarea şi conservarea ecosistemelor, cît şi de dezvoltarea infrastructurii generale, a echipamentelor de cazareşi dotărilor pentru recreere şi turism. Din acest motiv, dezvoltarea activităţilor de turism în aria protejată *Prutul de Jos*, trebuie să se facă prin respectarea unor cerinţe stric determinate cum ar fi:

- ✓ *Valorificarea resurselor din aria protejată Prutul de Jos se va realiza în corespundere strictă cu actele normative în vigoare, în raport cu caracteristicile potenţialului natural, cu gradul de dezvoltare economică-sociale a zonelor limitrofe.*
- ✓ *Lărgirea cooperării cu autorităţile publice şi populaţia locală prin crearea de parteneriate.*
- ✓ *Proiectarea unei politici de promovare şi de marketing specifice ariilor protejate, în concordanţă cu respectarea regimului de protecţie şi conservare a acestora.*
- ✓ *Crearea tuturor condiţiilor de evitare a impactului de poluare şi degradare nedorită a mediului ecosistemelor şi speciilor de floră şi faună etc.*

Cerinţele respective şi vor condiţiona în mare măsură caracteristica principalelor forme de activităţi cu caracter turistic în *aria protejată Prutul de Jos*, ele putînd fi limitate la următoarele categorii de activităţi [1]: – includerea ariei protejate în traseele turistice zonale deja existente; efectuarea de filmări documentare; practicarea unor sporturi specifice şi cu anumite evenimente; activităţi de cercetare ştiinţifică şi laboratoare etc.

Extinderea formelor de turism şi adaptarea ofertei la cerinţele şi exigenţele cererii interne şi internaţionale va contribui la transformarea turismului regional într-o activitate complexă, cu efecte pozitive atît pe plan economic cît şi social. Acest fapt va permite valorificarea potenţialului *ariei protejate Prutul de Jos* în contextul următoarelor forme de turism:

- ✓ *Turismul balnear*, prin utilizarea potenţialilor consumatori de turism ai Sanatoriului «Nufărul Alb» din oraşul Cahul, prin crearea unor trasee turistice integrate pe diferite tematici şi domenii de interes.
- ✓ *Turismul rural,* obiceiurile şi tradiţiile bogate ale populaţiei locale, precum şi gastronomia şi activităţile rustice au demonstrat capacitatea de a atrage turişti din mediile urbane spre «o alta viaţă».
- ✓ *Turismul vitivinicol,* prin existenţa fabricilor de vin locale şi a tradiţiilor din acest domeniu. În prezent suprafaţa terenurilor ocupate cu viţa de vie fiind de circa 85% din totalul terenurilor ocupate cu plante multianuale. Integrarea *ariei protejate Prutul de Jos* în programul naţional «Drumul vinului».
- ✓ *Turismul de odihnă şi recreere.*

Valorificarea resurselor prin turism, este o oportunutate pentru *aria protejată Prutul de Jos* de a beneficia de toate avantajele pe care le aduce dezvoltarea turismului în regiune, iar un

management, corect şi viabil, a vizitelor şi dezvoltării infrastructurii turistice ar aduce în scurt timp primii turişti în rezervaţie.

Literatura:

1. Erdeli G., Gheorghilaş A. (2006). *Amenajări turistice*. Bucureşti, edit. Universală.
2. Grigore M. (1974). *Potenţialul natural al turismului*. Universitatea din Bucureşti.
3. *Rezervatia Naturala «Prutul de Jos»*. URL: http://www.moldsilva.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=435&t=/Despre-Agentie/Entitati-subordonate/IS-Rezervatia-Naturala-Prutul-de-Jos/Citeste-mai-mult

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІКТ У ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Ольга Замашкіна
к. пед. н., доцент
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Інформатизація суспільства забезпечує створення суспільства «для всіх», що урівнює можливості кожного його члена в отриманні якісних послуг у будь-якій області буття. Інформатизація освіти – один з основних напрямів процесу інформатизації, продиктований потребами сучасного суспільства, у якому головним рушієм прогресу є індивідуальний розвиток особистості.

Висвітлення проблем, пов’язаних з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі загальноосвітньої школи розкрито у працях вітчизняних та зарубіжних дослідників: М. Гольцмена, М. Жалдака, Д. Клементса, М. Левшина, Н. Макарової, Т. Оппенхеймера, С. Пейперта, Ф. Ривкінд, Л. Фуксон, К. Хохмана та ін. Але питання можливості використання ІКТ у професійній діяльності соціального педагога досліджені недостатньо: існують лише поодинокі наукові розвідки. Наукові доробки вітчизняних і зарубіжних досліджень з формування інформаційної культури соціального педагога (В. Самохвалова), його інформаційно-комунікаційної компетентності (О. Достовалова) і компетенцій (Є. Абрамов), методики підготовки соціального педагога в галузі ІКТ (А. Безвесільна), його професійної підготовки із застосуванням електронних засобів навчання (Л. Боднар), використання ІКТ у роботі соціального педагога (Н. Зініна), у роботі соціального педагога в умовах інклюзивної освіти (В. Березан) переконливо доводять можливість і доцільність використання ІКТ у підготовці й професійній діяльності соціального педагога.

У процесі модернізації системи освіти однією з найважливіших проблем є підвищення соціальної активності фахівця і готовність до інноваційної діяльності. У зв'язку с цим застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в соціально-педагогічної діяльності стає одним з головних умов успішної професійної діяльності сучасного соціального педагога.

За визначенням Дітківської Л., – «ІКТ-компетентності соціального працівника – здатність особистості використовувати інформаційні і комп’ютерні технології для задоволення власних потреб та вирішення суспільно значущих, зокрема професійних завдань… взаємопов’язані та взаємообумовлені компоненти зазначеної компетентності: базовий і професійний. Базовий компонент ІКТ-компетентності соціального працівника передбачає комплекс знань, умінь та навичок застосування програм загального призначення,

необхідний для розв'язання власних і суспільних завдань. Професійний компонент завбачає засвоєння програм спеціального призначення й активне їх використання для вирішення професійних задач [1, с. 79].

Соціальний педагог в процесі здійснення соціально-педагогічної діяльності має володіти компетентністю в області інформаційно-комунікаційних, мультимедійних та телекомунікаційних технологій, вміти використовувати ІКТ для успішної роботи і відповідати нинішнім вимогам інформаційного освітнього простору. Практика показує, що соціальний педагог в школі виконує великий обсяг роботи, так як його клієнтами є як учні, так і їхні батьки. Використання ІКТ дозволяє набагато полегшити його роботу. Це й найціннішим аргументом для кожного фахівця, який прагне до самовдосконалення, взагалі, та власної інформаційно-комунікаційної культури, зокрема. «Результативність розвитку та інформатизація соціальної сфери ґрунтується на професійній компетентності соціальних працівників, зокрема компетентності з інформаційних і комунікаційних технологій. (ІКТ-компетентності). Зростає рівень вимог інформаційного суспільства до компетентності з інформаційних та комунікаційних технологій як однієї зі складових професійної компетентності і ключової компетентності сьогодення» [2].

Аналізуючи посадову інструкцію соціального педагога, необхідно підкреслити, що серед переліку посадових обов'язків є ті, які легше виконувати за допомогою ІКТ: «Соціальний педагог … бере участь у розробці і реалізації освітніх програм, складає плани і програми занять, забезпечує їх виконання, веде необхідну документацію і звітність з питань діагностики, корекції, розвитку творчих можливостей; Підвищує свій професійний рівень, кваліфікацію, загальну культуру; створює та веде соціальний паспорт мікрорайону, банк даних на дітей за місцем проживання тощо» [3]. Крім того, соціальний педагог тісно співпрацює з адміністрацією школи, від якої отримує інформацію нормативно-правового і організаційно-методичного характеру, знайомлячись з відповідними документами, співпрацює з учнями, вихователями зі служби сім'ї та молоді, службами у справах неповнолітніх, відділом соціального захисту населення, з Чорнобильським фондом та ін.

Протягом останніх років спостерігається посилення ролі освітніх і виховних установ у вирішенні нагальних життєвих проблем дитини. Будь-яка державна установа, в стінах якої виявляються діти, стикається з безліччю невирішених проблем, що стосуються дітей, які опинилися у важкій життєвій ситуації. Дані проблеми вирішуються за допомогою соціально-педагогічної діяльності, яка включає наступні напрямки:

- соціально-педагогічна профілактика;
- соціально-педагогічна підтримка;
- соціально-педагогічна та педагогічна реабілітація;
- соціальний контроль,
- соціально-педагогічна діяльність з найближчим оточенням дитини.

Використання ІКТ відкриває широкі можливості для здійснення ефективної практичної діяльності соціального педагога з названих напрямків, доповнюючи традиційні форми та технології роботи, розширюючи межі взаємодії з іншими учасниками навчально-виховного процесу завдяки деяким перевагам:

- ІКТ вдосконалює і розширює можливості застосування різних методик проведення досліджень;
- створює умови для проведення корекційно-профілактичної роботи з клієнтами різних категорій у нових формах;
- дозволяє сприяти інтеграції у освітній простір дітей з особливими освітніми потребами та педагогічно занедбаних;

- спілкування в межах програм є безкоштовним; крім текстових повідомлень, також можна здійснювати безкоштовні аудіо- й відео-дзвінки.

Застосування ІКТ у роботі соціального педагога допомагає йому мати розширений доступ до науково-методичної та законодавчої бази; збереження та використання накопиченого та випробуваного матеріалу; творче використання досвіду роботи інших соціальних педагогів та систематизація власного; можливість самоосвіти, підвищення кваліфікації, участі у науково-практичних конференціях різного рівня, вебінарах, проектна роботи та ін.

Загальновизнаним є той факт, що сучасна молодь є інформаційно- компетентною у використанні різноманітних гаджетів. Поєднуючи в собі можливості телевізора, відеомагнітофона, книги, калькулятора, будучи універсальною іграшкою, здатною імітувати інші різноманітні ігри, сучасний комп'ютер / гаджет, разом з тим, є для дитини рівноправним партнером, здатним дуже тонко реагувати на його дії і запити. З іншого боку, він може стати й дуже привабливим методом «спілкування» фахівця соціономічної сфери з дитиною: допоможе краще зрозуміти проблему, спонукатиме шукати нові, нетрадиційні форми і технології роботи. Саме цей напрям соціально-педагогічної роботи є основним – налагодження комунікативних зв'язків із дітьми та їхніми батьками шляхом використання електронних соціальних мереж. Особливість такої роботи полягає у вирішенні певних проблем незалежно від часового простору та місця проживання.

Соціальний педагог загальноосвітнього закладу може спрямовувати власну професійну діяльність з активним використанням ІКТ на :

- створення бази даних на категорії дітей, які потребують супроводу: діти з обмеженими можливостями в здоров'я; діти, що знаходяться під опікою; діти з багатодітних, неповних сімей; підлітки, які потребують індивідуальної уваги; обдаровані діти. Ведення такої бази даних дозволяє конкретизувати відомості про групи дітей, які потребують психолого-педагогічного супроводу в освітньому закладі;
- здійснення взаємодії з сім'єю дитини з особливими освітніми потребами, - довідково-правові, психолого-педагогічні інформаційні системи для консультування та допомоги членам сім'ї; бази даних для створення і ведення електронних журналів звітності соціального педагога; Інтернет для зв'язку з колегами, медичними, реабілітаційними центрами; листування [4];
- складання бази даних на всі категорії дітей, які навчаються в навчальному закладі («Соціальний паспорт школи»), яка дозволяє конкретизувати дані про категорії сімей (склад сім'ї, житлово-побутові умови, матеріальне становище, виховний потенціал), які отримують освітню послугу в освітньому закладі;
- використання наочних і анімаційних матеріалів для проведення тренінгів, спрямованих на самостійне прийняття рішень, оцінку і розвиток комунікативних можливостей щодо профілактики зловживання психоактивних речовин (алкоголь, наркотики, тютюн); розробка сценаріїв і презентацій для проведення позакласних заходів щодо профілактики наркоманії, тютюнопаління;
- створення електронного портфоліо педагога як інноваційного способу фіксування, накопичення і об'єктивної оцінки діяльності соціального педагога та його професійного рівня, що дозволить репрезентувати власні професійні досягнення, систематизувати накопичений досвід, визначити напрямки саморозвитку соціального педагога. Портфоліо містить загальні відомості про педагога, результати його професійної діяльності, підвищення кваліфікації, науково-методичної діяльності.

Для здійснення професійної діяльності соціальний педагог може використовувати такі програми загального призначення як Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft Access,

Microsoft PowerPoint, Microsoft FrontPage, Microsoft Publisher, Adobe Photoshop та ін.; з метою спілкування з дітьми, їх батьками, колегами можуть використовуватися електронні соціальні мережі, Facebook, Viber, Skype, Messenger, WhatsApp. та ін.

Отже, використання ІКТ у діяльності соціального педагога загально освітнього закладу значно підвищує її ефективність, так як дозволяє орієнтуватися у інформаційному потоці, здійснювати відбір ефективних адекватних соціально-педагогічних технологій у роботі з різними категоріями клієнтів, самовдосконалюватися, підвищувати професійну компетентність і ерудицію, сприяє створенню і використанню діагностичного інструментарію і спрямоване на вирішення соціальних проблем суспільства.

Література:

1. Дітковська Л. А. (2013). *Інформаційно-комунікаційні технології у фаховій підготовці соціальних працівників*, Зб. наук. праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». Хмельницький : ХІСТ. № 7. С. 78-81.
2. Дітковська Л. (2013). *Місце інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності соціальних працівників*. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Ditkovska_2013_2.pdf
3. *Посадова інструкція соціального педагога*. URL: http://eduproj.net/posadova-instruktsiya-sotsialnogo-pedagoga-t1637.html
4. Березан В. (2016). *Можливості використання ІКТ у роботі соціального педагога в умовах інклюзивної освіти*. Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки. Вип. 69(3). С. 22-26.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Олексій Запорожченко

к. філос. н., доцент

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Останнім часом все більше країн з різним (навіть і не досить великим) рівнем соціально-економічного, наукового і технологічного розвитку залучаються до процесу становлення сучасної глобальної інформаційної цивілізації. Виключенням не є і Україна, що проявляється, наприклад, в тому, що керівництво країни на самому вищому рівні розглядає процеси інтенсивного впровадження інформаційних технологій в усі сфери життєдіяльності суспільства як стратегічний вектор подальшого розвитку країни. Планується як можна швидше зробити якісну і ефективну «діджиталізацію» послуг у сферах освіти та науки, охорони здоров'я, транспорту, документообігу, усіх засобів інформаційної комунікації тощо. Віце-президент Асоціації «Інноваційний розвиток України» Валерій Фіщук вважає, що «По всьому світові частка традиційної економіки зменшується, а цифрової – збільшується, надаючи величезні переваги для країн та бізнесу. Натомість Україна, ІТ-фахівці якої на аутсорсі вже оцифрували півсвіту, лише зараз на державному рівні взяла курс на розбудову цифрової економіки. Цифрова економіка – це доволі нова для України парадигма розвитку. І її основу становлять не тільки ІТ-компанії, а й усі інші компанії та організації, які є користувачами продуктів і послуг ІТ-компаній. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 67 Р від 17 січня 2018 року «Про концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки» – перший комплексний крок у напрямку розбудови цифрової економіки в Україні [1].

І в цьому, безумовно, є нагальна потреба – у всьому світові постійно спостерігається прискорення темпів розвитку науки і техніки, створюються інноваційні інформаційні технології, удосконалюється цифрова техніка, що дозволяє обробляти величезні інформаційні потоки, відбувається перетворення самої інформації в один з найважливіших глобальних ресурсів і чинників розвитку сучасного світу. Також спостерігається об'єктивний процес переходу суспільства до нового етапу розвитку людства-інформаційного суспільства.

Можна вважати, що зараз інформаційні технології не тільки доповнюють інтелектуальні ресурси людини, не тільки є зручним засобом пошуку, обробки чи транслювання інформації але вони і змінюють психічну складову життя людини, ведуть до синтезу людської свідомості і глобальних інформаційних систем, висувають певні вимоги до особистості. Стає очевидним, що в результаті процесу інформатизації суспільства ключовою фігурою стає саме людина, тобто її здібності до обробки, засвоєння великого обсягу інформації, вміння усвідомити, обробити її, застосувати для вирішення виробничих завдань тощо.

Завдяки розвитку системи освіти, можливостей комунікації, інтенсивного процесу інформатизації суспільства на базі електронних засобів масової інформації з дитячих років людина отримує набагато більше різноманітної інформації, ніж будь-коли в минулому, а це створює як додаткові можливості, так і труднощі в розвитку і соціалізації особистості.

Соціалізація особистості – це безперервний процес, в результаті якого індивід набуває необхідних якостей і досвіду для повноцінної життєдіяльності в суспільстві. Соціалізація включає в себе навчання, виховання, освоєння соціальних ролей, адаптацію тощо. Соціалізація людини відбувається в суспільстві не тільки в умовах безперервного впливу на особистість всіляких обставин життя, але і також в умовах цілеспрямованого виховання і освіти.

Але потрібно зазначити, що в сучасному суспільстві динаміка інформаційних процесів досить висока, і спиратися на випадкові чинники соціалізації сьогодні неприпустимо, особистість необхідно готувати до життєдіяльності в інформаційному суспільстві послідовно і цілеспрямовано.

Ф. Уебстер вважає, що сучасний етап розвитку суспільства характеризується постійним зростанням чиннику інформаційного середовища, що впливає на все життя людства. «Інформаційна сфера – сфера суспільного життя, що являє собою сукупність суб'єктів інформаційної взаємодії, власне інформації, інформаційної інфраструктури та громадських відносин у зв'язку з формуванням, передачею, розповсюдженням і зберіганням інформації, обміном інформацією всередині суспільства» *(переклад мій)* [2, с. 98]. В таких умовах особливої актуальності процес соціалізації набуває в інформаційному суспільстві, оскільки воно вимагає певних якостей, які раніше не мали особливого значення.

Людина постіндустріальної епохи проходить школу соціального навчання за допомогою посередника – комп'ютера, що істотно змінює спрямованість і характер соціалізації. На соціальну складову має великий вплив інформаційна сфера. В ході науково-технічного прогресу цей вплив неухильно зростає і відіграє визначальну роль у розвитку та становленні інформаційного суспільства XXI ст. В системі «соціум-людина» інформаційне суспільство, можна ідентифікувати, за такими конкретними та взаємопов`язаними ознаками: по-перше, володіння необхідним обсягом інформації і знань, вміння оволодівати новими знаннями стає найважливішим фактором успішної соціалізації; по-друге, внаслідок стрімкого інноваційного розвитку, оновлення технологій (виробничих, соціальних, освітніх, медичних та багатьох інших) необхідною умовою успіху особистості є здатність та внутрішня мотивація до безперервної освіти, та здатність до перекваліфікації та перенавчання; по-третє, життя людини залежить від умінь своєчасно і швидко знаходити, отримувати, переробляти,

адекватно сприймати, аналізувати, і найбільш ефективно використовувати будь-яку нову інформацію, що вона постійно отримує з оточуючого середовища.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології відкривають для людини небачені раніше можливості доступу до інформації та знань, дозволяють кожній людині реалізувати свій потенціал і поліпшити якість життя. У той же час інформаційне суспільство несе численні ризики і небезпеки. Стрімко зростаючі потоки інформації породжують ризик того, що потрібна інформація може бути не знайдена, втрачена, вкрадена, знищена в тому числі з-за недовговічності носіїв інформації. В умовах колосальних обсягів інформації все важче стає процес орієнтації, пошуку, переробки потрібної інформації, її застосування.

Ми вважаємо, що визначальним фактором соціалізації в інформаційному суспільстві є формування і розвиток інформаційної культури особистості, для чого необхідно визначити певні засади інформаційної культури суспільства – норми моралі, норми права, вектор розвитку інформатизації, світоглядні основи і цінності. Необхідність спеціальної підготовки людини до життя в інформаційному суспільстві підкреслюється в основних документах Всесвітнього саміту з інформаційного суспільства (ВСІС) (Женева, 2003 р .; Туніс, 2005 р.)

Концепція Всесвітньої зустрічі на вищому рівні з питань інформаційного суспільства фіксує 36 пріоритетних областей, що підлягають постійній увазі при реалізації концепції на період після 2015 року. У тому числі є позиції, які стосуються багатьох аспектів проблеми соціалізації людини в умовах інформаційного суспільства і полягають у всебічній підтримці політики та програм, що пропагують медійну та інформаційну грамотність і навчання протягом усього життя для всіх, а також сприяють тому, щоб допомогти користувачам розвивати свої здібності оцінювати онлайнові інформаційні ресурси і взаємодіяти з ними [3].

Для успішної соціалізації особистості необхідно формування інформаційної грамотності яка, в свою чергу, є складовою частиною іншого, більш широкого за змістом феномену – інформаційної культури, що інтегрована у всю загальну культури людини і людства. Інформаційна культура – це сукупність системи знань і умінь, що є структурними компонентами інформаційної грамотності, а, також, інформаційного світогляду, що у сукупності забезпечують самостійну цілеспрямовану діяльність по оптимальному задоволенню інформаційних потреб з використанням нових і традиційних інформаційних технологій [4, с. 132-133].

Тільки спеціальне навчання сучасних споживачів інформації може призвести до масового підвищення рівня інформаційної культури суспільства. Спеціальна підготовка та інформаційна освіта дозволяють людині отримати доступ до культурних цінностей, які зосереджені в бібліотеках та інформаційних центрах, архівах і музеях світу і інформаційних ресурсів. Це важливо в такій же, якщо не в більшій мірі, як і наявність комп’ютерів і каналів зв’язку – неодмінних і більш очевидних для масової свідомості атрибутів інформаційного суспільства.

Людина, якій необхідно забезпечити доступ до інформації, повинна усвідомлювати свої потреби в інформації, мати уявлення про різноманітні сучасні інформаційні ресурси. Вона повинна вміти вести пошук необхідної інформації як в традиційному (паперові носії), так і в електронному середовищі. Ці знання і уміння складають ядро інформаційної грамотності і є невід'ємною частиною інформаційної культури особистості.

Література:

1. *Діджиталізація – це лише початок,* Газета «День», URL: https://day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/didzhytalizaciya-ce-lyshe-pochatok

2. Уэбстер Ф. (2004) *Теории информационного общества,* М.: Аспект-пресс.

3. *Всемирный саммит по информационному обществу*, URL: https://www.lawtrend.org/information-access/blog-informationaccess/vsemirnyj-sammit-po-informatsionnomu-obshhestvu-podvel-itogi-10letnej-raboty-i-predlozhil-kontseptsiyudalnejshego-razvitiya

4. Джинчарадзе Н. Г. (1997) *Інформаційна культура особи: формування та тенденції розвитку (соціально– філософський аналіз*): Дис. д-ра філос. наук: 09.00.03., К.: Київський ун-т ім. Т. Шевченка. 452 с

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Віталій Захарченко
д.е.н., професор
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Юлія Байлюк
магістрант
Одеський національний політехнічний університет

З метою досягнення найбільш високого рівня економічної безпеки машинобудівного підприємства має проводити роботу щодо забезпечення максимальної безпеки традиційно виділеных базових функціональних складових його економічної безпеки: фінансової, інтелектуальної, кадрової, науково-технологічної, політико-правової, екологічної, інформаційної та конкурентної. Кожна з цих складових характеризується власним змістом, граничними значеннями і способами забезпечення безпеки. При аналізі чинників, що впливають на стан кожної функціональної складової економічної безпеки машинобудівного підприємства, виділяються внутрішні і зовнішні впливи, суб'єкти цих впливів, а також склад, стан і методи використання тих корпоративних ресурсів, які задіяні в процесі її забезпечення.

Передумовою економічного росту вітчизняної національної економіки в цілому, а також регіонів і конкретних машинобудівних підприємств виступає формування і реалізація інноваційно-інвестиційної стратегії. Фахівці роблять наголос: «Розробка стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку регіону передбачає оцінку його можливостей по створенню інновацій по найбільш перспективним, з урахуванням світових тенденцій напрямів» [4, с. 140]. Під самою інноваційно-інвестиційною стратегією в управлінні господарюючим суб’єктом слід розуміти набір правил для прийняття рішень, якими керується суб’єкт у своїй інноваційно-інвестиційній діяльності. Під інноваційно-інвестиційною діяльністю «розуміємо діяльність по перетворенню наукових ідей, відкриттів і винаходів в інновації з визначенням і обґрунтуванням джерел фінансування та їх впровадження в практику» [4, с. 13]. Основними задачами інноваційно-інвестиційної стратегії є:

- виявлення найбільш ранніх ознак технологічного старіння продукції, що випускається і альтернативних можливостей поновлення виробництва;
- визначення зміни фаз циклу попиту на ринку з метою перегляду стратегії в умовах, що змінюються [1, с. 1027].

Економічна безпека в значній мірі залежить від інноваційно-інвестиційної політики, направлених на реалізацію державних інтересів в просуванні на ринок наукових, технологічних, організаційно-управлінських нововведень. Головною метою інноваційно-інвестиційної політики Одеської області на період до 2025 р. дослідники бачать створення розвиненої інноваційної системи регіону, що забезпечує ефективне перетворення знань в нові

конкурентоспроможні продукти і технології, як основи модернізації виробництва і побудови соціально-орієнтованої економіки, що базується на передових наукових технологічних укладах [4, с. 152]. Крім того, як зазначає Вечканов, основними індикаторами економічної безпеки комерційної організації виступають:

- динаміка виробництва;
- частка обсягів виробництва у ВВП галузі і країни в цілому;
- фактичний рівень завантаження виробничих потужностей;
- стабільність виробничого процесу;
- забезпечення власними джерелами фінансування оборотних коштів;
- простроченая дебіторська і кредиторська заборгованість;
- фондоотдача (каліталоотдача) виробництва;
- темп оновлення основних виробничих фондів;
- рівень інноваційної активності (обсяг інвестицій і нововведень) [2, с. 223-224].

У зв'язку з цим, комплекс функціональних складових системи економічної безпеки машинобудівного підприємства необхідно доповнити інноваційно-інвестиційною функціональною складовою, під якою розуміються заходи з оновлення бізнес-процесів на машинобудівному підприємстві, обумовлених науково-технічним прогресом. До завдань служби забезпечення інноваційно-інвестиційної функціональної складової слід віднести:

- визначення наявності ресурсів і їх розподіл для інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства;
- реагування на новаторські дії конкурентів з урахуванням тенденцій розвитку галузі, в якій функціонує підприємство;
- дослідження менеджментом підприємства технологічного середовища бізнесу;
- вивчення структурних особливостей підприємств, впливаючих на характер його підприємницької поведінки;
- надання допомоги керівництву підприємства в підготовці та прийнятті управлінських рішень по реалізації підприємницьких ініціатив
- використання результатів науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок;
- використання методів оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проектів і рішень [5, с. 95-96].

Методи оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проектів і рішень допустимо розділити на дві групи:

по-перше, методи, засновані на дисконтованих оцінках (методи розрахунку чистої поточної вартості проекту, методи розрахунку внутрішньої норми окупності, методи визначення поточного терміну окупності інвестицій і індексу рентабельності);

по-друге, методи, засновані на поточних оцінках (методи визначення коефіцієнта ефективності інвестицій, метод розрахунку терміну окупності).

Інноваційно-інвестиційна функціональна складова в системі економічної безпеки машинобудівного підприємства в сучасних економічних умовах України має істотне значення. Ця обставина обумовлює необхідність подальшого дослідження якісних і кількісних індикаторів, що характеризують цю складову [3, с. 102-106].

Дане дослідження пройшло стробацію на ПАТ «Одескабель» у межах виконання НДР «Конкурентна розвідка в безпеко-орієнтованому управлінні інноваційно-інвестиційним розвитком підприємств стратегічного значення для національної економіки і безпеки держави» (№ ДР 0119U002005)

Література:

1. Азрилияна А. Н. (2002). *Большой экономический словарь*. М.: ИНЭ. 1280 с.

2. Вечканов Г.С. (2007). *Экономическая безопасность*. СПБ.: Питер. 348 с.

3. Захарченко В. І. (2018). *Економічна безпека і конкурентна розвідка*: навч. посібник. Одеса: Бахва. 520 с.

4. Меркулова М. М. (2019). *Інноваційно-інвестиційний клімат Українського Причорномор'я: стан і безпекоорієнтований розвиток*: кол. моногр. Рига: Baltija Publ. 308 с.

5. Слизкая В. П. (2008). *Инновационная функциональная составляющая экономической безопасности коммерческой организации*. Современные аспекты экономики. №9(134). С. 94-96.

СУЧАСНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Вікторія Звєкова
к.пед.н., доцент
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Зміна сучасного суспільства вимагає інноваційного мислення, новаторської культурної практики, а також – якіснішого рівня освіти, спроможності до безперервного оновлення та поповнення знань, тобто спосібність вчитися та розвиватися протягом всього життя. Тому найважливішим завданням сучасної шкільної освіти розвивати компетенції саморозвитку та самоосвіти. Запровадження продуктивних технологій у навчальному процесі дає можливість успішно зливатись з суспільством, визначати та реалізувати свою життєву стратегію, бути спосібним до творчої самореалізації і свідомого життєвого вибору випускника.

Метою компетентнісно – орієнтованого навчання є створити умови для загального розвитку та саморозвитку індивіда, зміст якого варіативний та спрямований на розвиток потенціалу кожного індивіда окремо, який базується на принципах індивідуалізації та диференціації, гуманізації та взаєморозуміння, найвищою апроксимацією дидактичного матеріалу до реалій життя, принцип самостійної оцінки свого навчання. Для реалізації цього підходу використовують, як правило, проблемно-пошуковий та дослідницький метод. Формою спілкування є співробітництво, при якому педагог акцентує увагу на самосвідомості школяра.

Перевага компетентнісно – орієнтованого навчання в тому, що учень характеризується як активно-творча особистість; педагог виступає в ролі організатора навчання, консультанта, а не інформатора. В атмосфері довіри, яка панує на урочних заняттях, дає можливість реалізації та розкриття кожній особистості [1, с. 12].

Сучасна система освіти відчуває значний вплив інформаційно-комунікаційних технологій на навчально-виховний процес та на навчання молоді, в цілому. Інформаційно-комунікаційні технології стали причиною рішучих змін у освітянському просторі: з'явились освітні мережі, нові форми та засоби навчання, виникли нові педагогічні технології. Інформаційно-комунікаційні технології та способи стають все доступнішими та практичними у використанні, оскільки зберігають великий обсяг інформації, призначеної для навчання, професійної діяльності чи організації відпочинку.

Реформи освітньої сфери та потреби сучасності рекомендують учням, вчителям, педагогічним працівникам оволодіти азами ІКТ, використовувати їх за потреби, вдосконалювати свої навики та вміння. Економічно розвинені країни однією з ключових компетентностей вважають ІК-компетентність.

Сучасне інформаційне суспільство диктує нові умови, щоб вже з початкової школи навчати дітей використовувати ПК у навчальних цілях, для практичної діяльності, вміти

виділяти важливу інформацію та реалізувати її. Інноваційні технології стали невід'ємною складовою нашого буття.

З'являється крайність конструювати освітню систему, орієнтовану на виклики інформаційного суспільства, яка розвине систему пріоритетів та цінностей інформаційного суспільства, для застосовування ІКТ у розвитку особистості. Перед школою ставлять завдання – виростити особистість, спроможну до життєтворчої діяльності.

Активне використання технічних засобів навчання стає невідривною складовою навчально-виховного процесу, що перетворило навчання на творчість. Тому, сьогодні є важливо впровадити інформаційна-комунікаційні технології у навчальний процес. ІКТ дають можливість створити сприятливі умови для розвитку ключових та предметних компетентностей учня, його максимальної самореалізації, оскільки дозволяють масштабно висвітлити зміст уроку, стимулювати активність учнів, розкриваючи їх творчі здібності [4, с. 407].

Сучасні інформаційно-комунікативні технології використовують технічні засоби (комп'ютери, планшети, інтерактивні дошки, електронні книги, мультимедійні проектори, сервери тощо) та прикладне програмне забезпечення (пошукові системи, операційні програми, мережеві протоколи, розвивальні ігри, енциклопедії, електронні довідники та ін.). їх ресурси широко застосовуються в навчально-виховному процесі, що присвоїло їм назву – педагогічні.

Використання інформаційно-комунікативних технологій допомагає забезпечити зворотній зв'язок у навчальному процесі; зробити навчання більш насиченим та ефективним, використовуючи можливості мультимедійних навчальних програм, демонструючи наочно навчальний матеріал; підвищити наочність навчально-виховного процесу; забезпечити пошук інформації з різних джерел; індивідуалізувати навчання; розробляти досліджувані процеси чи явища; глибоко розкривати складний підручний матеріал; зекономити час для вдалого засвоєння теми; контролювати навчальні досягнення; створювати позитивну атмосферу для навчання та мотивувати учнів до навчання; формувати в учнів самооцінку та самостійної роботи [5, с. 310].

Педагогу використання ІКТ дає можливість зекономити час та ефективно виконувати обов'язки спеціаліста та щоденні справи: підготовка до уроків, батьківські збори, виховні години, різні виступи на педрадах, засідання, семінари тощо. Отже, запровадження інформаційно-комунікативні технології полегшує роботу педагогам, а для дітей навчання робить цікавішим та ефективнішим.

Нова українська школа передбачає широке застосовування електронних освітніх ресурсів як засіб розвитку інформаційної компетентності учнів. Самостійна діяльність учнів з інформаційно-комунікативними технологіями дає можливість оцінити свої власні знання, прослідкувати яких знань, вмінь та навиків не вистачає, активізувати всі зусилля для покращення якості своїх знань.

Тому, інноваційні ІКТ є дидактичними засобами навчально-виховного процесу, оскільки вони підготовляють школяра до життя в інформативному суспільстві та безмежно насичують отримання різних матеріалів, використовуючи інтернет – ресурси у відповідності до визначальних дидактичних принципів, доступності та наочності, враховуючи індивідуально-вікові властивості школярів, актуальності та новизни інформації. Отже, формування життєвих компетентностей нової української школи допомагатиме формувати суспільство освіченого загалу, високої культури та рівностей. Адже, таке суспільство створює європейську якість життя, де освічена особистість, реально може бути вільною, безперервно вчитися, критично мислити, ставити мету та досягати її, бути спроможною спілкуватися на міжкультурному рівні.

Підводячи підсумки, можна вважати, що використання інформаційно-комунікативних технологій дає можливість зацікавити школярів, робити уроки захоплюючими, хвилюючими, яскравими, емоційно-насиченими, сприяють ефективнішому навчанню учнів слухати, аналізувати, висловлювати свої думки про опрацьовану інформацію, розвивати практичні навики користування сучасними ІКТ, для розв'язування навчальних та життєвих завдань.

Вправність школярів опрацьовувати інформацію на сучасному рівні, користуючись при цьому традиційними джерелами, електронними носіями інформації та інтернетом, дає можливість педагогу організувати навчально-виховний процес і позакласну діяльність так, щоб учні розвивали пізнавальний інтерес, інтелектуально-творчі здібності. Таким чином, використовуючи постійно засоби новітніх інформаційних технологій на уроках, і в повсякденному житті, є необхідним навчити дітей працювати із сучасною технологією.

Але, готуючись до уроку вчитель не повинен збувати про основу навчальних принципів: систематичність, послідовність, доступність, диференційований підхід, науковість тощо. Комп'ютер не повинен замінювати вчителя, а тільки доповнювати його.

Урокам з використання інформаційно-комунікативних технологій притаманне таке:

- принцип адаптації – пристосування комп'ютера до індивідуальних властивостей дитини;
- керованість – вчитель може у будь-який момент корегувати навчальний процес;
- інтерактивність і діалоговий характер навчання – ІКТ мають змогу «спілкуватися» з учнем чи вчителем, що є головною особливістю методики комп'ютерного навчання;
- оптимальне поєднання індивідуальної та колективної роботи:
- підтримання в школяра психологічного комфорту при спілкуванні з комп'ютером;
- необмежене навчання – інформаційний матеріал та його інтерпретації та додатки дуже великі.

Переваги використання інформаційно-комунікативних технологій:

- індивідуалізоване навчання;
- посилена самостійна робота школярів;
- збільшення кількості виконаних завдань на уроці;
- розширення інформаційних джерел при використанні інтернету;
- підвищення мотиваційної та пізнавальної активності через різні форми роботи, можливості використовувати ігрові моменти.

Комп'ютер дає можливість зробити заняття цікавішими, навіть учні, які не встигають охоче працюють за комп'ютером.

Отже, використання ІКТ на урочних заняттях дає можливість підвищити якість навчання, сформувати потрібні ключові та предметні компетентності, розвинути навики практичного використання набутих знань, що необхідні для майбутньої максимальної реалізації особистості в сучасному суспільстві.

Література:

1. Бухлова Н. В. (2003). *Організація самоосвітньої діяльності учнів*. Харків: Видавнича група «Основа». 64 с.

2. Дичківська І. (2004). *Інноваційні педагогічні технології* : навчальний посібник. К.: Академ.видав. 362 с.

3. Пометун О., Пироженко Л. (2002). *Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід*: методичний посібник. К.: АПН. 123 с.

4. Костяев А. Е. (2012). *Использование информационно-коммуникативных (ИКТ) технологий на уроках в школе*. Теория и практика образования в современном мире: материалы междунар. науч. конф. СПб.: Реноме. С. 407-408.

5. Підласий І. П. (2010). *Продуктивний педагог.* Настільна книга вчителя. Х. : Вид. група «Основа». 360 с.

ОСОБЛИВОСТІ КОГНІТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

Ольга Івлієва
к. пед. н., доцент
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Лавиноподібне наростання об'єму інформації на сучасному етапі розвитку цивілізації спричиняє прагнення прискорити процеси інформаційного обміну. Володіння інформацією є необхідною умовою успішності людини. Бурхливий розвиток обчислювальної техніки і майже піввіковий досвід інформатизації привели до величезного зсуву в організації навчального процесу, як в школі, так і у підготовці вчителя. В той же час навчальний процес ні на йоту не відійшов від класно-урочної системи, від навчання всіх і всьому. Тобто, школа вчить минулому, в той час як варто було б вчити майбутньому. Або за висловом А. Камю «Школа готує нас до життя в світі, якого не існує».

Цю ж саму думку підтримує група відомих російських педагогів, управлінців та експертів, які представили в 1986р. Маніфест, присвячений гуманістичній педагогіці XXI ст., а в 2015 р підвели підсумки [1]. «Школа змінюється повільно. Вона відстає від сучасності. І наслідки зачіпають всіх. Класичний підхід в підготовці вчителя «від теорії до практики», з освоєнням скінченного числа схвалених вузами методик викладання, пішов в минуле. Педагогічна освіта вийшла за межі школи». Таким чином, стандартна вузівська підготовка вчителів вимагає значного коригування. А саме, акцент навчання необхідно перенести не на отримання нового знання, а на його досягнення в колаборації з іншими студентами і з викладачем так, щоб у студентів формувалися ще й практичні навички.

Аналіз наукової і науково-методичної літератури показав ефективність когнітивного підходу до навчання.

Когнітивна (лат. *cognitio* «пізнання») освітня технологія є загальнопедагогічною предметно незалежною індивідуально орієнтованою освітньої технологією, що забезпечує розуміння учнем навколишнього світу шляхом формування когнітивних схем, необхідних для успішної адаптації до життя в сучасному інформаційному суспільстві. Особливість когнітивної технології полягає у тому, що вона може бути задіяна в об'єктивних процесах – навчанні, комунікаціях, і водночас є спрямованою на забезпечення когнітивних процесів, що відбуваються в людині, у її ментальній, психоемоційній, тілесній сфері, так і в різного виду когнітивних взаємодій між людьми [2, с. 30].

Використання підходів, що базуються на когнітивному підході до особистості розроблена в роботах S.Downes, G.Siemens, B.Kerr і широко обговорюється науковцями. Загальним для когнітивистів є те, що вони надають важливого значення особливостям характеру людини, його попереднім знанням і здібностям. При когнітивному підході традиційні пізнавальні процеси, такі як сприйняття, увага, пам'ять, уява і мислення, розглядаються як єдине ціле при інформаційному обміні людини зі середовищем (Л.Виготський, Ж.Піаже, Р. Ганьє). Зважаючи на відмінності у осмисленні інформації, акцентується осмислене, а не механічне засвоєння матеріалу, ставлячи за мету добування знань власними зусиллями. А саме – навчення шляхом відкриття. Цю теорію висунув американский психолог Дж. С. Брунер в 60-х роках минулого століття. При цьому Брунер виділяє чотири групи умов, які сприяють навчанню шляхом відкриття [3].

1. Настрій, коли людина, налаштована на відкриття та, зазвичай, сама намагається знайти взаємозв'язок між розрізненими одиницями інформації.

2. Стан потреби або рівень збудження, схвильованості або готовності до вирішення поставленого завдання.

3. Оволодіння конкретикою. Чим ширше спектр інформації, якою володіє той, якого навчають, тим імовірніше, що він зможе виявити відносини всередині цієї інформації.

4. Різноманіття навчання, тобто коли учень стикається багаторазово з однієї і тієї ж проблемою на різному рівні деталізації.

Взагалі кажучи, теорія когнітивізму – це теорія прийняття рішення на основі сприйняття і обробки інформації.

Весь подальший розвиток суспільства в XXI столітті так чи інакше буде пов'язане з когнітивними технологіями. Група співробітників Інституту прикладної математики імені М. В. Келдиша ще кілька років тому проаналізувала, ніж буде викликаний когнітивний прорив, і як він буде відбиватися в нашій дійсності [4]. За їхнім визначенням: «Когнітивні технології – способи і алгоритми досягнення цілей суб'єктів, які спираються на дані про процеси пізнання, навчання, комунікації, обробки інформації людиною і тваринами, на уявлення нейронауки, на теорію самоорганізації, комп'ютерні інформаційні технології, математичне моделювання елементів свідомості, ряд інших наукових напрямків» [4, с. 5]. Це визначення включає в себе і когнітивні технології в процесі навчання.

Зазначимо, що існує деяка складність визначення поняття когнітивних технологій та когнітивних технологій в освіті зокрема. Складність зумовлена відсутністю узгодженості в тому, на що спрямована ця технологія, її загальні принципи, методологічні, світоглядні та ціннісні засади застосування. Когнітивна технологія спрямована на розвиток пізнавальних процесів, серед яких є обробка інформації, вивчення предметного змісту й текстового матеріалу, запам'ятовування, прийняття рішень та ін.

Вихідною точкою когнетівізму є особистість. Модель учня, що навчається із застосуванням когнітивних технологій, можна сформулювати, керуючись наступними постулатами:

- Навчання вимагає різноманітності підходів (створення індивідуальних траекторій).
- Навчання – це процес формування умовної мережі шляхом підключення як спеціалізованих вузлів, так і джерел інформації.
- Нове знання розглядається як елемент в мережі.
- Навчання і пізнання проходять в постійному процесі (вчення через все життя).
- Основний навик, що виробляється в учнів – це здатність знаходити зв'язки між областями знань, ідеями та концепціями, розпізнавати патерни.
- Характерна риса сучасного навчання – це постійна оновлюваність знань.
- Навчання з позиції когнітивизму – це прийняття учнем рішень на кожному кроці.

Реальність, яка постійно змінюється, вимагає постійного вибору, чому навчатися. А ще правильний вибір на сьогоднішній день може виявитися помилковим вибором завтра тому, що умови, в яких приймалося рішення, змінилися.

Когнітивізм, а також біхевіоризм і конструктивізм як три основні теорії навчання розроблялися давно, коли навчання не було схильне до впливу цифрових технологій, і освіти, отриманого в школі і вузі, вистачало практично на все життя. В даний час, коли світовий обсяг відцифрованої інформації становить близько 12000 петабайт ($1200*10^{15}$ байт) і збільшується за експоненціальним законом, процес навчання «на все життя »перетворюється в процес навчання «все життя» [5]. Тобто, щоб відповідати своєму статусу, забезпечити перспективи кар'єрного росту, людина повинна постійно засвоювати ті зміни, які відбуваються в швидко мінливих технологіях і в соціальній сфері. Це можливо тільки в тому

випадку, коли процес навчання пов'язаний з інформаційними технологіями. І тут ми стикаємося із процесом конвергенції – процесом, коли нові знання формуються на стику або при об'єднанні наук з використанням комп'ютерної переробки інформації.

Когнітивні технології в освіті змінюють провідні діяльності вчителя та учня, методи навчання.

Так, *роль вчителя* полягає в наступному: активно залучити учнів до процесу; структурувати інформацію, щоб її можна було легко обробити; створити комфортну атмосферу, в якій учні пов'яжуть новий матеріал з уже отриманим; організувати практичні заняття зі зворотним зв'язком. Так нова інформація запам'ятається надовго; адаптувати інформацію в зручний для учня вид, ґрунтуючись на його віці і сучасному стані знань.

Роль учнів: запам'ятати інформацію і застосувати її на практиці в майбутньому; брати активну участь в процесі, а не просто отримувати інформацію; виводити нові ідеї і поняття, ґрунтуючись на накопиченому досвіді.

Практичні методи: структурування інформації; обговорення; застосування аналогій, асоціацій; візуалізація; застосування реальних життєвих ситуацій.

Першість у застосуванні терміну *когнітивні технології* практиці освіти на пострадянському просторі належить М. Бершадському [6]. У вітчизняному науковому полі проблеми застосування когнітивних технологій в підготовці фахівців досліджують О. Рубанець, М. Нестерова. Так, вчені наголошують, що необхідним є пошук результативних інформаційно-когнітивних технологій, які відповідають запитам вищої освіти у новому суспільстві знань: сприяють пізнавальній ефективності студентів, їх пристосованості до складнощів соціально-економічного середовища. Сьогодні потрібно створювати нове знання, що випереджає вимоги навколишнього середовища – в умовах нестабільності та швидких змін. Тому найголовніше завдання освіти потребує формування такого типу особистості, яка б могла бути успішною у суспільстві знань. Передача знань перестає бути ключовою проблемою освіти. Її місце займають інноваційні якості людини, здатність до сприйняття та створення нового. Завданням сучасної освіти має стати формування вказаних здібностей, прагнення до їх трансляції і розвитку. Інноваційні трансформації суспільства, наприклад, технологічні переходи від аналогового до цифрового світу, підсилюють актуальність проблеми.

Отже, перехід до когнітивної парадигми в системі підготовки майбутніх фахівців зможе істотно підвищити можливості пристосування до мінливих умов зовнішнього середовища сьогодення, а також бути основою прогресу в складному і невизначеному майбутньому. Застосування сучасних інформаційно-когнітивних технологій сприяє покращенню мисленнєвих навичок – прийняття рішень, прогнозування, аналізу проблемної ситуації, креативності як засобу винайдення нестандартних рішень. Це означає системне збільшення ефективності сучасної освіти, сприяння професійному навчанню, та підвищення загальної когнітивної ефективності майбутніх фахівців.

Література:

1. (2015). *Гуманистическая педагогика: XXI век*. Новая Газета. 12 октября. Ст. 112

2. Рубанець О.М. (2017). *Когнітивні технології у вищій освіті*. Вища освіта України. №4(67). С.28-34 .

3. Корнели Дж., Данофф Ч. *Парагогика: синергия самостоятельной и организованной учебной деятельности*. URL: http://upload.wikimedia.org/wikiversity /en/6/60/Paragogy-final.pdf.

4. Малинецкий Г.Г. (2010). *Когнитивный вызов и информационные технологи*. Препринты ИПМ им. М.В.Келдыша. № 46. 28 с. URL: http://library. keldysh.ru/preprint.asp?id=2010-46

5. *Мы не заметим, как мир захватит искусственный интеллект*. Радио свобода. URL: http://www.svoboda.org/a/ 28166040.html.

6. Бершадский М. Е. (2011). *Когнитивная технология обучения: теория и практика применения*. М. : Сентябрь. 256 с.

7. Нестерова М. (2015). *Інформаційно-когнітивні технології в системі вищої освіти суспільства знань*. Вища освіта України. № 1. С. 40-45.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ

Микола Каплієнко
магістрант
Науковий керівник: к.е.н. Боденчук Л.Б.
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Інтеграція до європейських структур і розбудова в процесі державотворення власної системи демократичної місцевої влади в Україні зумовлені впливом двох суперечливих факторів – глобалізацією і регіоналізацією місцевого розвитку. В розпочатій децентралізації в Україні однією з необхідних передумов підвищення конкурентоспроможності територій стає стратегічне планування (СП). Розвиток стратегічного планування соціально-економічного розвитку територій (СПТ) безпосередньо пов'язаний з існуванням відповідних загальносвітових (глобалізація), загальнодержавних (адміністративні, економічні, соціальні, екологічні чинники), місцевих (зростання ролі місцевого рівня прийняття управлінських рішень, посилення відповідальності ОМС за покращення всіх сфер життєдіяльності території, підвищення громадської активності) тенденцій.

Ефективне застосування СПТ в Україні неможливе без розбудови відповідної нормативно-правової бази. Протягом XX сторіччя та на початку XXI сторіччя у світі була прийнята ціла низка міжнародних нормативно-правових документів та програм, які справили визначальний вплив на розвиток нормативно-правового механізму СПТ в Україні. До таких основних міжнародних документів відносяться: Афінська хартія (1933 рік), документи конференції ООН по населених пунктах (Канада, Ванкувер, 1976 р.),Європейська хартія регіонального (просторового) планування (1983 р.), Європейська хартія місцевого самоврядування (Страсбург, 1985 р.), Порядок денний на 21 століття (Конференція ООН з навколишнього середовища і розвитку, Ріо-де-Жанейро, 1992 р.), Найробійська декларація (1997 р.), Пекінська хартія (1999 р.), Декларація про міста та інші населені пункти в новому тисячолітті (Спеціальна сесія Генеральної Асамблеї ООН, резолюція S-25/2, 2001 р.).

Цими нормативно-правовими документами визначені принципи і цілі сталого розвитку міст та інших населених пунктів.

Проаналізувавши розвиток нормативно-правового механізму СПТ в Україні, можна визначити наступні етапи його розвитку:

1. Радянський етап розвитку нормативно-правового механізму СПТ (1922-1990 рр.). Слід враховувати, що фактично до кінця XX століття в Україні ще використовувався досвід СРСР. Це було виражено в тому, що планування економічного розвитку на місцевому рівні було жорстко включене в загальну вертикальну систему державного СП щодо термінів, обсягів державних капіталовкладень в економічну і соціальну сфери. Зазвичай генеральні плани міст розроблялися терміном на 15-20 років, і служили визначеними орієнтирами розвитку, але в повному обсязі фактично ніколи не виконувалися.

Такі документи по суті й були першими стратегічними планами, основним недоліком яких прийнято вважати відсутність надійних механізмів довгострокового прогнозування економічного і соціального розвитку міст.

2. Початок створення нормативно-правової бази для СПТ. (1991-1999 рр.)

Визначною подією на цьому етапі виступає прийняття декількох дуже важливих для СПТ законів.

Закон України «Про місцеві державні адміністрації» визначив, що «місцева державна адміністрація є місцевим органом виконавчої влади і входить до системи органів виконавчої влади. Місцева державна адміністрація в межах своїх повноважень здійснює виконавчу владу на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а також реалізує повноваження, делеговані їй відповідною радою. До основних завдань місцевих державних адміністрацій відноситься виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку, програм охорони довкілля [5].

Вкрай важливим також є положення цього Закону про можливість укладання договорів щодо здійснення спільних програм, створення спільних органів між місцевими державними адміністраціями та ОМС.

Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [6] чітко визначено, що підготовка програм покладається на виконавчі комітети рад, а керівництво такою підготовчою діяльністю покладається особисто на міського голову.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету» також має бути віднесена до підґрунтя щодо розроблення стратегічних документів розвитку територій [11].

3. Третій етап розвитку нормативно-правового механізму СПТ(2000- 2005 рр.) характеризується початком роботи зі створення спеціальних нормативно-правових документів, присвячених різним питанням СПТ. Так, до переліку основних документів щодо цього питання, які були затверджені у вказаний період, увійшли:

1) Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [2]. Цим Законом Кабінет Міністрів України; Міністерство економіки України; інші центральні органи виконавчої влади; Рада міністрів АРК; місцеві державні адміністрації; ОМС визначено як учасників прогнозування та програмування розвитку територій.

2) Закон України «Про Генеральну схему планування території України» [1], що був вкрай важливим для встановлення шляхів забезпечення сталого розвитку територій, розвитку виробничої,соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури країни, формування національної екологічної мережі.

3) Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» [8] визначив правові, економічні та організаційні засади реалізації державної регіональної політики щодо стимулювання розвитку регіонів, що дає підставу вважати, що ним запроваджено стратегічне планування регіонального розвитку в Україні. При всій своїй прогресивності головною вадою цього Закону є те, що в ньому не було визначено порядок реалізації та фінансування стратегій місцевого розвитку та не вирішено питання підтримки місцевого розвитку, подолання депресивності територій.

5) Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст» [4] містив заходи (науково-методичні, правові, економічні, організаційні) щодо забезпечення розвитку малих міст України. Завдяки цьому Закону органи державної влади та органи місцевого самоврядування отримали змогу самостійно складати і реалізовувати плани розвитку малих міст із отриманням і використанням для цього відповідної державної

допомоги, враховуючи конкретні потреби цих міст в регіональних програмах і стратегіях розвитку.

4. Четвертий етап розвитку нормативно-правового механізму СПТ (2006 р. – по теперішній час) характеризується зростанням темпів розвитку СПТ у зв'язку з прискоренням процесів децентралізації в Україні.

В Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року[10]та Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року [9]визначені основні правові, економічні, соціальні,екологічні, гуманітарні та організаційні засади державної регіональної політики як складової частини внутрішньої політики України до 2020 року.

Серед базових законів, які створюють нормативно-правову базу для проведення реформи з децентралізації та розвитку СПТ значне місце займають Закони України «Про співробітництво територіальних громад» [7], «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [3].

Впровадження цих Законів мало на меті привести до децентралізації державних повноважень шляхом їх передачі на рівень ОМС з одночасною передачею відповідних фінансових ресурсів для їх реалізації, удосконалення процесів стратегічного планування та виконання поставлених завдань на всіх рівнях.

За задумом законодавця низка законів та підзаконних актів, прийнята в період з 2006 по 2018 роки, мала б створити достатню законодавчу базу для здійснення заходів щодо забезпечення розвитку територій. Але виходячи з аналізу, ці та інші нормативно-правові документи не мали комплексного характеру та містили низку суперечностей.

Серед основних проблем у нормативно-правовому механізмі СПТ:

- неузгодженість державної стратегії регіонального розвитку, регіональних стратегій розвитку та місцевих стратегій, відсутність законодавчо затвердженої процедури узгодження між собою цих документів;
- відсутність у нормативно-правових документах єдиних методичних підходів, стосовно СПТ на місцевому рівні;
- законодавча регламентація СП на державному і регіональному рівні, але повна невизначеність щодо обов'язковості розробки стратегічних планів на місцевому рівні;
- відсутність базового закону стосовно місцевого розвитку взагалі та СПТ на місцевому рівні зокрема.

В країні фактично відсутній закон про СПТ, що робить цей про це с повною мірою нелегітимним, а чинне вітчизняне правове поле акцентує увагу, здебільшого, на процес розробки стратегій лише відносно регіонів з метою реалізації державної регіональної політики. Громади можуть лише вдаватися до ініціативності, реалізуючи своє право на СПТ.

Аналізуючи існуючу нормативно-правову базу в сфері стратегічного планування розвитку територій, можемо стверджувати, що дана система в Україні продовжує перебувати на стадії свого становлення. В державі ще не прийнято достатньої нормативної бази щодо стратегічного планування розвитку територій для забезпечення діяльності територіальних громад в рамках проведення нової регіональної політики.

Отже, подальший розвиток стратегічного планування розвитку територій пов'язаний із вдосконаленням нормативного, економічного, організаційного та іншого забезпечення цього процесу.

Література:

1. (2002) *Про Генеральну схему планування території України:* Закон України від 7 лютого 2002 р. № 3059-III. Офіційний вісник України. № 10. Ст. 466.

2. (2000) *Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України* : Закон України від 23 березня 2000 р. № 1602. Відомості Верховної Ради України. № 25. Ст. 195.

3. (2015) *Про добровільне об'єднання територіальних громад:* Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII. Відомості Верховної Ради України. № 13. Ст. 91.

4. (2004) *Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст*: Закон України від 4 березня 2004 р., № 1580-IV. Відомості Верховної Ради України. № 4. Ст. 332.

5. (1999) *Про місцеві державні адміністрації*: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV (зі змінами). Відомості Верховної Ради України. № 20-21. Ст. 190.

6. (1997) *Про місцеве самоврядування в Україні*: Закон України від 2 травня 1997 р. № 280/97. Відомості Верховної Ради України. № 24. Ст. 170.

7. (2014) *Про співробітництво територіальних громад*: Закон України від 17 червня 2014 р. № 1508-VII. Відомості Верховної Ради. № 34. Ст. 1167.

8. (2005) *Про стимулювання розвитку регіонів*: Закон України від 8 вересня 2005 р. № 2850-IV (зі змінами). Відомості Верховної Ради України. № 51. Ст. 548.

9. *Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету* : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р.№ 621/ URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/621-2003-n.

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ В УМОВАХ КОНФЛІКТУ МЕДІУМІВ

Антоніна Кічук
к. психол. н., доцент
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Сучасна молодь перебуває у фокусі впливу різноспрямованих соціально-економічних факторів, конфлікту медіумів та природних для юнацького віку особистості протиріч, що деструктивно позначається на стані психологічного здоров'я. Особливо це відчутно коли підвищується психоемоційна напруга, яка актуалізує потребу у поглибленні наукового знання про емоційні особливості психологічного здоров'я сучасного студентства.

Науковці єдині у визнанні доленосного значення для особистості життєвого періоду, що збігається із набуттям нею статуса студента. Адже ж йдеться про специфічний стан особистісно-професійного самовизначення, котрий здебільшого є визначальним у динаміці розвитку життєтворчої активності. Останню вчені трактують як цілісність вияву адаптивної, творчої та суб'єктивної активності особистості, що «регламентується мотивацією надлишку й спрямована на реалізацію цільових та смислових аспектів власного життя» [Ямницький, 2006: 33]. Самоцінність життєтворчої активності студентської молоді є незаперечною, оскільки це період кризи і самої особистості, і дезадаптації. Якщо ж виходити із розуміння особливої ваги інтегральних особистісних новоутворень у зазначеному ракурсі, то на перший план виходить здоров'я особистості у психологічній сфері. А для сучасних наукових уявлень про психологічне здоров'я характерним є те, що саме цю властивість особистості дослідники пов'язують із суб'єктивним благополуччям, життєстійкістю всупереч стресу і тривозі (Н. Бондаренко, М. Будіянський, А. Воробйова, Т. Данчева, Н. Шапошникова та ін.). І в науковому, і в практичному аспектах щодо рівнів психологічного здоров'я особистості та їх характеристики (Данчева, 2011). Так, дбаючи і про структурне, і про функціональне

збереження психологічного здоров'я студентства, має сенс розрізняти, по-перше, ментальний рівень, де визначальними маркерами виступають само актуалізація і суто психологічне благополуччя. Деталізуючи цей рівень психологічного здоров'я особистості студента, варто, на наш погляд, виходити з концепції М. Р. Гінзбурга (1988 р.), за якою доречно розрізняти такі проекції психологічного, як-от: минуле, теперішнє, майбутнє (минуле спресоване в досвіді особистості, теперішнє репрезентоване її життєдіяльністю, майбутнє визначає її спрямованість сенсожиттєвої орієнтації). Зазначена площина – це координати «життєвого поля особистості», а в ньому, по суті, віддзеркалюється єдність як ціннісно-смислового. Так і просторово-часового параметрів організації життя. Зазначене додає аргументації щодо пояснення самоцінності психологічного здоров'я особистості.

По-друге, у процесі визначення характерологічних ознак наступного (за Данчєвою Т. Д., «суб'єктного») рівня психологічного здоров'я, доречно розуміти стрижневою з них – життєстійкість. У цьому ракурсі, як переконує практика, виключного значення набуває вектор впливу усього різноманіття факторів, що є визначальними в умовах сучасного інформаційного суспільства; з-поміж яких друкована періодика, електронні медіа та ін. У цьому зв'язку зрозуміло стає важливість конструктивного впливу мас-медіа (сукупності медіумів), як засобів донесення інформації до масової аудиторії, без шкоди психологічному здоров'ю особистості.

По-третє, деталізуючи індивід ний рівень такої інтегрованої особистісної властивості, якою постає психологічне здоров'я, дослідники доводять такі найсуттєвіші його ознаки: адаптивність та суб'єктивне благополуччя.

Отже, якщо узагальнено характеризувати безпосередні й опосередковані ознаки психологічного здоров'я особистості, то вважається, що емоційна складова виступає наскрізною всіх угрупувань цих ознак – тих, що сприяють комфортності у психологічній сфері; котрі забезпечують індивідуальне пристосування особистості до оточуючого; ті з них, які сприяють збереженню звичного самопочуття, частоти і ступеня позитивних емоцій.

Натомість, як переконує досвід, найбільш вразливою є емоційна сфера особистості юнацького віку під впливом конфлікту медіумів.

Конфлікт – зіткнення різноспрямованих цілей різних засобів донесення інформації, де певний з них «діє» ігноруючи інтереси інших. Якщо йдеться про конфлікт медіумів, то, виходячи з етимології слова «медіум» – окремий засіб передавання інформації, то мається на увазі сукупність, репрезентовану телебаченням, радіо, газетами, кіно, записами на магнітних носіях чи контакт-дисках тощо. У площині психології конфлікту розрізняють певні стадії його розвитку певні стадії емоційної напруженості. Враховуючи палітру встановлених психологами кінцевих наслідків конфліктів (деструктивні, конструктивні, стабілізуючі) та їх різновид (потенційні й актуальні), саме конфлікт медіумів посилює вірогідність виникнення в особистості гострих емоційних переживань, а, відтак знижує її соціальну адаптацію. Отож, спираючись на висновки фахівців про конфлікт медіумів як установлений факт (Потятиник, 2004), загальновизнану науковцями характеристику сучасної молоді як інтернет-залежну (Симоненко, Баранова, 2019) та врахувавши результати вивчення психологічних особливостей самореалізації особи юнацького віку у віртуальному просторі (Голованова, 2016), маємо підстави стверджувати про загострення проблеми саме емоційної складової психологічного здоров'я студентської молоді під соціально і психологічно неконтрольованим тиском мас-медіа, необмеженим у часі і безкоштовним у вартості доступом особистості до штучного емоційного задоволення.

Вчені, які системно вивчають своєрідність емоційних явищ (Анохін І., Гоулман Д., Кириленко Т., Коврига Н., Носенко Е. та ін..), наполягають на важливості розуміти емоції як внутрішні спонуки особистості до діяльності (будучі самі, у свою чергу, детерміновані ними),

водночас, виступають регуляторами цієї діяльності. Кожному властивий світ «емоційний репертуар», натомість, базові емоції (за К. Ізардом, це страх, сором, презирство, відраза, гнів, страждання, провина, інтерес, радість і здивування) й утворюють складні емоційні стани та переживання. Вчені зауважують і на доцільності розрізняти ще й утворення фундаментальних емоцій. Так, якщо йдеться про емоційно-особистісні особливості психологічного здоров'я студентства, то йдеться, наприклад, про тривожність, депресію та ін. У цьому ракурсі цікавим, нам видаються, результати деяких емпіричних досліджень, респондентами яких (вибірку склали 928 студентів вищих шкіл США, Японії і Бельгії) були різні студенти за етнічним походженням, соціально-економічним статусом, статтю (Bolger, Ceulemans, Deleersuvder, Norasakkunkit, Mesquita, 2018). Метою психологічного дослідження було з'ясування наявності культурних відмінностей в емоційному досвіді особливості, яка переживає, зокрема, гнів та сором; статистично значущих відмінностей у набутих дослідниками даних не встановлено. Відтак, створюється можливість констатувати, що вибір студентом моделі переживання гніву та сорому не залежить від окреслених їх характеристик.

Як зазначалось, в сучасних умовах життєдіяльності студентства під тиском, зокрема, конфлікту медіумів, значним є тривоги і депресії, що, за нашими дослідженнями негативно корелює із рівнем їхніх навчальних досягнень. Перспективи подальшого наукового пошуку ми пов'язуємо із розробкою психологічного супроводу, спрямованого на стабілізуючий вплив на психологічний стан студентів, що є запорукою зміцнення їхнього здоров'я у психологічній сфері.

Література:

1. Данчева Т. Д. (2011). *Теоретичні засади створення концептуальної моделі життєстійкості особистості як основного показника психологічного здоров'я.* Актуальні проблеми психології: психологія особистості. Психологічна допомога особистості. К. Т. 11. Вип 4. Ч. 1. С. 225-230.
2. Голованова Т. М. (2016). *Психологічні особливості самореалізації особи юнацького віку у віртуальному просторі.* Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспективи дослідження: матер. XVIII Міжнар. конф. Київ. С. 45-48
3. Потятиник Б. (2004). *Медіа: ключі до розуміння*. Серія: Медіакритика. Львів: ПАІС. 312 с.
4. Симоненко С. М., Баранова А. П. (2019). *Проблема XXI століття: інтернет-залежність, причини її виникнення та вплив на розвиток особистості*. Актуальні проблеми практичної психології: зб. н. пр. Одеса. С. 100-104
5. Ямницький В. (2006). *Розвиток життєтворчої активності особистості: теорія та експеримент*: монографія. Одеса: СВД Черкасов М.П. 362 с.
6. Boiger M., Ceulemans E., De Leernuder J., Norasakkunkit V., Mesguita B. (2018). *Bevod essentialism: Cultural differences in emotions revisited*. Issue 8, December. P. 1142-1162.

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОСВІТНІ СТРАТЕГІЇ В СУЧАСНУ ІНФОРМАЦІЙНУ ЕПОХУ

Ярослав Кічук
д.пед.н., професор
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Сьогодення характеризується інтенсивною трансформацією масовокомунікаційних процесів у всесвітніх інтернет-мережах. Це створює нові виміри соціуму, сукупність яких і

відтворює порівняно нове явище – «інформаційне суспільство». За своєю сутністю його найчастіше маркують поняттями «медіа», «медіум», «віртуальність», «інформаційно-комунікаційні технології». Щодо останнього, то фахівці (Биков В., Лунячек В., Мельничук Т.,Тверезовська Н.) виділяють у них певні види: комп'ютерні, мультимедійні (або технології мультимедіа), телекомунікаційні (або мережеві технології).

Можна погодитися з тими дослідниками (зокрема, Ніколаєску І.), які вважають доречним відносити комп'ютерні технології до «першої сходинки» щодо використання мультимедійних та телекомунікаційних технологій.

Науковці визначають домінуючу нині тенденцію цифрової трансформації суспільства. Ученими уже деталізовані основні освітні тренди в цьому відношенні. Ними називають, по-перше, освітні гібридні навички, що передбачають вибудовування процесу навчання за модульним принципом, а відтак – набуття їм ознак персоналізованого; по-друге, багатоспрямованість освіти, котра актуалізує онлайнове інтерактивне навчання, що наближує здатність особистості набуті навички відразу ж застосовувати до реального світу (в реальному житті); по-третє, до освітніх трендів інформаційно-цифрової трансформації віднесено й навички, які є базовими щодо здатності особистості працювати в команді, а також бути мобільними у прийнятті рішень, виявляючи при цьому критичне мислення [1, с. 28].

Цей підхід був покладений в основу експерименту, що триває з 2017 року та набув всеукраїнського рівня, а також і специфічної назви «Технології навчання учнів початкової школи «Розумники». Цікавим є те, що найсуттєвішим у ньому вважається створення педагогічно вмотивованого цифрового освітнього середовища.

У вищеокресленій площині актуалізується, з одного боку, проблема підвищення інформаційно-комп'ютерної компетентності, насамперед, освітян, а, з іншого – створення єдиного інформаційного простору системи освіти в Україні, де розроблено чітке і науково виважене трактування не лише параметрів, а й структури [7].

Мають рацію ті науковці, які стверджують про доречність осмислення системи вітчизняної освіти – об'єкту інформатизації – не як самоціль, а задля максимального врахування стратегії інтеграції комп'ютерно-орієнтованих дидактичних засобів підготовки, зокрема, педагогічних кадрів для «Європи знань» [6]. При цьому повноцінно враховуючи ще й предметну специфіку певної освітньої галузі, навчальної дисципліни, навчального курсу. Ключового значення у суспільствознавстві має нормативний курс «Правознавство», де засвоєння змістових навчальних модулів сприяє становленню правової свідомості – компонента правової культури, зокрема, майбутніх педагогів, їхньої здатності компетентно застосовувати новітні інформаційні технології задля конструктивного розвитку правової настанови вихованців, складової правової свідомості та передумови правової поведінки особистості. Йдеться про опанування майбутніми фахівцями інноваційних методик викладання правознавства, котрі базуються на сучасних інформаційних технологіях [4]. З метою стимулювання як діяльності вчительства у вищеокресленій площині, так і діяльності закладів вищої освіти щодо підготовленості вчительських кадрів до реалізації власного соціально-професійного призначення в сучасному інформаційному суспільстві, інтерес дослідників сконденсовано на деталізації тих нових абрисів, які характеризують ініціативи європейських та міжнародних інституцій, організацій, професійних об'єднань педагогічної спільноти.

У цьому ракурсі в документації деяких міжнародних організацій (зокрема, «Вчителі для шкіл майбутнього», «Залучення, розвиток і збереження ефективних учителів») простежується акцентування на педагогічну творчість фахівців, вироблення вимог сучасних європейців до вчителя в інформаційну епоху [8, с. 44].

Отже, створюється можливість констатувати про розгортання стратегії, яка вимагає здатності педагогічної спільноти до створення інноваційного досвіду. Привертає увагу, наприклад, такий досвід кольорового вирішення навігації у Веб-дизайні [2]. Творчі практики пропонують упорядкування колірної гами, адже ж на більшість сайтів не можна зайти, не подивившись на інтро-сторінку (червоний – для помилок, зелений – для успішних операцій, жовтий – для попередження, синій – для інформаційних повідомлень).

Намагаючись осмислити певні європейські стратегії в сучасній освіті, варто розуміти наступне: «загальним знаменником» постають різноаспектні й різновекторні їхні он-лайн платформи; щодо меседжів, то ними виступають, наприклад, такі: «розглянемо і обговорюємо», «досліджуємо і обговорюємо», «порівняємо та обміняємося думками», «інформуємо як розпізнавати фейкову новину» тощо. На перший план у сучасному інформаційному суспільстві виходять здатності суб'єктів освітнього процесу до інтерактивного сприйняття медіа-контенту та його розробки.

Аналіз кращих європейських освітніх практик засвідчує про двояку сутність амбітної мети, зокрема, університетської освіти. По-перше, це якість освітніх послуг, яка нині дослідниками (Фініков Т., Терещук В.) трактується за низкою маркерів: якість як досконалість; якість як відповідність цілі (наприклад, створити інноваційний університет); якість як відповідність меті (наприклад, набуття лідерства в регіоні за певними параметрами освітньої діяльності); якість як покращення або вдосконалення (наприклад, наявність платформи дистанційного доступу до навчального контенту). По-друге, змістом та дизайном публічного електронного ресурсу.

Фахівці, які системно досліджують відповідні аспекти досвіду європейських університетів, зауважують на конструктивному потенціалі польської практики [5, с. 112-130]. Зокрема, йдеться про створення в Варшаві віртуальної платформи співпраці з роботодавцями, а також цілеспрямованої діяльності закладів вищої освіти в аспекті практико-орієнтовної допомоги фахівцям у побудові альтернативних траєкторій академічної кар'єри.

Вчені довели конструктивність і європейської стратегії освіти, котра враховує тенденцію до зростання конкуренції на ринку освітніх послуг, визнання пріоритетним (зокрема, для університетської соціальної інституції) параметром – «наукову продуктивність», яку репрезентує спільнота дослідників. Постає проблемним питання про суттєве підвищення уваги до матеріального стимулювання наукової творчості викладачів та їх академічних досліджень. За статистикою фахівців, річні витрати на одного науковця в країнах ЄС становить 5%; відносно вітчизняних реалій, то частка дослідників становить 0,39% зайнятого населення [3, с. 432]. За підрахунками дослідників європейських систем 10% найпродуктивніших науковців створюють 46% усієї наукової продукції [3, с. 261]. Тому актуалізується ідея комерціалізації результатів наукових досліджень університетської спільноти.

Отже, сучасне інформаційне суспільство розставляє нові акценти в освітній галузі. З огляду на євроінтеграційні процеси, що інтенсивно розвиваються у вітчизняній освіті, привертають увагу стратегів підвищення ролі педагогів у соціумі, значення інновацій, ваги наукової творчості суб'єктів освітнього процесу, зокрема, університетів. Тому запорукою реалізації європейських стратегій визнано осучаснення інформаційно-комунікаційного контексту освіти.

Література:

1. Биков В. (2019). *Цифрова трансформація суспільства і розвиток комп'ютерно-технологічної платформи освіти і науки України*. Педагогіка і психологія. №2. С. 15-29.

2. Бурим К., Чирчик С. (2019). *Кольорове вирішення навігації у Веб-дизайні*. Вища школа. №3. С. 81-87.

3. Квієк М. (2018). *Університет у добу перемін: інституції і академічні кадри в умовах зростаючої конкуренції*. К.: Таксом. 474 с.

4. Криштанович М. (2019). *Шляхи впровадження сучасних інформаційних методик викладання правознавства в закладах загальної середньої освіти*. Вища освіта України. №2. С. 63-67.

5. Фінікова Т., Терещука В. (2018). *Локальні системи управління якістю: світовий досвід та українські практики побудови*. К.: Таксон. 316 с.

6. Ніколаєску І. (2017). *Професійно-педагогічна самореалізація викладача системи післядипломної освіти в умовах інформаційно-комунікаційного простору*. Монографія. Черкаси: ЧОП Чабаненко Ю.А. 352 с.

7. Пилипчук А. (2009). *Єдиний інформаційний простір системи освіти України: структура і параметри*. Інформаційні технології і засоби навчання. №2 (10). URL: http: //www.ime.edu – ua.net/em.htm

8. Постригач Н. (2011). *Розвиток європейської освітньої політики в підготовці педагогічних кадрів у контексті інтеграційних процесів*. Педагогіка і психологія. №4. С. 39-45.

НАЙВАЖЛИВІШІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

Юрій Ковтуненко
к.е.н., доцент
Одеський національний політехнічний університет
Анастасія Гриценко
магістрантка
Одеський національний політехнічний університет

Швидке впровадження українського Інтернет-трейдингу і, як наслідок, спрощення процесу укладання угод з цінними паперами сприяли притоку в брокерські компанії клієнтів, які раніше не працювали на фондовому ринку. Для початківців інвесторів всі системи Інтернет-трейдингу виглядають однаково, в той час як закладені в кожну з них набори функцій і технологічні рішення можуть істотно різнитися. Щоб уникнути можливості вибору новачком фондового ринку системи, що не задовольняє основним вимогам, необхідно визначити коло питань, на яких інвестор повинен акцептувати свою увагу, перш ніж стати користувачем певної системи [1, с. 18-19].

Наскрізна обробка транзакцій. Одним з блоків системи Інтернет-трейдингу повинен бути розрахунковий вузол. Безпосередньо на біржі, де інвестор здійснює операції з цінними паперами, немає процедури перевірки стану рахунків кожного конкретного клієнта, трейдер компанії працює із загальним клієнтським розділом, тому на розрахунковий вузол системи покладається функція обліку лімітів та ризиків. Кожне подане доручення на проведення певної операції проходить перевірку розрахункового вузла на достатність грошових коштів або цінних паперів на клієнтському рахунку. Уже в момент подачі інвестором заявки система повинна оцінити можливий фінансовий результат майбутньої угоди, розрахувати всі види комісій, податки за обраним інвестором, типу оподаткування та сформувати віртуальний портфель клієнта. Якщо ліміти не перевищено, заявка через електронний шлюз надходить на

біржу. Після виконання угоди система коректує віртуальний портфель клієнта на основі інформації, отриманої з біржі і формує звіт по зроблених операціях. Також завданням розрахункового вузла є надання клієнту відомостей щодо загальних обсягів усіх його операцій, балансової вартості його портфеля, частки кожного конкретного паперу в загальному інвестиційному портфелі, прибутковості, з якої клієнт здійснює вкладення в цінні папери, достатності коштів для формування депозитної маржі для роботи з ф'ючерсними контрактами [3, с. 227].

Універсальність. З метою оптимізації фінансового результату операцій з цінними паперами інвестор, як правило, диверсифікує свій портфель, тобто розподіляє в якійсь пропорції кошти між різними класами активів, що дозволяє йому одночасно отримувати дивіденди по акціях, відсотки за купонами державних цінних паперів і вищий спекулятивний дохід за ф'ючерсними контрактами. Отже, система Інтернет-трейдингу повинна забезпечувати можливість торгувати практично будь-якими фінансовими інструментами на всіх торгових майданчиках, віддалене підключення до яких буде реалізовано. При цьому повинні залишатися єдиними всі елементи інтерфейсу, форми заявок і звітів про виконані угоди. Підключення системи інтернет-трейдингу одночасно до кількох торгових майданчиків дозволяє здійснити можливість виконання доручення «за найкращою ціною». При цьому в своїй заявці клієнт вказує тільки актив і дію (купити-продати) і не визначає біржу, на якій він бажає провести операцію. В даному випадку на систему покладається функція порівняння цінових умов по даних цінних паперах на всіх представлених торгових майданчиках і маршрутизації клієнтської заявки на біржу, де в даний момент умови більш вигідні [2, с. 944].

Гнучкість. Правила гри на фондовому ринку можуть зазнавати значних змін, що позначається на методах розрахунку депозитної та варіаційної маржі за ф’ючерсними контрактами, прибуткового податку, тарифних комісійних планів. Гнучкість системи Інтернет-трейдингу дозволить брокеру реалізувати оперативну зміну існуючих процедур розрахунку не вдаючись до послуг розробника.

Мобільність. В системі повинен бути реалізований принцип доступу клієнта до свого рахунку 24 години на добу 7 днів на тиждень. Тому найкращими є системи, які не потребують попередньої установки спеціального програмного забезпечення на певний комп’ютер, доступ в які здійснюється за допомогою дискети-модуля криптографічного захисту. Таке рішення дозволяє інвестору оперативно управляти своїм портфелем в будь-який зручний для нього час з дому, офісу, під час відряджень, відпусток, коли він знаходиться за багато кілометрів від брокерської компанії, досить лише мати комп’ютер, підключений до інтернету. Доручення, подані клієнтом в години, коли торгові майданчики ще або вже не працюють, повинні фіксуватися в системі і автоматично через електронний шлюз досилатися на біржу в момент початку її роботи. Крім того, якщо інвестор визначив ціновий рівень, на якому він хоче зробити операцію, а конкретний день виконання заявки для нього не важливий, система повинна автоматично здійснювати постановку на біржу поданого одного разу клієнтом доручення щодня, до моменту виконання угоди.

Масштабованість. Збільшення кількості клієнтів і підвищення їх активності, збільшення інтенсивності інформаційного потоку з біржі не повинно призводити до зниження швидкодії системи. Професійний підхід до розробки програмного забезпечення, можливість підвищення технічної оснащеності брокерської компанії дозволять забезпечувати клієнтам безперебійний сервіс навіть в години пікових навантажень, коли через різкий рух ринку в ту чи іншу сторону більшість інвесторів одночасно приймають рішення провести операцію по своєму рахунку.

Безпечність. Очевидно, що перед початком роботи необхідно поцікавитися у брокера, як вирішена проблема з аутентифікацією клієнта, наскільки надійна система, що зроблено для запобігання спробам її злому. [2, с. 944]

В системі Інтернет-трейдингу, як в будь-якій системі, пов'язаної з рухом фінансових потоків, повинен використовуватися багатоступеневий комплекс захисту даних, відповідний затвердженим в Україні алгоритмам і стандартам.

Дослідження проведено у межах виконання НДР: «Конкурентна розвідка в безпекоорієнтованому управлінні інноваційно-інвестиційним розвитком підприємств стратегічного значення для національної економіки і безпеки держави».

Література:

1. Захарченко В.І., Лаптєва В.В. (2019). *Інноваційно-інвестиційний менеджмент*: навч. посібник. Одеса: Гельветика. 148 с.
2. Шарп У., Александер Г., Бейлиюю Дж. (1998). *Инвестиции*. Пер. англ. М.: ИНФРА-М. 1028 с.
3. Щербина О.Ю., Либрехт Е.А. (2009). *Исследование Интернет-трейдинга как упрощенного процесса заключения сделок с ценными бумагами*. Современные аспекты экономики. №9 (128). С. 226-228.

ПРОФЕСІЙНА РЕФЛЕКСІЯ КЕРІВНИКА ЯК ЧИННИК РЕФОМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Лілія Куліненко
д.філософ.н., професор
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Наталя Макарчук
д.псих.н., професор
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Динаміка сучасних трансформаційних змін в економічному, політичному та соціальному дискурсах України детермінує зміни векторів розвитку всіх державних та соціальних інституцій. Як наслідок, перегляд усталених факторів взаємодії між державою та особою-громадянином зумовив зростання потреби в появі нової інноваційної форми регуляції соціальних, політичних та економічних взаємодій – громадянське суспільство.

Поява такої новітньої форми регуляції зумовила підвищення критичної оцінки вимог як державної системи управління, так і управлінця, зокрема в найбільш актуальних сферах впливу на громадянське суспільство – політику, освіту, науку, медицину та інші сфери. Йдеться про вимоги до управлінця, його особистості, стану, якості та відповідності його освітньої й професійної підготовки, управлінської стратегії, здатності приймати рішення, стресостійкості і, як наслідок, організації, яка є предметом його професійної діяльності. Тож, питання взаємообумовленості між державною політикою, управлінням та особистістю управлінця й громадянським суспільством на сьогодні є чи найскладнішою проблемою для сучасної теорії і практики, для учених та фахівців прикладної управлінської діяльності. І найбільш суперечливим у цьому ракурсі є співставлення культурних факторів суспільства, організації (як структурованого середовища, що має узгоджені цілі між власністю та державними вимогами, між суб'єктивним та об'єктивним, індивідуальним та колективним) й стану сформованості професійної рефлексії управлінця-керівника. Звідси, *метою статті* є встановлення взаємообумовленості професійної рефлексії керівника освітньої установи та

ефективності реформування сучасної освіти. Реалізація мети передбачала встановлення складників професійної рефлексії, управлінської культури керівника, призначення культури організації та констатацію труднощів їх взаємообумовленості.

Професійна рефлексія керівника освітньої установи – це здатність керівника до критичної оцінки власної спроможності запроваджувати інновації, реалізовувати власний особистісний потенціал та потенціал колективу, виявляти труднощі в діяльності установи та запроваджувати відповідні стратегії управління. Складниками професійної рефлексії керівника є професійне мислення, особистісний потенціал, управлінська культура та корпоративна комунікація. Професійне мислення керівника освітньої установи – це чи найбільш актуальна проблема сьогодення. Здебільшого при обранні керівника особлива увага приділяється професійним навичкам і практично ігнорується здатність їх використовувати в контексті динаміки сучасних змін. Оскільки така динаміка вимагає не лише опису, того що відбувається, але й обрання чіткої позиції у виявленні ефективних шляхів розвитку установи.

Особистісний потенціал формується упродовж всього життя керівника і відображає його вроджені задатки до адаптації та створенню інноваційного освітнього простору в межах освітньої установи. Корпоративна комунікація передбачає наявність у керівника толерантного ставлення до підлеглих та критичне ставлення до власних владних проявів. Вагомого значення набуває культура керівника та стратегії її реалізації у власному житті.

Все частіше науковці та практики замислюються над змістовим наповненням дефініцій «організаційна культура» чи «культура керівника організації». Адже реалізація будь-якого організованого процесу, його ефективність, багато в чому залежить від якості виконання працівниками функціональних обов'язків, а й від культури організації, що обумовлюється стратегією та тактикою управління. Дослідженням цієї проблеми займалися такі вчені, як Варченко Є. І., Васін С. М., Вертохвостова Г. А., Голубєва А. А., Грузєва Е. М., Єрмолов Ю.А., Ковальова А. В., Кравцов А. К., Кузнєцов А. А., Нетребко Є. І., Співак В. А., Судаков М. Н., Сухінін В. П., Ясвін В. Я. і т. п.

Щодо освітніх установ, то культура цих організацій не мала актуальності доти, доки в Україні не з'явилися недержавні форми здобуття освіти, які почали позиціонувати зміну її пріоритетів, чим детермінували появу досить складних проблем. Та, варто відзначити, що пріоритетним й незмінним для усіх форм освітніх організацій є розвиток особистості як найвищої цінності суспільства.

Як результат, культура керівника освітньої організації це невід'ємний елемент організаційної культури, що забезпечує якісну функціональність процесів всередині організації та дає змогу змінити організаційну культуру та конкурентну перевагу. Йдеться про спеціалізовані особистісні, ціннісні, ділові та професійні компетенції керівника, які проектуються на увесь управлінський персонал організації. Тож, *управлінська культура керівника* – це суб'єктивна система управління, що ґрунтується на властивостях, якостях, рисах та поведінкових стратегіях особи, які узгоджуються зі станом сформованості її індивідуального стилю прийняття рішень, стресостійкості, здатності управляти кризовими ситуаціями та її психологічним благополуччям. Відповідно, управлінська культура має реалізуватися в авторській моделі управління організації керівником. Беззаперечним є факт, що авторська модель управління керівника повністю реалізується в управлінні організації і проектується на усіх її рівнях. Йдеться про культуру, характерну для керівного персоналу та його діяльності. Тож, модель культури управління керівника відповідає постулатам, про те, що соціокультурне середовище впливає на внутрішню культуру праці, і в свою чергу, впливає на практику управління людськими ресурсами. Поряд з цим, соціокультурне середовище, і певні традиції управління формують інтерес, за яким детермінанти управління відрізняють одну організацію від іншої, щоб виділити загальні інструментальні критерії.

Таким чином, важливим складником управлінської культури керівника є наявність *авторської моделі управління*, яка ґрунтується на внутрішній суб'єктивно створеній управлінській культурі.

Поряд з цим, управління внутрішнім і зовнішнім середовищем закладів освіти, наділяють керівника закладу різноманітними повноваженнями. Тому, керівнику (менеджеру) необхідно постійно підвищувати свою управлінську обізнаність для більш продуктивного спілкування з колективом в процесі створення високого рівня цінностей організаційної культури, і відбудови необхідного мотиваційного середовища. Йдеться про сформованість *професійної спроможності керівника* об'єднувати в управлінському процесі вимоги до виконання власних повноважень та обізнаності щодо функціональності кожного члена колективу, сформованості потенціалів та продуктивності діяльності. У такий спосіб, культура керівника має узгоджуватися з організаційною культурою, що має безпосереднє вираження в результативності діяльності організації.

Організаційна культура в закладах освіти повинна забезпечувати консолідацію зусиль колективу щодо формування конкурентоспроможності закладу на сучасному ринку освітніх послуг. Тільки лідер з високою управлінською культурою може відповідати тим вимогам і змінам, які виникають в організаційній культурі навчального закладу. Тож, культура керівника конкретизується в *спектрі компетентностей* як чинників його управлінської культури.

Управлінська компетентність керівника в освітньому закладі складається з особистих якостей керівника, методів та стилів лідерства і полягає в його здатності розробляти і ефективно реалізовувати управлінські рішення з використанням сучасних методів тайм-менеджменту, переконливо й лаконічно інформувати підлеглих про прийняття управлінських рішень, грамотно і толерантно керувати персоналом, підвищувати їх мотивацію при досягненні запланованих результатів, делегувати повноваження, працювати в малому колективі. Йдеться про поєднання різних стилів управління в різноманітних ситуаціях, що виникають на різних етапах становлення самої освітньої установи. Для ефективного управління він може застосовувати свій власний унікальний стиль або комбінацію стилів до кожного окремого працівника.

Управлінська компетентність нерозривно пов'язана з комунікативною компетентністю керівника, його спроможністю і готовністю до роботи з інформаційними технологіями, вести дискусію, висловлювати свої думки, налагоджувати взаємодію з різними комунікативними засобами, володіти здатністю активно слухати і управляти конфліктами.

У контексті опису спектра компетентностей керівника вагомого значення набуває стиль управління. Складність вибору стилю керівництва полягає в можливості ефективної взаємодії з людьми, які залучаються в спільну діяльність. Стиль керівництва – це не тільки індивідуальні особливості керівника (характер, темперамент,харизма, мотиви, ставлення і т.п.). Стиль виступає як психологічна система гармонійної взаємодії рис особистості з сукупністю умов, щодо дій керівника і зовнішнього середовища, які визначають певні вимоги та орієнтири розвитку самої організації. В.А. Сластьонін у констатації змісту управління вбачав в ньому діяльність, що спрямована на прийняття рішень, організацію, контроль, регулювання об'єкта управління відповідно до поставленої мети, аналіз і узагальнення на основі достовірної інформації [14, с. 224]. На відміну, від загальної стратегії управління, внутрішнє управління освітнього закладу представляє собою ціленаправлену, усвідомлену взаємодію учасників цілісного педагогічного процесу, яка заснована на обізнаності об'єктивних закономірностей з метою досягнення певного результату [14, с. 225].

Стиль керівництва – це певний тип поведінки керівника по відношенню до підлеглих під час досягнення поставленої мети. Це індивідуально-типові характеристики стійкої

системи методів, прийомів і методів впливу керівника на колектив з метою виконання організаційних завдань і управлінських функцій [1, с. 115]. І, якщо керівник володіє певним стилем поведінки, то він впливає на підлеглих, намагається активізувати свою продуктивну діяльність, стимулює ініціативу і їх творчий підхід до виконання своїх обов'язків. Такий стиль управління може представляти певний рівень якості діяльності керівника. Ступінь, до якої керівник делегує свої повноваження, види влади, його турбота про людські відносини або, перш за все, про виконання завдань – все це відображає стиль керівництва даного керівника [5, с. 157].

Досягнення запланованого результату, поставленої мети визначає і вибір певного стилю управління. Кінцевий результат реалізується керівником і характеризує способи і методи його дій. Існують і інші складові стилю, до яких відносяться: регулярність управління; специфіка сфери конкретної діяльності; загальні вимоги до керівників; соціально-психологічні характеристики виконавців (вік, стать, кваліфікація, професія, інтереси і потреби і інш.); рівень управління ієрархією; методи і прийоми управління, які використовуються керівниками, що знаходяться вище [5, с. 131].

На вибір стилю лідерства впливають такі індивідуальні характеристики лідера, як психологічні (домінування, наполегливість, харизма, сміливість), фізіологічні (стать, вік, здоров'я); інтелектуальні особливості (рівень освіти, інтелектуальна лабільність, креативність, проникливість); ділові особливості (професіоналізм, комунікабельність, завзятість, відповідальність, працездатність).

Таким чином, кожен керівник відповідно до низки умов вибирає і розвиває індивідуальний стиль поведінки, який засновано на особистих якостях і життєвому досвіді, з урахуванням об'єктивних потреб організації. Поряд з цим, здатність керівника співставляти і поєднувати власну культуру управління з місією та візією освітньої організації, створювати філософію організації та узгоджувати вимоги оточуючого середовища з реальними мотивами усіх складників організації – і є найскладнішим завданням керівника. Саме у цьому аспекті досить часто розходяться культурно обумовлені інтереси керівника від внутрішньої мотивації співробітників організації, їх орієнтації та інноваційні перетворення в організації й реалізацію корпоративних зобов'язань як складових організаційної культури.

Загалом, прийнято реалізовувати управлінську культуру керівника та організаційну культуру в контенті стилів керівництва. Традиційно виділяється три стилі керівництва: авторитарний, демократичний і ліберальний. Для авторитарного стилю основним показником є влада одного, де керівник сам вирішує всі питання, відповідає за все, дає підлеглим вказівки у вигляді наказів. Такий керівник застосовує покарання як основний засіб мотивації, при цьому можливість ініціативи з боку підлеглих відсутня. Авторитарний керівник безкомпромісний, часто грубий з людьми, не довіряє співробітникам і не питає їх думки. Результатом такого управління стає несприятливий психологічний клімат в колективі і з'являється підгрунття для розгортання конфлікту. Ліберальний стиль керівника характеризується, тим, що він дозволяє людям працювати самостійно. Лідери з таким стилем відмовляються від відповідальності і не приймають рішень, вони можуть надавати повну свободу дій для підлеглих і встановлюють свої власні терміни щодо кінцевого результату. Такий стиль керівництва може бути ефективним, при умові, що керівник стежить за ефективністю праці та регулярно висловлює свою думку. Головною перевагою ліберального керівництва є те, що надання членам команди великої автономії може призвести до високої задоволеності роботою та підвищення якості освіти. Однак це може призвести до збитків, якщо члени команди не справляються зі своїми обов'язками або не володіють знаннями, навичками або мотивацією для продуктивної роботи. Цей тип лідерства може також мати місце, коли керівники не мають достатнього контролю над своїм персоналом.

Керівник, який вибирає ліберальний стиль управління, володіє такими якостями, як відсутність особистої відповідальності під час прийняття рішення, передачі своїх обов'язків співробітникам, відсторонення від проблем, що виникають в колективі, відсутність активності та прийняття того, що вирішить більшість. При такому стилі управління керівник практично не втручається в діяльність персоналу, працівникам надається певна самостійність, індивідуальна і колективна творчість.

Демократичний стиль у керівника будується через відносини з колективом під час прийняття рішень і вважається найбільш ефективним. До недоліків цього стилю можна віднести надзвичайну ситуацію, вирішення якої необхідно приймати без зволікання. Демократичний стиль управління передбачає наявність колективного почуття довіри і взаєморозуміння.

Створення умов для самовираження підлеглих сприяє досягненню колективних і особистих цілей співробітників, авторитет посади підтримується особистим авторитетом. Управління здійснюється без грубого тиску з боку керівника, спираючись на здібності людей, поважаючи гідність, досвід підлеглих, враховуючи вікові та гендерні особливості. Таким чином, в наявності позитивний вплив демократичного стилю керівництва на підтримку позитивного психологічного мікроклімату в колективі. При такому стилі управління як керівник, так і підлеглі націлені на конкретний позитивний результат, на підтримку позитивних стосунків в організації; співробітники мають задоволеність своєю роботою, а також високу мотивацію до професійної діяльності.

Жоден із стилів не може бути ідеальним, якщо не враховувати конкретні умови. Багато що залежить від результатів контролю. Численні дослідження стилів лідерства показали, що керівні принципи, спрямовані на захист інтересів підлеглих і сприяють їх більшої задоволеності. Критерієм ефективності впливу стилю діяльності керівника на колектив є: ступінь авторитету керівника; ступінь впливу на постійне підвищення ефективності діяльності організації; ініціативність, креативність і підприємливість персоналу; створення сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі. Стиль управління впливає на унікальність особистості керівника, що виконує певні службові функції. Саме в стилі керівника відображаються його особистісні якості, які варіюються в залежності від організаційних особливостей колективу. Формування стилю пов'язане з інтелектом і культурою керівника, рівнем його професійної, економічної та юридичної підготовки, особливостей його характеру та темпераменту, моральних цінностей, вмінням уважно ставитися до підлеглих, керувати колективом, створювати атмосферу зацікавленості в діяльності, нетерпимості до недоліків і байдужості.

Нова сучасна парадигма освіти базується на духовному розвитку особистості, коли люди все більше замислюються про сенс життя. Стиль керівництва в освітньому закладі повинен стимулювати перехід від прагматичних до духовних цінностей.

Організаційна (корпоративна) культура – це переважаюча сукупність цінностей, принципів і норм в організації, яка поділяється більшістю її членів, яка визначається діяльністю в зовнішньому середовищі і забезпечується ефективною внутрішньою інтеграцією [11, с. 102].

Організаційна культура акумулює всі види діяльності і відносин всередині організації, згуртовуючи команду і змушуючи її працювати ефективно. Культура створює презентабельну організацію, формує її образ, визначає характер відносин із зовнішніми суб'єктами взаємодії, стає результатом внутрішніх соціальних запитів колективу. Організаційна культура складається з місії, яка характеризується сенсом існування організації; переважаючих в ній цінностей, будь то пов'язані з цілями її існування або засобами їх досягнення, які є основою організації; частки педагогічного колективу і

визначають принципи взаємовідносин в колективі єдиних етичних норм і правил; психологічного клімату, існуючого в організації і виявляється в зовнішніх відносинах та ін.

Для ефективного управління сучасний керівник прагне створити продуктивну організаційну культуру. Дослідники Г. Сандерс і Б. Нецен виділили відповідні показників, які дозволяють оцінити спрямованість організаційної культури: на процес або результат; на осіб або на працю; на послідовність або професіоналізм; на відкритість або закритість; на прагматизм або нормативність. Таким чином, кожен керівник повинен мати уявлення про те, яка культура сприятиме виконанню місії організації та її призначення. Мотивація персоналу-важливий аспект у формуванні зацікавленості співробітників у прийнятті та засвоєнні єдиної системи цінностей, принципів і норм організаційної культури. Труднощі в створенні організаційної культури, що сприяє ефективній роботі освітньої організації, зумовлені певними факторами, властивими закладам освіти. Погляди кожного члена педагогічного колективу можуть відрізнятися від особистих переконань та вимог керівника, а в деяких випадках і від правил і регламентів здійснення освітньої діяльності [2, 65]. При наявності таких факторів найбільш ефективним буде демократичний стиль керівництва. Від управлінської політики керівництва залежить не тільки соціально-психологічний клімат в педагогічному колективі, а й ефективність процесу підвищення якості освіти. У процесі формування організаційної культури важливим виступає вибір стилю керівництва оскільки неформальний характер взаємин сприяє підвищенню ефективності і продуктивності викладання. Основою для створення і розвитку організаційної культури є взаємна повага всіх учасників освітнього процесу в досягненні спільної мети – розвитку і процвітання закладів освіти.

У зв’язку з цим правомірно говорити про те, що стиль керівництва освітньої організації має декларуватися як щодо авторитарного, побудованого на довірі керівника з боку співробітників, але реалізованого з використанням демократичних механізмів, методів і засобів. Таке поєднання суперечливих елементів стилю керівництва є оптимальним варіантом для загальноосвітньої організації, оскільки, з однієї сторони, він жорстко регламентує діяльність педагогічного колективу, а з іншого-створює умови для розкриття творчої особистості кожного педагога.

Таким чином, вивчення складників управлінської культури керівника та призначення організаційної культури, з урахуванням теорії й практики сучасної парадигми управління освітнім закладом, можна визначити основні труднощі їх поєднання та співставлення в управлінні освітньою установою.

Основна трудність на сьогодні – це *неспроможність керівника встановити пріоритети організації* з урахуванням місії, візії та філософії організації та наявного мотиваційного потенціалу співробітників організації. Здебільшого керівник більше мріє про досягнення та здобутки, аніж їх реалізовує у професійній діяльності. Як наслідок, спостерігається імітація здобутків, яка нічого спільного з діяльністю освітньої установи не має.

Не менш складною є *трудність з вироблення авторського стилю культури управління*. На сьогодні спостерігається надмірна активність управлінців у здобутті знань з управління колективом, у противагу вивченню реальної спроможності колективу організації в досягненні мети. У цьому контексті відбувається підміна понять, де традиційне представлено як новітнє, а стандартне представлено як активні творчі надбання. Керівник організації управляє за допомогою внутрішніх уявлень, які повністю резонують з реальним станом організації.

Надмірна потреба в запровадженні інновацій – є досить складною трудністю співставлення культури керівника з культурою організації. Науково-технічний прогрес зумовив неймовірну динаміку інноваційних процесів, які мають реальний вплив на життя сучасної людини. Та поряд з цим, інновації – це продукти діяльності, що спрямовані на

вирішення надскладних завдань, стереотипні рішення яких відсутні, а знайдені шляхи репродуктивним способом неефективні. Тож, інновації мають суто вузьке призначення – кардинально змінити оточуючу дійсність. На сьогодні, освітні установи швидше імплементують існуючий досвід напрацювань, аніж створюють освітні інновації. Керівник досить часто замінює ці аспекти в управлінській діяльності, що призводить до появи *інноваційного мобінгу* працівників.

Неспроможність сучасного керівника освітньої установи відстоювати власні позиції у запровадженні реформування та модернізації освіти, які не мають експериментально підтверджених результатів утілення в практику діяльності освітньої установи. Йдеться про нівелювання наукового контексту освіти, перевірки реформуючих заходів шляхом експериментальної діяльності та запровадження цих заходів «в сліпу» без відповідних дорожніх карт.

Як результат, культура керівника сучасного освітнього закладу – це один із основних факторів розбудови інноваційної форми регуляції стосунків держави і суспільства – створення та становлення громадянського суспільства. Саме на освітні установи покладено це надскладне завдання. Та, нажаль, керівники в сфері освіти на сьогодні швидше орієнтовані на реформування освіти, аніж на кардинальну зміну її призначення – створення громадянина не лише держави, але суб'єкта влади, суб'єкта громадянського суспільства. Тож, професійна рефлексія керівника і є та вагома складова системи освіти в Україні, яка обумовлює передумови до появи критичного ставлення щодо якості сучасних інновацій освіти та характеру їх імплементації в широкий освітній простір власної установи. У такий спосіб, перспективою подальших досліджень є виявлення закономірностей та механізмів формування професійної рефлексії керівника та запровадження її в систему організаційної культури.

Література:

1. Андреев В.И. (1995). *Саморазвитие менеджера*. М.: Народное образование. 160 с.
2. Бахмутский А.Е. (2017). *Педагогика*: Учебник. СПб: Питер пресс. 304 с.
3. Блохіна І.О. *Роль керівника вищого навчального закладу у формуванні організаційної культури*. URL: http://novyn.kpi.ua/2007-3-1/02_Blohina.pdf.
4. Виханский О. С. *Менеджмент*: учеб. URL: http://www.univer5.ru/menedzhment /menedzhment-o.s.vihanskiy-217/Page-276.html.
5. Виханский О. С., Наумов А. И. (1995). *Менеджмент*. М. 421с.
6. Воронкова А. Е., Баб'ян М. М., Коренев Е. Н., Мажура І. В. (2006). *Корпорації: управління та культура*. Монографія. Дрогобич: Вимір. 376 с.
7. Занковский А.Н. (2002). *Организационная психология*. М.: Социс. 275 с.
8. Зотік В.В. *Організаційна культура керівника навчального закладу*. URL: http://tme.umo.edu.ua/docs/almanax/20.pdf.
9. Карамушка Л.М. (2013). *Роль організаційної культури в діяльності сучасних організацій: аналіз основних підходів*. Актуальні проблеми психології : зб. наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. К. Алчевськ : ЛАДО. Т. І. С. 225-229.
10. Кравчанко В.О., Никифоренко В.Г. (2013). *Організаційна культура в системі управління персоналом*. Вісник Східноукраїнського національного університету. Ч. 1. № 7(196). С. 152-155.
11. Бекирова М. Г., Давыдкина И. Б. (2018). *Менеджмент организации*: учебное пособие для подготовки к итоговому междисциплинарному экзамену студентов направления

подготовки «Менеджмент». Волгогр. филиал Росс. эконом. ун-т им. Г.В. Плеханова. Волгоград: Сфера. 430 с.

12. Подлесных В.И. (2003). *Теория организаций*. СПб.: Питер. 253 с.

13. Родіонова О.Ю. (2011). *Формування механізму організаційної культури підприємств АПК*. Теорія та практика державного управління. Вип. 3. С. 400-406.

14. Сластенин В.А. (1997). *Педагогика*: Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений. М.: Школа-Пресс. 512 с.

САМООСВІТА КЕРІВНИКА ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Микола Меркулов
д.екон.н., доцент
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Марина Костова
магістрантка
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

У сучасних умовах господарювання керівник закладу освіти має бути дуже освіченою та професійно компетентною людиною. Швидкий темп впровадження реформ в освіті та зміни умов і вимого до управління закладом освіти в Україні потребують постійного вдосконалення професійної компетентності керівників різних рівнів управління.

Зауважимо, що під професійною компетентністю керівників закладу освіти можемо розуміти інтегральний показник, що утворюють такі елементи як особистісні риси керівника закладку, у тому числі володіння здібностями розв’язувати професійні та управлінські завдання, знання у різних сферах професійної діяльності та досвід практичної роботи за фахом і управлінської діяльності. Отже, основою професійної компетентності можна вважати професійні знання, що починають формуватися під час навчання у закладі освіти у процесі здобуття спеціальності, та підлягають розвитку у ході практичної діяльності, професійного становлення та кар’єрного зростання [1, с. 11].

Аналіз наукових джерел дозволив з’ясувати, що науковці по-різному визначають склад певних компетентностей, що разом утворюють професійну компетентність керівника закладу освіти.

Слід наголосити, що у сучасному розумінні професійної компетентності керівників сфери освіти умовно можна виділити дві складові: компетентності пов’язані з педагогічною діяльністю та навчально-виховним процесом і компетентності пов’язані з провадження ефективної господарської діяльності.

Узагальнення думок науковців щодо змісту дефініції «професійна компетентність» дозолили визначити наступну структуру професійної компетентності керівника закладу освіти (*див. мал.1.*):

Акцентує увагу, що конкурентоспроможний ефективний керівник закладу освіти повинен безперервно підвищувати рівень своєї професійної компетентності. У свою чергу

розвиток професійної комплектності у тому числі підвищення її рівня може відбуватися за допомогою різних форм, методів та заходів.

Аналіз нормативно-правових актів, що регламентують процес підвищення професійної компетентності державних службовців, педагогічних працівників, тощо показав, що найбільш часто зустрічаються наступні форми підвищення рівня професійної компетентності (*див. мал. 2*):

Вважаємо за необхідне звернути увагу, що підвищення рівня професійної компетентності керівників закладу освіти повинно відбуватися за індивідуальною програмою-графіком, у якому мають бути враховані такі аспекти:

- стратегічні орієнтири розвитку та стратегічні цілі освітнього закладу;
- ступінь готовності керівника до безперервного саморозвитку та чітко усвідомлення напрямів, що потребують вивчення;
- наявність та обсяги вільного часу керівника, що може бути використаний на підвищення рівня професійної компетентності;
- обґрунтування форми, тематики та обсягу індивідуальної програми у відповідності до попередніх трьох аспектів.

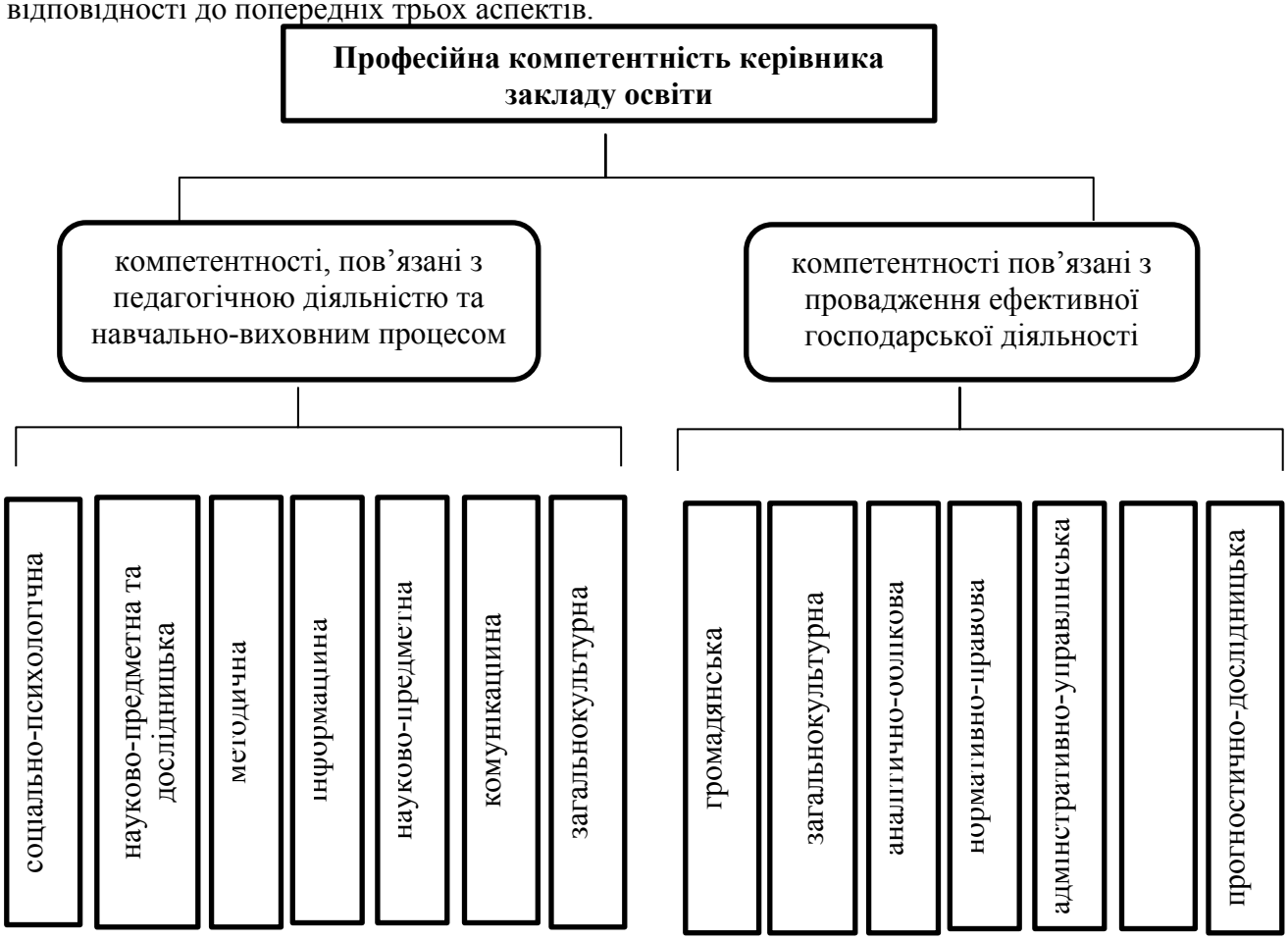

Мал. 1. *Структуру професійної компетентності керівника закладу освіти (складено авторами за джерелом [2; 3; 4; 5])*

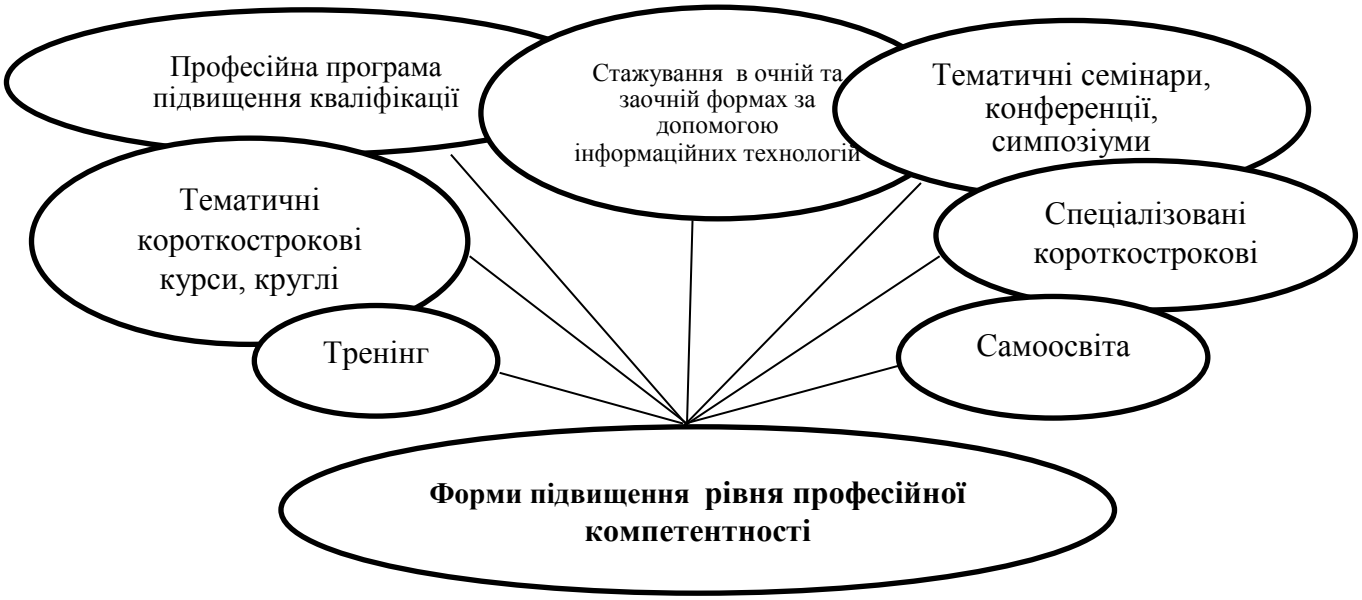

***Мал. 2**. Форми підвищення професійної компетентності (узагальнено автором)*

З огляду на те, що керівник освітнього закладу, як правило, поєднує педагогічну діяльність з управлінською, яка передбачає необхідність розв'язання різних проблемних ситуацій, що можуть виникнути у будь-який момент, слід врахувати у виборі форми підвищення професійної компетентності обмеженість часу та непередбачуваність майбутніх подій. За таких умов, вважаємо, що найбільш ефективною формою підвищення рівня професійної компетентності керівників закладу освіти є самоосвіта та самоосвітня діяльність.

Аналіз наукових джерел показав, що під поняттям «самоосвітня діяльність» науковці розуміють пізнавальну діяльність, спрямовану на отримання додаткового знання за допомогою вільного вибору змісту, тривалості, форм, послідовності, джерел та часу здійснення у відповідності до попередньо складеної програми, самостійно чи з можливістю отримання консультацій від найбільш досвідчених фахівців і професіоналів галузі.

Використання самоосвітньої діяльності, як засобу підвищення професійної компетентності керівника дає наступні переваги:

- визначенню напряму і змісту програми передує самодіагностика та самоаналіз керівником рівня своєї компетентності за різними аспектами професійної діяльності, що сприяє підвищенню рівня його вмотивованості;
- вільне планування у часі і просторі пізнавальної діяльності підвищує ефективність самоменеджменту керівника;
- гнучкість і можливість постійної корекції програми у відповідності до змін умов діяльності, стратегічних орієнтирів організації, тощо дозволяє вивчати найбільш актуальні та інноваційні напрями та аспекти розвитку менеджменту та освіти.

Звернемо увагу, що для ефективної реалізації самоосвітньої діяльності керівника закладу освіти, зокрема, та педагогічного колективу в цілому, слід забезпечити відповідні умови. До таких умов, вважаємо доцільним віднести:

- забезпечення гарного психологічного клімату у колективі;
- зацікавити педагогічних працівників власним прикладом до здійснення самоосвіти;
- постійно інформувати колектив про досягнуті особисті результати самоосвіти та результати самоосвіти членів колективу;
- освоєння учасниками самоосвітнього процесу сучасних інформаційних технологій та забезпечення вільного доступу до інформаційних джерел;

- здійснення моніторингу рівня професійної компетентності;
- створення системи заохочення самоосвіти у закладі освіти.

Таким, чином самоосвіта є найбільш ефективним засобом підвищення рівня професійної компетентності керівників закладу освіти, сприяє розвитку їх творчого потенціалу та самореалізації. Для забезпечення результативності самоосвітньої діяльності необхідна наявність мотивації і усвідомлення необхідності керівником самовдосконалення, гарна організація і постійна праця над своїм особистим розвитком.

Література:

1. Давидова Н. О. (2012). *Компетентність керівника навчального закладу* : навч. посіб. Київ: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. Ін-т сусп-ва. 54 с.
2. Мартиненко С. М. (2012). *Оновлення управлінських функцій керівника сучасного навчального закладу в умовах реформування національної системи освіти*. Управління школою. №5. С. 8-9.
3. Яковенко О.І. (2018). *Управлінська компетність керіника ВНЗ: актуальні аспекти*. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Науки: економіка, політологія, історія. №3(255). С. 203-214.
4. Павлютенков Є. М. (2008). *Професійна компетентність директора школи* Управління школою. №7. С. 2-4.
5. Хуторской А. В. (2013). *Ключевые компетенции как компонент личностноориентированной парадигмы образования*. Народное образование. №2. С. 58-64.

ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

Вікторія Мізюк
к.пед.н., доцент, докторант
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Євгеній Абросимов
викладач
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Реформування освіти в межах «Нової української школи» сприяє поступовому оснащенню закладів загальної середньої освіти засобами інформаційних і комунікаційних технологій. Дані засоби є тими педагогічними інструментами, які дозволяють розв’язати проблему зниження якості навчання учнів, що є однієї з основних проблем сучасної освіти. Однак, як показує практика, оснащення освітніх установ технічними засобами навчання проходить не досить швидко і не у повному обсязі. Учителям, які працюють в 3 - 11 класах, тобто поза програмою «НУШ», доводиться задовольнятися тим матеріальним забезпеченням, яке є, і яке, на жаль, у більшості не відповідає сучасним вимогам навчального процесу відповідно до нових освітніх стандартів. Тому вчителі пристосовуються до наявних умов і впроваджують інноваційні методи й форми навчання для забезпечення нових викликів суспільства щодо якості підготовки випускників. До таких інноваційних форм навчання відносимо змішане, яке дозволяє оптимально поєднати традиційне і електронне навчання [1, с. 43].

Важлива роль в організації змішаного навчання відводиться систематичному контролю знань учнів, який виконує функцію запобігання несвідомому засвоєнню учнями

навчального матеріалу. Ефективність контролю залежить від оперативності та систематичності, а також від вправності вчителя в плані організації роботи по виправленню учнівських помилок до того моменту, коли помилки перейдуть у стадію учнівського розуміння.

Крім того, поточний контроль є потужним інструментом управління пізнавальною діяльністю школярів, дозволяє сформувати в них важливе розуміння необхідності супроводу будь-якої діяльності таким чином, щоб перевірка й корегування знань, умінь і навичок проводились регулярно.

Сьогодні в освіті одним з ефективних методів об'єктивного оцінювання учнів визнано тестування. Про це свідчать роботи багатьох учених, які займалися питаннями теоретичного обґрунтування тестового контролю та особливостями практичного його використання у навчальному процесі (О.В. Авраменко, І.Є.Булах, Л.С.Ващенко, Л.О.Кухар, О.І.Ляшенко, М.П.Малежик, М.Р.Мруга, С.О.Науменко, В. П. Сергієнко та інші). Як зазначає О.І.Ляшенко, педагогічні тести, як засіб контрольно-оцінювальної діяльності, «забезпечують об'єктивність і порівнянність досягнутих результатів учнів, усебічність і справедливість в оцінюванні їх навчальної діяльності» [2, с. 5].

Тестовий контроль використовують під час діагностувального, поточного, тематичного та підсумкового контролю. Однак саме під час поточного контролю тести забезпечують своєчасне виявлення прогалин у знаннях і вміннях учнів. Це якраз і є мета своєчасного корегування, на відміну від тематичного та підсумкового контролю, метою яких є встановлення досягнутого результату навчання в компетентнісному вимірі [2, с. 4].

З метою вивчення, які форми тестування вчителі використовують на уроках і як часто, ми провели анкетування серед учителів загальних середніх закладів, які проходили курси підвищення кваліфікації при університеті. В анкетуванні брали участь 68 учителів різних шкіл міста Ізмаїл і району, які викладали різні предмети: українську мову і літературу, іноземну мову і літературу, трудове навчання, інформатику, історію та правознавство.

Результати проведеного анкетування показало, що вчителі постійно використовують тестування як метод поточного і тематичного контролю. На жаль, паперова форма проведення тестів переважає –70% вчителів постійно використовують тести у формі бланків, 26% – часто (див. мал. 1). За допомогою комп'ютерів проводять опитування учнів 12 учителів, з яких всі вчителі інформатики. Ніколи не проводили подібного опитування 32 вчителя, що становить 47%.

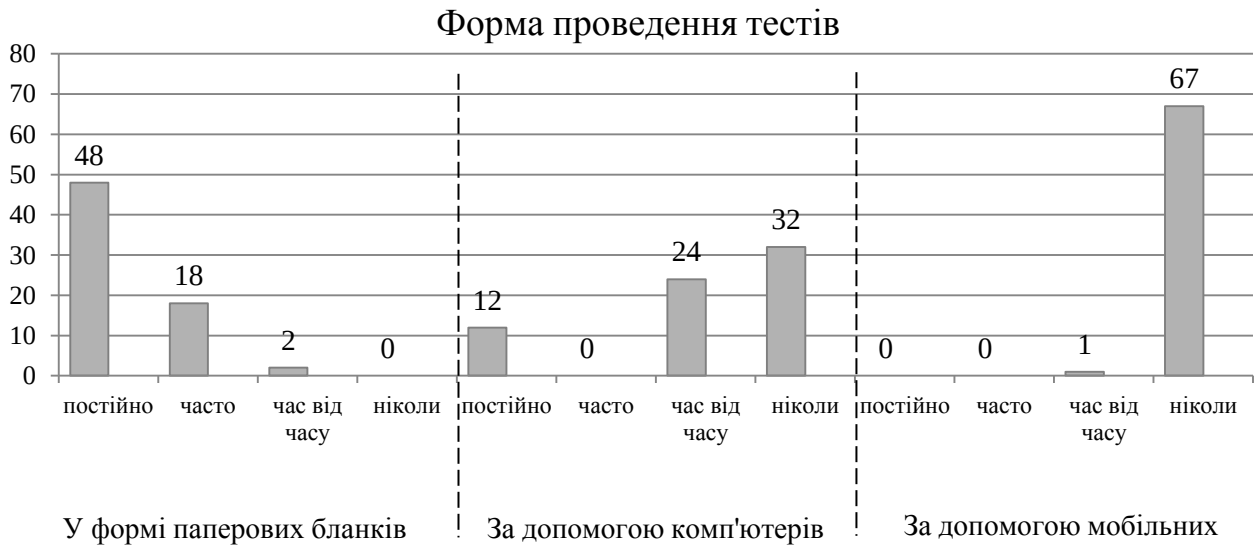

Мал. 1. *Результати анкетування вчителів щодо форми проведення тестів на уроках*

Крім того, за даними анкетування видно, що вчителі зовсім не використовують мобільні гаджети як альтернативу комп’ютерам при проведенні тестування. В особистому спілкуванні виявилось, що переважна більшість педагогів не мають представлення про таку форму проведення поточного контролю.

Результати опитування вчителів спонукали нас провести додаткове дослідження наявних сервісів для розробки тестових завдань і проведення оперативного поточного контролю за допомогою мобільних гаджетів і виявити можливості програмного забезпечення.

Загальні аспекти мобільного навчання як компонента електронного, його місце і роль в освітньому процесі закладів загальної й вищої освіти досліджували такі вітчизняні вчені і вчителі-практики як Я.Р.Балабан, Р. С. Гуревич, Н. В. Кононец, О.П.Костецька, І.О.Мороз, Н. В. Рашевська, І. О. Теплицький, С. І. Терещук, Г. В. Ткачук, Т. А. Хомич, Н. А. Чорноус, С. В. Шокалюк. Особливості застосування мобільних пристроїв для проведення тестування вивчали В.О.Болілий, Т.С.Бондаренко, І.П.Воротникова, Є.В. Громов, В.В.Драгун, В.В.Копотій, К.С. Фоменко та інші.

Вченими виявлена певна перевага мобільних додатків для проведення оперативного тестування на уроках у порівнянні з іншими формами. Використання некомп'ютерних форм тестування у вигляді паперових бланків під час поточного контролю має певні недоліки, до яких вчені відносять трудомісткість у формуванні варіантів завдань, залежність від засобів друкування бланків, необхідність виділення вчителем часу на перевірку результатів тестування тощо. Проведення тестування за допомогою комп’ютера автоматизує обробку результатів, полегшує якість аналізу результатів тестування [3, с. 9]. Однак, тестування за допомогою комп’ютера, у більшості випадків, застосовують лише на уроках інформатики.

В умовах мінімізації і здешевлення цифрових засобів, до яких відносять планшети, смартфони, ноутбуки, нетбуки та інші гаджети, все більшого розповсюдження набуває впровадження в освітній процес тестування із використанням програмного забезпечення, з можливістю його адаптації до мобільних гаджетів. Серед таких програм є програми для створення і проходження тестів.

Огляд літератури показав, що у навчальному процесі використовують такі сервіси як Google-Форми, Quizlet, Kahoot!, Plickers, Easy Test Maker, Proprofs, ClassMarker тощо[4]. Всі

ці програми дозволяють створити і провести тести за допомогою цифрових гаджетів. Але програма Plickers [5] дає можливість провести опитування при наявності лише одного смартфона – в учителя.

Для організації тестування за допомогою Plickers використовують QR-коди - двомірні штрих-коди у виді білих і чорних квадратів. Вчитель у програмі заздалегідь закріплює за кожним учнем відповідний за номером QR-код, наприклад, відповідно до списку у журналі, роздруковує картки і роздає їх учням. На кожній картці на сторонах QR-кода прописані літери відповідей (A, B, C, D). Таким чином, картки учнів унікальні (QR-код у кожного різний) і універсальна (можна використовувати протягом тривалого часу).

Процес підготовки й проведення тестування має відбуватися у такому порядку:

1. Вчитель встановлює на своєму ПК і смартфоні додаток Plickers, реєструється та створює класи, в яких читає певний предмет .

2. У середині кожного класу вчитель формує список учнів і закріплює за кожним учнем карту з QR-кодом.

3. Далі вчитель складає тестові завдання. За характером питань у Plickers можна створювати завдання закритого типу - з однією правильною відповіддю або альтернативні завдання, які передбачають вибір «Так» або «Ні». Вважаючи на те, що ми ставимо за мету проводити швидке й оперативне поточне тестування, питань зазначених видів, на нашу думку, достатньо для його проведення.

4. Готові тестові запитання вчитель проектує на дошку за допомогою проектора або читає вголос. Учні, вибравши правильний варіант, знаходять на картці відповідну літеру і підіймають картку.

5. Вчитель за допомогою відеокамери телефона сканує QR-коди учнів. На екрані телефону одразу з'являється підтвердження у виді номера картки, який відповідає номеру учня, і літери , яку обрав учень.

6. Після сканування всіх відповідей у вчителя виводиться узагальнена інформація про кількість учнів, які відповіли на запитання, та результати їх відповідей. Plickers будує діаграми відповідей по кожному окремому запитанню, окремому учневі та по всьому тесту. Результати проходження тестів зберігаються в базі даних і доступні, як прямо в мобільному додатку, так і на сайті. Їх можна вивести на екран і миттєво проаналізувати помилки у відповідях учнів.

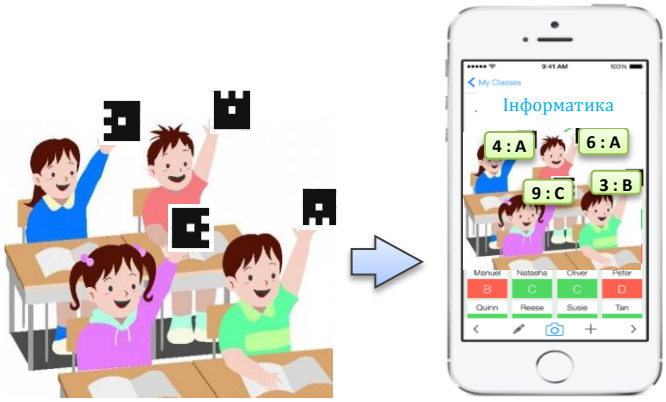

Мал. 2. *Проходження поточного опитування у формі тестів за допомогою програми Plickers і смартфону*

Отже, використання цифрових засобів на уроках вносить елементи інноваційності, нестандартності, що значно мотивує дітей і підвищує їх пізнавальну активність. Програма Plickers – це зручний сервіс, за допомогою якого можна підготувати і провести поточний контроль учнів на будь-якому етапі уроку та у цікавій для учнів формі. Хоча даний сервіс не

реалізує всі можливості тестування, та він має вагому перевагу: коли необхідно провести швидке опитування при наявності смартфона чи планшета лише в учителя.

Література:

1. Мізюк В.А. (2019). *Змішане навчання як проблема сучасного освітнього простору*. Педагогічний альманах: збірник наукових праць [КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»]. Випуск 41. Херсон, С. 37-44.
2. Ляшенка О. І., Жука Ю. О (2017). *Тестові технології оцінювання компетентностей учнів*: посібник. Київ: Видавничий дім «Сам». 128 с.
3. Фетісов В.С. (2011). *Комп'ютерні технології в тестуванні*: навч.-метод. посіб. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М. 140 с.
4. *Сім платформ для створення тестів: веб-портал «Освіта.ua».* URL: https://osvita.ua/school/method/technol/45747/
5. *Plickers: веб-портал Інтернет-сервісу*. URL: www.plickers.com

ГОТОВНІСТЬ УЧИТЕЛІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Вікторія Мізюк
к.пед.н., доцент, докторант
кафедри комп'ютерної інженерії та освітніх технологій
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Аіда Мардан кизи Бадалова
магістрантка
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Сучасний стан реформування системи освіти в Україні характеризується розробкою і впровадженням у загальну середню освіту, починаючи від початкової ланки до профільного рівня у старших класах, нових освітніх стандартів. Нові вимоги до результатів підготовки випускників шкіл, структура й умови реалізації освітніх програм у закладах загальної середньої освіти прописано у проекті нового закону «Про повну загальну середню освіту». Суть цих змін обумовлена переорієнтацію на «забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності» [1].

Відповідно до Концепції інноваційного розвитку загальноосвітнього навчального закладу, основними напрямками сучасних інновацій визначено:

- модернізація типів та структури освітніх навчальних закладів;
- оновлення змісту навчання і виховання;
- розробка та апробування нових педагогічних технологій;
- зміна форм і методів навчання та виховання;
- модернізація форм і методів управління сучасною школою і т.п. [2].

Якщо говорити про особистість вчителя, то спостерігаємо розширення його незалежності у здійсненні педагогічної діяльності. Так, Міністерство освіти і науки України наголосило, що у новій українській школі має розширитися повноваження вчителя. Так, у концептуальних засадах нової української школи зазначається, що «творчому та відповідальному вчителю, який постійно працює над собою, буде надано академічну свободу. Учитель зможе готувати власні авторські навчальні програми, власноруч обирати підручники, методи, стратегії, способи і засоби навчання; активно виражати власну фахову

думку. Держава гарантуватиме йому свободу від втручання у професійну діяльність» [3, с. 20]

Нові державні завдання передбачають і нові вимоги до педагогічної діяльності вчителя, до його технологічної і проектувальної вправності, професійного мислення й творчості. Ці якості педагогів складають основу інноваційної діяльності, яка у літературі визначається як «вдосконалення чи оновлення освітньої практики шляхом створення, розповсюдження та освоєння нових ефективних способів і засобів досягнення встановлених цілей освіти» [4, с. 34]. Разом з тим, багато педагогів виявилися не готовими до впровадження інновацій в освітній процес. Розкриємо результати нашого дослідження з цього питання.

В основу нашого дослідження покладено роботи з організації інноваційної діяльності у закладах освіти О. В. Вознюк, Н. В. Гузій, І. М. Дичківської, О. А. Дубасенюк, Ю.І.Завалевського, С. І. Заславської, І. Мартинової, О. І. Огієнко, Т. Г. Калюжної, Л. Лісіної, Е. І. Федорчук та інших. Формування готовності вчителів до впровадження інновації вивчали В. В. Вітюк, О. М. Коберник, І. І. Коновальчук, Р. Михайлишин, П. Ю. Саух й інші). Вчені зазначають, що готовність учителя впроваджувати освітні інновації у навчальний процес, швидко реагувати на зміни, що відбуваються у професійній діяльності, є необхідним аспектом його професійної діяльності.

І. М. Дичківська зауважує, що складовою готовності педагога до інноваційної діяльності є його інноваційний потенціал, а саме «сукупність соціокультурних і творчих характеристик особистості педагога, яка виявляє готовність удосконалювати педагогічну діяльність, наявність внутрішніх засобів та методів, здатних забезпечити цю готовність» [5, с.73].

Продуктами інноваційної діяльності є нововведення, які представляють собою щось нове, не схоже на попереднє. Нововведення позитивно трансфор-мують систему освіти, вносять новий чи досконалий зміст засобами навчання, новими моделями освіти та відповідними до них системами управління.

Однак, як зазначає І.М.Дичківська, впровадження інновацій у професійну діяльність часто наштовхується на різні перешкоди, «анти-інноваційні бар'єри», які заважають здійсненню інноваційної діяльності. До них авторка відносить зовнішні й внутрішні бар'єри (*табл. 1*).

Таблиця 1

Різновид анти-інноваційних бар'єрів учителів у процесі впровадження інновацій в освітню діяльність (за І. Дичківською [5])

Анти-інноваційні бар'єри		
Зовнішні	• соціальні	– несумісність нового з досвідом і цінностями, що поширені в суспільстві; – застарілі шаблони мислення педагогічного товариства;
	• організаційні	– протидія органів управління освіти і закладів впровадженню інновацій; – відсутність органів з розроблення та введення інновацій;
	• методичні	– недостатній рівень поінформованості про інновацію, нововведення; – недостатній рівень методичного забезпечення інновацій;
	• матеріально-	– невідповідність умов для введення інновацій;

	технічні	– підвищення навантаження на педагогів внаслідок додаткової роботи; – рівень заробітної платні не відповідає затраченим зусиллям;
Внутрішні	• організаційно-психологічні	– заперечення інновації у зв'язку з її невідповідністю до цінностей особистості;
	• соціально-психологічні	– реакція на наслідки інновацій, які змінюють сталі соціально-групові відношення;
	• когнітивно-психологічні	– реакція на різні підходи, напрямки в аналізі предмета інновацій (в умовах невизначеності).

На нашу думку, зовнішні бар'єри можна усунути або згладити внаслідок цілеспрямованої роботи самого вчителя, адміністрації закладу та керівництва освіти. Так, наприклад, впровадження Концепції нової української школи супроводжувалося на рівні держави забезпеченням закладів матеріально-технічним устаткуванням, шкільними меблями і побудови освітнього простору, організованими методичними семінарами і тренінгами вчителів тощо. Однак, наявні психологічні бар'єри зі сторони вчителів усунути значно важче, тому що вони приховують глибинні особистісно-професійні проблеми і можуть проявлятися у різних негативних проявах – від пасивності до активного неприйняття й агресії. Це значно заважає розвитку інноваційної діяльності у середовищі закладу.

У ході нашого дослідження, на підготовчому етапі експерименту, ми провели у грудні 2018 року внутрішньо оцінку готовності вчителів школи до інноваційної діяльності, в якій працює один з авторів статті. Методичними матеріалами моніторингу стали анкети по виявленню різних аспектів готовності вчителів, адміністрації й закладу до інноваційної діяльності.

Приведемо результати анкетування на тему «Сприйняття педагогів інноваційної діяльності». Всього в анкетуванні прийняло участь 58 учителів Білгород-Дністровської ЗОШ І-ІІІ ступенів № 4.

Результати анкетування подано у таблиці 2. Зауважимо, що максимальний загальний бал, який можна отримати за відповіді на запитання всіх учителів – 290. Ці бали розраховано з урахуванням кількості вчителів, що відповідали на анкетування, та вагомих коефіцієнтів для кожного окремого запитання (якщо вчитель помічає 3 бали – коефіцієнт становить 0,5; 2 бали – 0,33; 1 бал – 0,16).

Результати анкетування показали, що більшість учителів психологічно не готові до впровадження інновацій. Загальний рівень сприйняття педагогами інноваційної діяльності становить 195,5 балів з 290 максимальних, що становить 68,1%. Отже, цей показник говорить про недостатню готовність учителів до впровадження інновацій, до змін у навчанні.

Таблиця 2

Результати анкетування
щодо сприйняття педагогами інноваційної діяльності нововведень

Анкета **«Сприйняття педагогами інноваційної діяльності»** *Інструкція: Шановний учителю! Визначте своє ставлення до нового, інноваційного, використовуючи наступну шкалу оцінювання : від 3 до 1 бала*			
	3	**2**	**1**
1. Чи цікаві Вам іновації та експерименти в професійній діяльності?	13	26	19
2. Як часто Ви:	–	–	–

2.1. аналізуєте свою діяльність, шукаєте причини ускладнень для учнів в оволодінні матеріалом?	19	27	12
2.2. стежите за передовим педагогічним досвідом, прагнете впроваджувати його з урахуванням освітніх потреб суспільства, що змінюються, чи індивідуального стилю вашої педагогічної діяльності?	20	23	15
2.3. читаєте додаткову літературу?	22	28	8
2.4. йдете на ризик, впроваджуючи нове на уроці?	8	17	33
2.5. впроваджуєте нововведення першими, до того, як інші вчителі його випробують	6	23	29
2.6. займаєтеся самоосвітою?	23	18	17
2.7. застосовували новинки у своїй діяльності у минулому році?	18	26	14
3. Оцініть свою готовність до впровадження інновацій у	–	–	–
3.1. змісті навчання;	32	22	4
3.2. технологіях навчання.	28	28	2
Загальний бал з урахуванням коефіцієнтів	94,5	78,5	24,5
Загальний бал	197,5 (68,1%)		

Отже, дані таблиці свідчать, що вчителі закладу, де проводився експеримент, не прагнуть креативно підходити до організації своєї професійної діяльності, шукати щось нове, не стандартне в науковій літературі, на форумах, займатися самоосвітою. І хоча рівень самооцінки вчителів щодо готовності до впровадження інновацій у зміст і технології навчання достатній, лише 6 (шість) учителів намагаються першими випробувати інновації в навчанні.

Отримані результати анкетування спрямували адміністрацію ЗОШ № 4 м. Білгород-Дністровського на розробку стратегічної цільової програми з підвищення мотиваційної готовності вчителів до інноваційної діяльності, яку запровадили з лютого 2019 року строком на шість місяців. Результати роботи педагогічного складу за зазначеною програмою розкриємо у подальших публікаціях.

Отже, нові державні вимоги до результатів підготовки випускників освітніх закладів змінюють вимоги до професійних компетентностей вчителів, до необхідності впровадження ними в освітній процес інноваційних технологій і методів навчання на всіх рівнях освіти. Вчасно проведений аналіз ставлення педагогічного складу освітнього закладу до впровадження інновацій допоможе швидко зреагувати на занижену мотивацію вчителів і розробити цільову короткострокову програму з метою покращення результатів діяльності як учителів, так і закладів у цілому.

Література:

1. *Проект закону «Про повну загальну середню освіту»:* Веб-портал МОН України. – URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/Новини/2019/05/29/mon29-05-2019financy-1.pdf (Дата звернення: 21.08.2019).

2. *Концепція інноваційного розвитку загальноосвітнього навчального закладу:* Веб-портал Інституту педагогіки НАПН України. – URL: http://undip.org.ua/photo/koncepciya_innovaciynogo_rozvytku_ZNZ.pdf (Дата звернення: 21.08.2019).

3. *Концепція Нової української школи: Веб-портал МОН України.* URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf (Дата звернення: 21.08.2019).

4. Огієнко О. І. (2016) *Інноваційна діяльність вчителя: термінологічний словник*, К., 120 с., URL: http://lib.iitta.gov.ua/705798/1/Словник.pdf

5. Дичківська І. М. (2004) *Інноваційні педагогічні технології: навч.посібник.*, К.: Академвидав, 352 с. URL: https://books.br.com.ua/31863

ВИБІР МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ У ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Вікторія Мізюк
к. пед. н., доцент, докторантка
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Марина Дмитрієва
магістрантка
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Стан сучасної системи освіти в останні десятиліття характеризується динамічним розвитком. Різноманітні зміни у змісті, методиках і технологіях навчання, в управлінні системою освіти в цілому обговорюються на рівні держави і конкретного освітнього закладу. Масштабність й різноспрямованість змін обумовлюють потребу модернізації управління школою. В цьому процесі важливу роль відіграє не стільки розробка стратегічного плану розвитку закладу, скільки організація роботи педагогічного колективу школи для його реалізації. Якість і ефективність виконання плану залежить від моделі управління, яку обере керівник закладу освіти для оптимізації роботи колективу.

Проблеми управління закладом загальної середньої освіти в умовах реформування освіти розглядають такі науковці як Є. М. Бачинська, Л. М. Калініна, Л.М.Карамушка, О.В. Лебідь, Л. А. Мартинець, В. І. Маслов, В. В. Мелешко, І. Г. Осадчий, Є. М. Павлютенков, О. М. Топузов та інші.

За даними дослідження Л.М. Калініної 60 % керівників закладів освіти визнають ефективним в управлінні закладом адміністративно-командне управління із бюрократичним супроводом і жорсткою управлінською вертикаллю, і тільки 16 % респондентів впроваджують в управління школою такі форми як адаптивні, стратегічні, інформаційні, програмно-цільові, оперативні, тактичні, адміністративні [1].

Сучасні вимоги реформування освіти потребують більш ретельного вивчення питання вибору керівником закладу оптимальної моделі управління для реалізації запланованого стратегічного розвитку закладу.

Управління закладом загальної середньої освіти, як зазначають вчені (О.В. Брюховецька, В.В. Вербицький, В.Вознюк, Л.М.Карамушка, Л.Щоголєва) це «діяльність, в якій її суб'єкти шляхом планування, організації, керівництва та контролю забезпечують організованість спільної діяльності учнів, педагогів, батьків, обслуговуючого персоналу та спрямованість на досягнення образотворчих цілей та цілей розвитку школи» [2, с. 3].

Серед найважливіших характеристик закладів освіти, які позиціонують себе як інноваційні, М.Карамушка [3], В.Вознюк і Л.Щоголєва [4] називають:

- відкритість системи управління до змін, які відбуваються в соціальному середовищі;
- швидка адаптація системи управління до нових тенденцій у суспільному розвитку;
- вміння педагогічного колективу оперативно розробляти і впроваджувати нові

моделі освітніх організацій, управлінські та освітні моделі, розробляти нові освітні та інформаційні технології, стратегії взаємодії між учасниками управлінського та навчально-виховного процесів

- постійне удосконалення принципів управління в бік стратегічного мислення та бачення майбутнього;
- наявність сильної корпоративної культури, командного принципу роботи та вільного обміну інформацією [4, с. 238-239].

Отже, на думку науковців, які вивчають проблеми стратегічного менеджменту в умовах нестабільного зовнішнього середовища, управління закладами освіти має гнучко реагувати на сучасні виклики суспільства, нововведення, інноваційні процеси з метою оптимального досягнення поставленої суспільно-значущій мети.

Загальна мета системи загальної середньої освіти визначена у законі України «Про освіту», а саме: «всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [5]. Ця мета головного освітнього закону має стати фундаментом для розробки кожним закладом стратегічного плану роботи, впливати на характер і принципи управління педагогічним колективом щодо досягнення визначених результатів.

Головні принципи ефективного управління колективом визначено у роботах таких вчених як О.Б. Голік, О.А. Кривильова, О.В. Лебідь, С.Г.Немченко, Є. Павлютенкова, А. Файоль.

Є. Павлютенков поділяє принципи управління навчальним закладом на три категорії: оптимальні співвідношення централізації й децентралізації, єдність єдиноначальності й колегіальності, раціональне поєднання прав та обов’язків і відповідальності [6, с. 22].

У нашому дослідженні ми будемо використовувати принципи управління, які виділив О.В. Лебідь, а саме: розподіл праці; влада та відповідальність; єдність розпорядження (командування); дисципліна; єдність керівництва та розпорядження; винагорода; підпорядкування приватних інтересів загально; централізація (наявність «мозкового центру»); ієрархія; порядок; справедливість; сталість складу персоналу; ініціатива; єднання персоналу [7, с. 316-317]. Визначені принципи, на нашу думку, у повному обсязі відображають сутність стратегічного управління закладом освіти в сучасних умовах.

Наступним кроком у виборі моделі управління є визначення організаційної структури управління. О.Мусієнко [8] у своїй роботі виокремлює наступні організаційні структури управління: лінійні, лінійно-функціональні, штабні і матричні (*мал.1*).

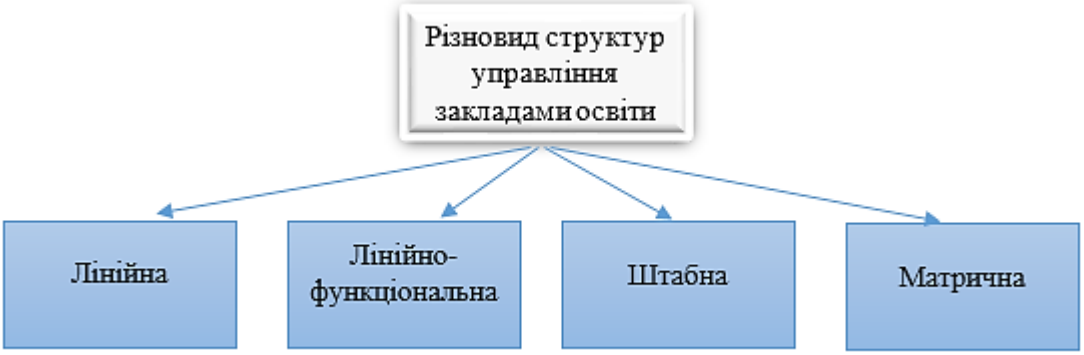

Мал. 1. *Різновид структур управління закладами освіти*

Лінійна модель організаційної структури управління ґрунтується на принципах субординації, ієрархічності, стабільності и сприяє реалізації функцій оперативної передачі управлінського рішення від керівника закладу освіти до виконавців. Однак, ця модель не може забезпечити розвиток самостійного, критичного та творчого мислення у педагогічних працівників, адже вони, звикають до прямих наказів та вказівок від керівника закладу освіти.

Лінійно-функціональна модель ґрунтується на тих самих принципах, що й лінійна, хоча в ній же з'являється принцип диференціації, за яким враховуються особливості функціональних обов'язків усіх працівників. Нажаль, дана модель також не сприятиме творчому розвитку та професійних здібностей педагогічних працівників, тому що у ній управлінське рішення, яке приймається керівником закладу освіти передається виконавцю після часткової її адаптації, а адаптація управлінського рішення, як правило, здійснюється заступниками без урахування думок виконавців або самим керівником.

Штабна модель організаційної структури управління ґрунтується на принципах колегіальності й колективності, диференціації. Вона сприяє реалізації функцій трансляції й адаптації не лише до функціональних обов'язків виконавців, а й особливостей їх роботи у конкретному підрозділі організації. Саме ця модель спрямована на забезпечення принципів демократизму і гуманізму в управлінні.

Найбільш складною й багатофункціональною є матрична модель управління. Базовими принципами матричного моделювання в управлінні є принципи варіативності, модульності, колегіальності, колективності, індивідуальності. Основні функції матричного моделювання - функції трансляції, адаптації и корекції. Отже дана модель створює умови для залучення більшої кількості людей до управлінського процесу, а тому сприяє забезпеченню інноваційного розвитку закладу освіти, підвищенню рівня його конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг.

Підсумовуючі вищевикладене, можна зробити наступні висновки: рівень розвитку закладу загальної середньої освіти залежить від того, який вид моделі організаційної структури управління (лінійну, функціональну, лінійно-функціональну, матричну) буде обрано. Базові принципи матричного моделювання в управлінні дозволяють залучати до процесу управління більше людей, розподіляти між ними обов'язки і відповідальність, що, у свою чергу, сприятиме більш швидкому і гнучкому впровадженню новацій в освітній процес.

Література:

1. Калініна Л.М. (2016). *Управління закладами освіти в контексті законодавчих змін: Освітня політика*. Портал громадських експертів, URL: http://education-ua.org/ua/articles/545-upravlinnya-zakladami-osviti-v-konteksti-zakonodavchikh-zmin

2. Вербицький В.В. (2010). *Сутність управління навчальним закладом*. Науковий вісник Донбасу. №3. С. 1-7. URL: http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN11/10vvvunz.pdf

3. Даниленко Л., Карамушки Л. (2003). *Освітній менеджмент*: навчальний посібник. К. 144 с.

4. Щоголєва Л., Вознюк В. (2014). *Стратегічне управління освітнім закладом як соціальною системою*. Нова педагогічна думка. № 2. С. 237-240. URL: http://stattionline.org.ua/pedagog/106/18858-strategichne-upravlinnya-osvitnim-zakladom-yak-socialnoyu-sistemoyu.html

5. *Про освіту*: Закон України від 05.09.2017 р. №2145-VIII (із змінами від 06.06.2019 р. №2745-VIII). URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T172145.html

6. Павлютенков Є. М. (2011). *Мистецтво управління школою*. Х.: Основа. 320 с.

7. Лебідь О.В. (2017). *Принципи стратегічного управління загальноосвітніми навчальними закладами*. Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». № 1 (13). С. 312-320. URL: http://pedpsy.duan.edu.ua/ images/stories/Files/2017/51.pdf

8. Мусієнко О. *Базові принципи і функції моделювання організаційної структури управління ЗНЗ в умовах інноваційного розвитку 12-річної школи*. Нова педагогічна думка. Statti Online. URL: http://www.stattionline.org.ua/pedagog/106/19580-bazovi-principi-i-funkci%D1%97-modelyuvannya-organizacijno%D1%97-strukturi-upravlinnya-zagalnoosvitnogo-navchalnogo-zakladu-v-umovax-innovacijnogo-rozvitku-12-richno%D1%97-shkoli.html

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ САНАТОРНОГО ТИПУ

Вікторія Мізюк
к.пед.н., доцент, докторантка
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Антоніна Мандриченко
магістрантка
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

За даними Міністерства освіти і науки та Міністерства охорони України, відсоток дітей, які хворіють на ті чи інші хронічні хвороби, з кожним роком не зменшується, а збільшується. За цих обставин тривале санаторно-курортне лікування стає необхідним для багатьох школярів. Проходить це лікування у закладах загальної середньої освіти санаторного типу. Відповідно до «Положення про загальноосвітню школу-інтернат та загальноосвітню санаторну школу-інтернат», загальноосвітня санаторна школа – це «загальноосвітній навчальний заклад І-ІІ, І-ІІІ ступенів з відповідним медичним профілем, що забезпечує реалізацію права дітей, які потребують тривалого лікування та реабілітації, на загальну середню освіту по положенню» [1].

У санаторних загальноосвітніх закладах школярі не лише отримують лікувально-відновлюючі процедури, а й проживають і навчаються. Для ефективного проходження лікування та навчання дітей відповідного віку важлива їх швидка адаптація до умов закладу, до нового колективу.

Відомо, що на адаптацію дитини у звичайній школі впливають багато факторів. В. В. Нечипоренко зауважує, що учні освітніх закладів санаторного типу відчувають як загальні, так і специфічні труднощі. Загальні труднощі адаптації пов’язані з певним віковим періодом, а до специфічних відносяться особливості і обмеження, які накладає режим закладу

на життєдіяльність; тимчасовий відрив від сім'ї, обмеженість у соціальних контактах, тобто спілкування з обмеженим колом осіб та інше [2]. Отже, проблема адаптації дітей при організації освітнього процесу у закладах санаторного типу є пріоритетна і потребує додаткового вивчення.

Історія розвитку психології показує, що практично всі психологічні школи внесли свою частку в дослідження адаптації. Сутність, функції адаптації специфічно розглядалися в межах психоаналітичного напрямку (Г.Гартман, А.Фрейд, А.Адлер), когнітивного (Ж. Піаже), соціологічного (О.Тоффлер, Є.Фром, Ф.Хайєк) та інших. Ми розглянемо особливості практичної адаптації дітей у спеціалізованому закладі санаторного типу, який спеціалізується на хворобах опорно-рухового апарату і кістково-суглобової системи.

Відповідно до словника поняття «адаптація» походить від латинського «adaptatio», що перекладається як «пристосування», і у загальному плані являє собою «процес пристосування системи до навколишнього середовища без втрати своєї ідентичності» [3, с. 19]. На рівні психології дитини процес адаптації пов'язують з процесом «взаємодії особистості із середовищем, при якому особистість повинна враховувати особливості середовища й активно впливати на нього, щоб забезпечити задоволення своїх потреб» [4, с. 252].

У літературі найчастіше розглядають адаптацію учнів 1-х, 5-х і 9-х класів, коли відбувається перехід учнів з одного рівня освіти на інший. Вчені зазначають, що стандартна тривалість періоду адаптації учнів у середньому становить від 5-6 тижнів до пів року. Цей період, за словами Л. І. Березовської і М. А. Смоляк може супроводжуватись високою тривожністю, зниженням рівня самооцінки, нестабільним емоційним станом. Ознаками успішної адаптації є: стабільно позитивний емоційний стан, відсутність внутрішнього напруження, продуктивність в основній діяльності. В іншому випадку відбувається дезадаптація, для якої характерно «стани тривожності, фрустрації, депресії, нестача впевненості в собі, невротичні прояви» [4, с. 256-257].

Під час проведення нашого дослідження ми спостерігали, що, як правило, швидше адаптуються діти, в яких уже був досвід проживання не в домашніх умовах, наприклад, коли діти вже відпочивали у дитячому оздоровчому таборі, санаторії. Таким дітям легше звикнути до умов, загальному режиму санаторної школи-інтернату.

До іншої категорії відносяться діти, батьки яких більше уваги приділяють вихованню у дітей самостійності і відповідальності, або які до приїзду в санаторну школу-інтернат відвідували якійсь секції чи гуртки. Процес адаптації у таких дітей проходить досить успішно, вони комунікативні, активні, швидко адаптуються в дитячому колективі, знаходять нових друзів. Результати спостережень показали, що ці діти, починаючи з перших днів перебування, проявляють активність у підготовці і проведенні різних виховних і пізнавальних заходах.

Складності в процесі адаптації виникають, як правило, у дітей, які дуже прив'язаних до своєї родини, домівки, в яких недостатньо сформовані навички самообслуговування. Адаптація таких дітей проходить з певними ускладненнями, вони не комунікабельні, замкнені, не мають яскраво виражених лідерських якостей, з певними особливостями поведінки, іноді навіть з проявами агресії. Успіх і тривалість адаптаційного періоду залежить також від віку дитини: чим дитина старша, тим вона швидше адаптується до нових умов.

Для зменшення ускладнень під час адаптаційного періоду у дітей, які тимчасово змінюють не тільки навчальний заклад, але й місце проживання, необхідно правильно організувати психолого-педагогічний супровід дітей.

Психолого-педагогічний супровід передбачає активну роботу і взаємодію практичного психолога, вихователів, класних керівників, вчителів-предметників, соціального педагога, медпрацівників, адміністрації, батьків чи опікунів дитини і відбувається за етапами (мал.1):

– перший етап – проведення психолого-педагогічного моніторингу з метою вивчення дітей, для яких адаптаційний період може припускати певні труднощі;

– другий етап – це планування і проведення заходів з метою скорочення тривалості адаптаційного періоду і його загальної успішності;

– третій етап – проведення повторного психолого-педагогічного моніторингу і оцінка рівня адаптації.

***Мал. 1**. Етапи психолого-педагогічного супроводу дітей в адаптаційний період у закладах санаторного типу*

Психолого-педагогічний супровід дитини протягом періоду перебування у закладі виглядає наступним чином. Перед початком навчального року проводиться прийом майбутніх учнів, де спеціалісти школи (лікар, практичний психолог, соціальний педагог) мають можливість ознайомитись з медичною, психолого-педагогічною документацією кожної дитини, поспілкуватися як з самими школярами, так і з його батьками чи опікунами. В результаті такої роботи практичний психолог отримує первинну інформацію про дитину і особливості характеру, взаємодія з оточуючими людьми, досягненнями і труднощами навчальної діяльності, захопленнями школяра. Отриманий під час прийому інформація фіксується в індивідуальну картку дитини, аналізується. На основі зроблених висновків, складаються рекомендації для вихователів і вчителів.

Крім того, з найперших днів, ведеться спостереження за поведінкою, емоційним етапом дитини, тим, як дитина контактує з однокласниками, педагогами, наскільки активна в позакласній діяльності. На уроках вчителі спостерігають за пізнавальною активністю, аналізують успішність учнів з предмету. Класний керівник проводить порівняльний аналіз успішності на основі річних оцінок за попередній рік і оцінок, вже отриманих в перший місяць навчання в санаторній школі-інтернаті. В процесі спостереження відбувається регулярний обмін інформацією між класним керівником, вихователем і практичним психологом.

Паралельно з діагностичною роботою проводяться профілактичні заходи: тренінги, індивідуальні чи групові тематичні бесіди, консультування батьків, залучення дітей до занять в шкільних гуртках, факультативах. Завдяки психологічним тренінгам школярі вчаться презентувати себе, аналізувати власну поведінку, толерантно відноситися до оточуючих людей, формувати у собі навички безконфліктного вирішення проблем, вивчають правила школи-інтернату. В програму тренінгових занять входять вправи, запозичені з арттерпії, кінезіології, які сприяють зняттю внутрішньої напруги й позитивно впливають на загальний емоційний стан школяра.

Наступний вид роботи – це індивідуальні й групові тематичні бесіди з учнями. Метою таких бесід є виявлення й розв’язання поточних проблем. Вони можуть проводитись як практичним психологом, так і класним керівником, вихователем, соціальним педагогом, представниками адміністрації школи.

Окрема увага приділяється консультуванню батьків. Виявлено, що не кожна доросла людина повністю володіє інформацією про особливості протікання адаптаційного періоду у дітей. Тому першочерговим завданням практичного психолога при проведенні консультування стає повне інформування батьків про цей процес. Також слід підготувати батьків до того, що перші дні перебування дитини в школі-інтернаті можуть супроводжуватися частими дзвінками з проханням забрати додому.

Одним із факторів, що впливають на успіх адаптації, є позаурочна робота. Встановлено, що чим частіше і цікавіше проводяться загальношкільні, класні заходи, різноманітна гурткова робота, тим швидше дитина адаптується.

Як вже відмічалося раніше, на протязі всього навчального року відстежується успішність адаптації школярів. На основі результатів аналітичної роботи робляться висновки про рівень успішності дитини, складається рекомендації для вихователів, класного керівника, батьків чи опікунів дитини, при необхідності практичним психологом планується додаткове психолого-діагностичне обстеження дитини, організовується корекційно-розвиваюча робота.

Отже, адаптація для дитини є важливим для її психологічного і фізичного здоров'я. Успіх адаптації залежить від багатьох факторів, одним з них є добре організована система психолого-педагогічного супроводу в період адаптації. Це дозволяє знизити відсоток дезадаптації, а також позитивно впливає на загальну адаптацію учнів у школах санаторного типу.

Література:

1. *Положення про загальноосвітню школу-інтернат та загальноосвітню санаторну школу-інтернату:* Наказ МОН Украни від 12.06.2003 №363, URL: https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0525-03?lang=en
2. Нечипоренко В. В. (2006). *Системний розвиток навчально-реабілітаційного центру як умова формування життєвих компетенцій в учнів з обмеженими можливостями здоров'я*: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.03. Ін-т спец. педагогіки АПН України. Київ, 20 с. URL: https://www.twirpx.com/file/464757/
3. Ковбасюка Ю.В. (2010). *Енциклопедичний словник з державного управління*. Київ: НАДУ. 820 с.
4. Березовська Л. І., Смоляк М. А. (2014). *Психологічні особливості адаптації школярів до навчання*. Вісник Національного університету оборони України. №4 (41). С. 162-167.
5. Крупник Г. А. (2014). *Особливості психологічного супроводу адаптації першокласників до навчального процесу*. Таврійський вісник освіти. № 2 (46). С. 251-257.

СЪВРЕМЕННИ ПРОБЛЕМИ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА НА БЪЛГАРИЯ

Лучіян Ангелов Мілков
д.екон.н., професор
Університет національного та світового господарства м. Софії, Болгарія

Обстойният анализ на образователните успехи на всяка епоха показват, че конкурентните предимства и силните страни на дадена образователна система не се получават в наследство, напротив, те се създават, творят, изграждат и прилагат в практиката на обществото като иновационни нововъведения чрез дейността на образователните дейци, която е изключително комплексна.

Настоящите опити за реформа в образователната система на България се обуславят от множество фактори и причини, споделяни от редица страни, както в Европа, Европейския съюз (ЕС), така и по света.

Системата на образователно взаимодействие предполага нов прочит. Националните пожелателни и директивни документи определят променящи се образователни реалности като: европейски и национални образователни приоритети, актуализиращо се учебно законодателство, хетерогенна учебна среда, преформатиране на основи знания, умения и компетентности съгласно Европейската квалификационна рамка и нейното отражение в Националната квалификационна рамка.

Българската образователна система има зад гърба си столетия на развитие, на търсения, на утвърждаване и самоусъвършенстване. Днес обаче тя трябва да реши много нови задачи, трябва да намери своето място в световната образователна система, трябва да подготви българските граждани за реализация в един нов, динамичен и сложен свят – света на постиндустриалното общество, на обединена Европа, на новите стремително променящи се технологии- бионика, синертетика, нанотехнологии, космогония.

Българската образователна система се характеризира с тенденция- общообразователните училища и класовете в тях да бъдат мултикултурни като «заедност» от ученици, които са носители на етнически, религиозни и езикови различия. Това е все по-често срещана особеност, а интеркултурността, като взаимодействие между тези различия, става необходима характеристика на тези училища.

Тук включваме, донякъде, и нестабилните политически системи (движение на управлението от ляво към дясно и обратно), ограничени човешки (поради силна вътрешна и външна миграция) и финансови (слаба производителност на труда, корупция във всички етажи на властта) ресурси. Социо-културният климат на отделните страни се различава не само по отношение на политическите институции и практики, но и в образователните цели. Налице е стремеж към създаване на условия за децентрализация, предимно, по отношение на вземането на решения. Важно, при всяка оценка, е да се изследва местният контекст и неговата готовност за промяна. Оценката трябва да определи и вида децентрализация, който отговаря най-добре на приоритетите на дадена страна. През последните три десетилетия повечето правителства съсредоточават усилията си върху разширяването на обществения достъп до образование, както в детската градина и училището, така и в университетите, академиите и институтите.

Ако държавата ни иска да стигне далече, тя трябва да насочи погледа си още по-далече. Според нас, точно това липсва в България, респективно, в образователната ни система, в последните няколко десетилетия. Потъването в настоящето е резултат на трайно възпроизвеждащо се консуматорско общество, което, както е видно от опита на развитите държави, вече достигна своите максимални предели. Мнозина оценяват настъпилата криза

като финансова и икономическа, но това е криза на ценности, на културни стратегии, на липса на водещи иновационни идеи, на нравственост, и, най-вече, на хуманност. От тази гледна точка, е много трудно да се трасират градивни и съзидателни идеи, чрез които да се победят наслоените през изминалите три десетилетията негативи.

Не е възможно да се подготвят личности- адекватни на изискванията на пазара на труда, полезни за обществото и удовлетворени от собствената си професионална и личностна реализация- ако не им бъде предоставена възможността да получат обществено значими и адекватни знания в рамките на задължителния общообразователен минимум.

Образователната система на страната е сложен обществен феномен, свързан с всички сфери на обществения живот. Тя акумулира и предава цялостната структура на обществото, подкрепя и формира личността, като й гарантира условия за достигане на собствен интелектуален връх.

Затова и напускането на образователната система е не просто проблем – това е катастрофа, както за отделната личност, така и за общността, за цялото общество. Отпадането от училище е многолик процес, с различни източници, с разнообразни причини. И за да бъде обърната тревожната тенденция, за да се даде на всеки български гражданин гарантираното от Конституцията право на образование, трябва незабавно да се пристъпи към действия.

Важна е посоката на движение и тя трябва да се намери, тъй като ние, в момента, само регистрираме събития – общият брой на отпадналите ученици от формалното задължително образование е 250000, а какво се прави, за да не са на улицата. Възможните пътища за включването на всяко българско дете в образователната система и задържането му в нея достатъчно дълго, за да получи адекватни за самото общество знания и умения, трябва обстойно да бъдат анализирани едновременно с причините, породили напускането, отпадането, изключването и не-включването в нея.

Като абсолютна величина само те са достатъчни, за да компенсират недостига на деца в системата на образованието. Даването на «втори шанс» на тези млади хора е много по-евтино и целесъобразно, отколкото оставянето им да се маргинализират. По-добре е да се развие мрежата за продължаващо образование, отколкото да строим затвори, домове за наркомани, проститутки и хора с девиантно поведение.

Образованието като цел, процес и резултат включва в себе си, както индивидуалното развитие на личността, така и интереса на обществото към това развитие. Така, например, ранното отпадане от училище, отказът от образование или напускането на образователната система едновременно имат както личен, персонален резултат за самия индивид, така и сериозни социални последици за общността или, по-широко, за цялото общество. Изключването в образователната система на дори един човек води след себе си разбита съдба, стеснен житейски път, непотребност за себе си и за обществото, път на аутсайдер и неудовлетворена от самата себе си личност.

В анализите си, отделните наблюдатели и изследователи поставят различен акцент; различни са гледните точки, резултатите, препоръките. Различни са понятията и терминологичният апарат. Вероятно се изследват различни по същината си явления и процеси. Несъмнено е обаче, че резултатите от не-ученето, не-посещаването на училище, евентуално окончателното «отпадане» и т. н. са много сериозни и имат своите последици както в индивидуален (за собствения жизнен път на самия човек), така и в обществен (най-общо за качеството на човешкия капитал) план.

Закрити са над 1200 училища и детски градини, в същото време в много градове градините не достигат; раждаемостта драстично намалява, но не се вземат радикални мерки за поощряването й; налице е стряскаща неграмотност и безкултурие у много ученици и младежи и това се поддържа чрез разцвета на сивия поток в културата, чалга-културата,

псевдо естетическото възпитание, фалшивите нравствени ценности и нормативно-оценъчна система, закриването на училищни библиотеки, на секции, клубове по интереси, които осмислят свободното време на децата, рязкото намаляване на ролята на книгата в живота на личността на детето и младия човек. Ако приемем, че броят на неграмотните и полуграмотните граждани на страната варира между 15-20%, то това е втори много съществен контингент, който предстои да бъде обхванат във формите на продължаващото образование. Фактът, че държавният механизъм не може да се справи с явлението „отпадане и необхващане на подлежащите на задължително образование“, разкрива сериозни, драматични проблеми в цялото общество. Тези проблеми преди да бъдат политически, икономически, дори финансови, са, преди всичко, социални- защото, именно, социалното е това, което споява всички елементи на обществения живот в страната.

Литература:

1. Баев С. (2015). *Статистически поглед към образованието или някои проблеми на образователната система и на информационното осигуряване на нейното управление*. «Статистика».
2. Господинов Д. (2012). *Управление на човешките ресурси в училищни организации*. Издателство «Дедал-Емилия Недялкова». София.
3. Колева И. (2012). *Етнопсихологически модел на образователното взаимодействие.* Издателство «РААБЕ». София.
4. Михова М. (2011). *Управление на училищното образование.* Тенденции и системи, Издателство «Астарта». София.
5. Ненова Сл. (2016). *Подходи за осигуряване на качеството на образователната услуга в училище*. В: Годишник на Бургаския свободен университет. Т. 34.
6. Радев Пл., Александрова А. (2015). *Мениджмънт на училището като организация*. УИ «Паисий Хилендарски». Пловдив.

ИНОВАТИВНИ СТРАТЕГИИ И ПОДХОДИ ЗА УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

Румяна Борисова Мілкова

д.психол.н., професор

Національна музична академія «Проф. Панчо Владігеров» м. Софія, Болгарія

Терминът «иновация» се въвежда в употреба от Йозеф Щумпетер- австрийски учен-икономист, през 1912 година. Свързва се с техниката и технологиите и научно-техническия прогрес. Иновациите не са само и единствено продукт на техниката, технологиите и икономиката. Те функционират и дават отлични резултати във всички области от живота на обществото- култура, изкуство, наука, образование, тъй като са продукт на интелектуалната човешка дейност и са насочени към развитие, усъвършенстване и преобразуване на света, социума и отделната личност.

Още през 1970 година, в доклада на Римския клуб за образованието, наречен „Няма предели за обучението“, се посочва, че XXI век ще реализира три вида обучение, сред които водещо ще е иновационното. То се разбира като обучение, което стимулира иновационните изменения в съществуващата социална среда и културните процеси, което отразява възникващите пред целия социум и отделната личност проблемни ситуации.

Иновационната активност на личността е свързана с психологическата наука, тъй като в генезиса, развитието и осъществяването на всяка иновация стои личността, с нейната

психика и съзнание, потребности, чувства и желания, интереси и нагласи. Активността на личността е свързана с готовността й за иновиране и създаване на нов, качествен продукт от духовната или материална сфера.

Евристичният и функционален заряд на иновациите по отношение на развитието може да бъде разкрит и анализиран само при положение, че се изследва комплексно и интегрално, тъй като въпросите, свързани с иновационната дейност на личността, все още не са намерили полагащото им се място в теорията и практиката на образованието.

Обновителните процеси в областта на образованието предполагат, преди всичко, обновление на човешкия фактор, т. е., промяна в стратегиите за подготовка на бъдещите кадри, за формиране на ново, иновационно мислене у тях, за изграждане на готовност и способност за иновационна активност.

Категорията «иновация» се схваща като изобретение, създаване на ново откритие; като възприемане, усвояване на създадено ново; като внедряване в практиката на това нововъведение.

Иновацията е качествено ново, със социална и личностна значимост, което има революционизиращ ефект и води до дълбоки качествени промени, или, както отбелязва А. Тофлър, тя е «удар на бъдещето по настоящето». Иновацията и иновационната дейност са свързани, не само със създаването и разпространяването на новости, но и с отразяването на промените в подходите и способите на дейност, в стила на мислене, в промяна на логиката на научното търсене.

За да се стигне до адекватна оценка на евристичността и перспективността на иновационните промени и иновационната дейност е необходимо, според нас, да се отчете тяхната декларирана или имплицитна принадлежност към една или друга образователна парадигма. Природата на смисъла може да се изведе само от контекста на съдържанието и връзката му с мисленето, ученето и иновирането в образователната дейност в училище.

Иновации се извършват във всички сфери на духовния и материалния свят. Условно те могат да се диференцират на следните видове: творческо-създаващи; познавателни и внедрителско-приложни.

Творческо-създаващите иновации имат за предмет и са функционално насочени към създаване на нови и значими, оригинални по характер духовни и материални продукти чрез механизмите и средствата на творчеството.

Този вид иновации в системата на висшето образование са свързани с различните иновационни действия и операции за проектиране и конструиране на занятията със студентите, за създаване на по-ефективни методически структури на преподаване, за нов подбор и структуриране на програмния учебен материал, по начин, различен от досегашния, в съответствие с новите образователни цели.

Познавателните иновации имат за предмет и са функционално насочени към опознаването и обогатяването на личността с нови, значими постижения на човечеството. Техният механизъм на реализация не е толкова творчеството, а, преди всичко, пресъздаването като специфичен отразително-преобразуващ процес на усвояване, психично обогатяване и изменение на личността.

Познавателните иновации са пряко свързани с гностичните функции на преподавателя. Необходимостта им се обуславя от интензивните и бързи промени на теорията и практиката, от обогатяването на науката с нови идеи, факти и данни, от новите концепции за развитието на наукознанието, появата на нови науки, например, синергетиката. Важно място заема новата организация на процесите на обучение и възпитание в училище.

Тези иновации засягат пряко учениците, тъй като са ориентирани към търсене и усвояване на нови знания, компетенции, умения и навици, формиране на умения за екипна дейност, чрез взаимодействие или сътрудничество в процеса на обучение.

Внедрителско-приложните иновации имат за предметна и функционална насоченост реализацията в социалната практика на вече създадените по пътя на творчеството и усвоени нови и значими за развитието духовни и материални продукти. Водещ механизъм на осъществяването им са практико-приложните иновационни действия и операции, целево ориентирани към качественото изменение и усъвършенстване на съществуващата образователна практика, както в училището, така и в университетите. Това са нововъведения в учебно-информационната, комуникативна работа със студентите, новостите в областта на подбор, трансформиране, адаптиране и сполучливо поднасяне на учебния материал и подтикване на студентите към иновационна активност.

Иновационният поток в областта на образователната система се отличава с голяма динамика: все по-ускоряващ се ритъм на възникване и разпространение на иновациите. Това е така, защото скоростта на поява на иновациите обективно се свързва с техния ценностен смисъл и сила на въздействие върху обществото и отделната личност. Динамиката на възникването и развитието на иновациите, на свой ред, води до увеличаване скоростта на обществените промени- научни, образователни, социални. Повишава се тяхната сила на въздействие върху все по-голям кръг социални явления и се увеличава социокултурното и образователното им значение. Чрез иновациите се създават отлични условия за позитивни промени в духовния и образователен статус на обществото и на отделната личност. Иновациите са ценност и от това следва мотивацията за отвореността на човешката дейност към тях.

Иновационната дейност на личността е вътрешно, психически детерминирана. Тя предполага и редица индивидуално-психични свойства и особености на личността: готовност за иновиране, нива на претенции, самооценка, тревожност, мотивационна активност. Иновационната дейност е неотложна част от човешката дейност и, следователно, като такава- потребна, както за цялото общество, така и за отделната личност.

Този вид дейност е силно зависима от: структурата на образователната институция; създадените взаимоотношения в паралелката и групата; отношението към личностите, проявяващи иновационно мислене, насоченост и активност; толерантността и действията за издигане на неформалния престиж на тези личности; отношението на ръководните институции към иноваторите. Новата парадигма за подготовката на кадри, която се асоциира с конкурентоспособността им като професионално-значимо личностно качество, изисква дързък иновационен подход за преосмисляне на системата, която да произвежда нови образователни резултати.

Развилата се през последните 15 години в световен мащаб теория за т. н. „Нова икономика“ има в основата си идеята за високата иновационна активност на създателите на духовни и материални блага и услуги. В редица публикации тя се нарича „Икономика на знанията“, свързана с бързото развитие на непроизводствената сфера и нематериалната среда на стопанската дейност в условията на повсеместна глобализация и информатизация. Непрекъснато се подчертава, че иновационната активност е водещ фактор за усъвършенстване на производителността на труда и нарастването на брутния национален продукт в близка и средна перспектива за световното стопанство.

Литература:

1. Каролова Т. (2003). *Иновации и иновационно развитие*. Благоевград.
2. Милков Л. (2010). *Дидактика*. София.

3. Милков Л. (2016). *Информатизацията на образованието като иновативен процес*. София.
4. Милкова Р. (2010). *Психологически характеристики на интерактивните методи при обучението във висшите училища*. Международно висше бизнес училище Ботевград. Издателство МВБУ.
5. Милкова Р., Милков Л. (2017). *Психологически и социално-педагогически проблеми на образователната дейност*. София.

К ВОПРОСУ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ СТУДЕНТОВ

Дмитрий Пармакли
д. экон. н., профессор
Комратский государственный университет

Инновационные изменения в экономике актуализировали потребность в творческих специалистах, способных находить нестандартные подходы к решению самых сложных задач нашей реальной и непростой действительности. В связи с высоким спросом на данных специалистов, способных отвечать реалиям нового времени, необходимо совершенствовать систему их подготовки в высших учебных заведениях. В этом аспекте актуальной становится проблема развития творческой активности студентов в процессе обучения.

Известно, что качества, необходимые для творческой деятельности, как правило, не даются от природы, а приобретаются им в результате воспитания и образования. Подлинно творческая деятельность студентов начинается тогда, когда ведется самостоятельный поиск новых решений, намечаются новые более рациональные способы решения теоретических и практических задач.

В качестве значимого фактора развития творческой активности студентов в процессе обучения в университете ученые рассматривают оптимальный выбор форм, методов и средств, благодаря которым учебная деятельность приобретает творческий характер, в ходе которой студент не только усваивает знания и способы их получения, но и сам создает новые знания и приобретает навыки самостоятельного исследования.

В арсенале средств развития творческой активности студентов можно и нужно использовать такие формы как рефераты по тем или иным темам обучения общеобразовательных и специальных дисциплин. В них преподавателю важно направить усилия студентов на поиск и формирование выводов, в которых допустимы дискуссии. Здесь студенту можно приводить свои доводы и убеждения основанные, как правило, на нестандартных аргументах.

Особо значимой формой проявления творческого подхода к решению поставленных задач следует рассматривать курсовые проекты. Ныне с позиции совершенствования учебного процесса с точки зрения приобретения навыков творческой деятельности студентов следовало бы в каждом курсовом проекте вводить раздел, целиком посвященном самостоятельным инновационным разработкам.

Разумеется, данное требование приобретает особую значимость в ходе выполнения лицензионных и магистерских работ. Последние называют «диссертационным исследованием», что придает выпускной работе будущего специалиста необходимость наличия новизны. Вот почему выполнение магистерской работы требует творческого подхода, навыки которого следует прививать студентам в течение всего периода обучения. Приступая к «диссертационному исследованию» студент должен обладать определенным опытом творческой, исследовательской работы. Данный опыт следует приобретать в ходе

проведения самостоятельных научно-исследовательских работ, результаты которых следует публиковать, например, в студенческих научных сборниках университетов. В связи с этим, темы выпускных лицензионных и магистерских работ студент должен выбирать за год (лучше за 2 года) до завершения обучения. По выбранной теме будущие специалисты проводят исследования, результаты которых должны быть отражены в выпускных работах.

Нельзя не отметить, что привитие навыков самостоятельной научно-исследовательской работе студентов в университетах уделяется у нас, в Республике Молдова, недостаточно внимания. Порой студент формально на 2 – 3 страничках выполняет «научно-исследовательскую» работу, целиком заимствованной из общедоступных источников.

Представляется целесообразным, чтобы в каждом университете два раза в год издавались сборники студенческих научно-исследовательских работ. Следовало бы добиться такого уровня развития творческой активности студентов, чтобы каждый автор лицензионной или магистерской работы включал в своих исследованиях результаты не менее двух научных опубликованных работ. Их наличие должно быть подтверждено в списке литературы своих выпускных работ.

Научно-исследовательский центр «Прогресс» при Комратском государственном университете в своей работе уделяет должное внимание вопросам развития творческой активности студентов первого и второго цикла обучения. Так, в 2017 году нами была подготовлена и проведена международная студенческая научно-практическая конференция «Наука, образование, культура» [1]. В ней приняли участие студенты Комратского государственного университета (43 статьи), России (7 статей) и Украины (5 статей).

С целью активизации творческой активности студентов и придания особой значимости научным студенческим исследованиям в течение марта – июня месяцев 2018 года НИЦ «Прогресс» провел значительную подготовительную работу по изучению заинтересованности высших учебных заведений стран СНГ в проведении международного конкурса студенческих научно-исследовательских работ по экономике. В результате было принято решение провести такой конкурс. Получив одобрение со стороны ректора нашего университета, мы направили приглашение в высшие учебные заведения всех заинтересованных стран. Вопреки нашим ожиданиям, желающих принять участие в конкурсе проявили студенты 7 стран: Республики Молдова, России, Украины, Белоруссии, Казахстана, Кыргызии и Болгарии. Всего поступили статьи от 183 студентов 33 университетов указанных стран. Рабочие языки статей румынский, русский и английский.

Все поступившие на конкурс студенческие научно-исследовательские работы были распределены на 7 секций и опубликованы в трех томах [2, 3 и 4]. Секция «Экономика и менеджмент» сосредоточила 51 статью, секция «Информационные технологии в бизнесе» - 8 статей, секции «Финансы, банки и налогообложение» и «Маркетинг и логистика» - по 26 статей, секция «Услуги предпринимательской деятельности» - 14 статей, секция «Инновационная и инвестиционная деятельность» - 17 статей, секция «Социально-экономическая политика государства» - 21 статью. Сводные показатели представлены в *таблице 1*.

Таблица 1.

Сводные показатели
международного конкурса студенческих научно-исследовательских работ по экономике

Название учебного заведения	Количество		Награждены дипломами		
	студе-нтов	статей	I степени	II степени	III степени
Всего Молдова	52	50			
Измаильский государственный гуманитарный университет	17	17	1	6	10
Всего Украина	74	56			
Всего Россия	32	29			
Всего Белоруссия	8	8			
Всего Кыргызия	9	9			
Всего Казахстан	7	7			
Всего Болгария	2	2			
Итого	183	161			

Опыт проведения конкурса показал высокую заинтересованность студентов участвовать в подобных конкурсах, в которых они могут сравнить результаты своих исследований с аналогичными работами представителей университетов других стран. Нельзя не отметить достаточно высокий уровень научных исследований целого ряда представленных на конкурс статей Измаильского государственного гуманитарного университета. Например, студентка Ветрова Наталия представила свое исследование на тему «Анализ влияния отдельных аспектов деятельности на величину прибыли производственного предприятия» (научный руководитель Яковенко Е. И.). Статья получила высокий отзыв у рецензентов и была отмечена Дипломом первой степени. Нельзя не отметить грамотный подход к исследованию студентки Белоус Наталья на тему «Пути увеличения прибыли предприятий» (научный руководитель Сорока Л.Н.). Статья отмечена Дипломом второй степени.

Редакционная коллегия конкурса отметила высокую активность студентов Измаильского гуманитарного университета. Всего приняло участие в конкурсе 17 студентов, что выше, чем у других высших учебных заведений. Наибольший интерес вызвали у рецензентов статьи Козмы Радиона, Медведевой Валерии, Руденко Алены, Маримович Яны, Тернова Артемия и многих других.

Происходящие преобразования в экономике страны обусловили повышение требований работодателей к уровню квалификации работников, их профессиональной компетентности, навыкам творческой деятельности. Основными показателями качества подготовки специалистов в настоящее время являются: достаточный профессионализм; творческое мышление и способность к самообразованию. Подготовка специалиста, конкурентного на рынке реального производства, владеющего умениями и знаниями по своей специальности, имеющих практический, пусть и небольшой, опыт предполагает использование в процессе обучения методов, способствующих развитию творческой активности студентов

Література:

1. (2017). *Международная студенческая научно-практическая конференция «Наука, образование, культура»*. Комратский Государственный университет, Научно-исследовательский Центр «Прогресс». (Tipogr. «A& V Poligraf»). 159 p.

2. (2018). *Международный конкурс студенческих научно-исследовательских работ по экономике*. Том I. Комратский Государственный университет. Научно-исследовательский Центр «Прогресс». (Tipogr. «Centrogafic»). 353 p.

3. (2018) *Международный конкурс студенческих научно-исследовательских работ по экономике*. Том II. Комратский Государственный университет, Научно-исследовательский Центр «Прогресс». (Tipogr. «Centrogafic»). 318 p.

4. (2018) *Международный конкурс студенческих научно-исследовательских работ по экономике*. Том III, Комратский Государственный университет. Научно-исследовательский Центр «Прогресс». (Tipogr. «Centrogafic»). 331 p.

ІНФОРМАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ЕВОЛЮЦІЇ МИСТЕЦТВА

Іван Пастир
к. пед. н., доцент
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Що ж несе нам сторіччя прийдешнє – нові проблеми чи безхмарне майбутнє? Яким буде людство через 100, 150, 200 років? Сучасний «ринок» в образотворчому мистецтві передбачає у своїй основі наявність коштів, укладених автором у процес створення творчих робіт, а також їх експонування. Виходить, що майже кожний «псевдо-художник», що має достатньо фінансів, може організувати персональну виставку в кращих художніх салонах, представляючи суб'єкту сприйняття свою «псевдотворчість», тим самим черговий раз увівши в оману глядачів.

У рамках моделі К. Мартіндейла були отримано два основні типи процесів, що протікають в будь-яких системах переробки художньої інформації:

а) «аналітичні» процеси, які щодо людини можуть бути охарактеризовані раціональністю, логічністю, вербалізацією тощо; ці процеси зазвичай відносять до функцій *лівої півкулі людського мозку*;

б) «синтетичні» процеси, які щодо людини характеризуються емоційністю, інтуїтивізмом, невербалізацією тощо; такі процеси переважно відносять до функцій *правої півкулі людського мозку* [3, с. 154].

Отже, тривалість домінування одного типу хоча й не обмежена зверху (в принципі), але при дуже тривалому однотипному домінуванні настає стагнація спільноти; знизу ж ця тривалість обмежена – вона не може бути (статистично) менше 20-25 років. Останній варіант, по суті, означає не що інше, як *осциляції (коливальний процес)* з *повним періодом близько* 40-50 років: зміна типу за поколінням у ланцюжку «батьки-діти-батьки». Саме до такого періодичного процесу повинна рано чи пізно дійти будь-яка спільнота, що прагне до прогресивного розвитку своєї інформаційної діяльності.

Виходить, для того, щоб прийняти якийсь відрізок еволюції за епоху – з властивим їй стилем – необхідні й *достатні дві такі умови*:

- основні риси, що спостерігаються в різних галузях інформаційної діяльності аналізованої спільноти протягом розглянутого відрізка часу, мають достатню високу міру подібності; скажімо, і характер соціально-політичного «клімату», і стиль архітектурної, образотворчої і т. д. творчості (домінуючі в цей час) відносяться до одного і того ж типу домінування – аналітичного або синтетичного;

- протягом цього відрізка часу *не відбуваються радикальні зміни зазначених параметрів;* скажімо, ні характер соціально-політичного «клімату», ні стиль художньої творчості не змінюють свого типу домінування.

Таке розуміння стилю, незважаючи на уявну «екзотичність», насправді дуже близьке до цілого ряду традиційних трактувань стилю. Так, якщо вести мову про подібність між різними галузями соціально-психологічної сфери, то не можна не згадати про слова видатного історика мистецтва Г. Вельфіна: «Пояснити стиль означає не більше, як пов'язати його із загальною історією і довести, що його форми говорять своєю мовою те ж саме, що й інші, сучасні йому голоси. Найулюбленішим заняттям історії мистецтва є проведення паралелей між епохами стилю та епохами культури» [1, с. 10].

Важливо, що еволюційні криві відчувають синхронні коливання. Це свідчить про єдність різних гілок (підсистем) соціально-психологічного життя суспільства, що і було однією з теоретичних передумов даної моделі. Головний же змістовний висновок – це суворо кількісне *підтвердження єдності соціально-психологічної сфери*, її мірного «дихання», яке створює «дух епохи». А вже він потім проявляється в найрізноманітніших сферах: і політика, й мистецтво – лише прояви цього духу.

Так, можна говорити про епоху, тобто хвилі синтетичного (правопівкульного) стилю кінця XIX – початку XX століття (дух містицизму і «столовертіння» в російському суспільстві; справа Дрейфуса та ксенофобія – у французькому), в архітектурі (найяскравіші прояви: югендштиль, модерн), у музиці (Скрябін, Вагнер, Дебюссі) й под. Згодом, у другому десятилітті XX століття настає хвиля стилю аналітичного (правопівкульного): соціальні рухи відразу в ряді країн пройняті раціонально-демократичним духом; конструктивізм в архітектурі, творчість Стравінського й атональна система в музиці. Але в 1930-х роках приходить епоха нової синтетичної хвилі. Це підтверджує зміну різних епох, стилів мистецтва.

Очевидно, таку періодичність можна використовувати для цілей *прогнозування*: для передбачення розвитку і сфери мистецтва, й усього соціального життя суспільства. І подібні прогнози нині вже стали розроблятися. Однак за рахунок чого при аналізі окремої художньої структури можна використовувати кількісні методи? Адже вони «*приречені»* працювати з «*кількостями»*, а структура-то одна? Але структура на те й структура, щоб складатися з якогось *набору елементів або якостей* (наприклад, у творі образотворчого мистецтва в ролі елементів можуть виступати художні образи, композиційна побудова, простір, час, фактура, епізоди тощо). І ось якраз їх співвідношення й здатні стати матеріалом кількісного аналізу, як і взаємозв’язок простору та часу, тривалість внутрішнього співвідношення структурних елементів твору (експериментальна естетика). Така естетика має очевидну спорідненість із психологією мистецтва та естетикою, однак відрізняється від них строгістю своєї методології, яка і надала їй значної впливовості. Хоча визначення «експериментальна» зазвичай має на увазі лабораторне дослідження, його смисловий зміст у вираженні експериментальної естетики дещо розширено, щоб включати використання будь-якої суворо контрольованої процедури.

Фундаментальне дослідження значної фігури раннього періоду історії наукової психології, засновника експериментальної естетики Густава Т. Фехнера (1897) щодо переваги форм додало експериментальній естетиці редукціоністську орієнтацію. Для наукового вивчення естетичного феномену повинні бути спрощені як естетичний стимул, так і реакція на нього. Це дозволяє формулювати строгі визначення, здійснювати контрольовані маніпуляції, реалізовувати точні вимірювання й виконувати статистичну обробку. Ключем до цих експериментальних стратегій є заміна форм і кольорів справжнього живопису штучно сконструйованими стимулами. Подібним чином голосні та приголосні звуки, слова, рядки є замінниками для поезії, а тони й акорди стають будівельними блоками для музичного

сприйняття. За тими ж самими редукціоністськими причинами особисті, інтуїтивні та метафізичні міркування замінюються числовими оцінками або рангами. Естетичні реакції, продемонстровані випадково відібраними реципієнтами, не є фахівцями в галузі мистецтва, об'єднуються і виражаються у вигляді групових середніх.

Фехнеровський підхід відрізняють ще дві особливості. Перша віддає пріоритети естетичному стимулу, що викликає переживання, відчуття й реакцію. Другою особливістю експериментальної естетики є широке визначення, що дається естетиці. Естетичним стимулом може бути будь-яка річ, яка приваблює, подобається, захоплює або викликає приємні почуття; естетичне переживання може викликатися за посередництвом будь-якої сенсорної модальності, а естетична реакція може виникати на будь-який вид мистецтва і навіть на те, що не є мистецтвом. Інші напрями в експериментальній естетиці пов'язані з широкими дослідженнями Деніела Е. Берлайна. Його дослідження присвячені невловимим якостям творів мистецтва, так званим коллативним властивостям: складності, новизни, дивовижності й навіть таємничості. Крім того, його дослідженням належить значний внесок у загальну теорію стимуляції, збудження й афекту.

Сьогодні експериментальна естетика досягла належного до себе ставлення в психології мистецтва і загальної психології. Меншою мірою усвідомлюється її релевантність численних прикладних проблем. В їх число входять рішення з приводу мистецьких програм у сфері освіти та застосування кольору і музики в бізнесі та промисловості. Іншими, менш звичними розділами є ефективність реклами, легкість зчитування показників приладів, визначальні чинники вибору житла, зміна моди в одязі та декоруванні, а також фактори особистої привабливості. Ці та більш традиційні галузі, про які йшлося вище, відкривають широкі можливості для експериментальної естетики.

У 20-ті роки XX століття в експериментальній естетиці була зроблена спроба відійти від так званого «атомістичного підходу» до вивчення естетичного сприйняття, яке ґрунтувалося на поєднанні різних елементарних впливів. Саме в цей час К. Валентайн виявив величезну роль суб'єктивного моменту сприйняття прекрасного. Він приділив належну увагу результатам статистичної психології, вивчення різноманітності індивідуальних відповідей, а також спробував дати оцінку широкого спектру експериментів на реакції людей усіх типів і віку на об'єкти, які зазвичай підпадають під формулювання «гарний», у тому числі фотографій, музики, віршів і більш елементарних одиниць кольору, форми, музичних гармоній тощо. Студенти без спеціальної підготовки зорієнтовані на більш однорідні у своїх перевагах фігури, ніж ті, яких спеціально навчали мистецтву. Це пояснюється тим, що традиційні шляхи ними вивчені в навчальному процесі, тому вони шукають у подальшої творчої діяльності складність і новизну.

Ми виходили з того, що знання, обмежені рамками одного виду мистецтва, гальмують процес професійного становлення фахівця засобами образотворчого мистецтва. Тому такий процес має поєднувати в собі формування художньо-педагогічної та культурологічної культури, світоглядних позицій. Названі складові детермінують розвиток освіти та забезпечують художньо-творче становлення фахівця засобами образотворчого мистецтва, яке *інтегрує в собі мистецьку та педагогічну освіту студентів.* Жоден фахівець не може стати справжнім учителем без художньо-творчих якостей художника [2]. Водночас, зважаючи на специфіку інтерпретації художніх творів в плані дослідження використовувались практичні результати оціночної діяльності студентів (метод аналізу продуктів діяльності). Зауважимо, що наведена експериментальна модель, окрім принципів, компонентів та умов, відображає також результат процесу формування культурологічної готовності майбутніх учителів. Отже, у майбутніх дослідженнях за естетичними вимірами бажано включати в розгляд як параметри, що характеризують особистість, так і системи художнього навчання. Експерименти повинні

передбачати контроль цих характеристик. Потрібні нові дослідження з вимірювання естетичних уподобань у сучасних художників. Повинна бути також вивчена природа естетичної моди і вплив цієї моди на розвиток образотворчого мистецтва. Сучасні експерименти побудовані так, що можна створити інформаційну систему з використанням обчислювальних машин, яка полегшила б порівняння методів і результатів досліджень та підвищила б ефективність таких порівнянь.

Сьогодні техніка впритул підійшла до створення систем, аналогічних природним. Умови для цього визріли, світ вступив в епоху тотальної комп'ютеризації. Саме тому в період науково-технічного прогресу необхідно, щоб процес прогресу не перетворився на процес саморуйнування, архіважливо переглянути моральні цінності... Чи встигнемо ми? Ми – навряд чи. Надія вся на підростаюче покоління, на розум людства майбутнього. Чи зможе людина своїм розумом і волею врятувати саму себе і нашу планету від навислих над нею численних загроз. Розділити людину від середовища рівноцінно відділенню душі від тіла. Ці питання, безсумнівно, хвилюють багатьох людей. Варто підкреслити, що даний аспект є однією зі «слабкостей молодої науки футурології» у цілому. Розробка цих проблем є одним із найважливіших вимог формування людської культури на сучасному етапі розвитку людства. Вчені погодилися, що прийнята політика за принципом «реагувати і виправляти» марна, повсюдно завела в безвихідь. Передбачати і запобігати – єдиний реалістичний підхід.

Література:

1.Вельфин Г. (1913). *Ренессанс и барокко*. СПб.: Грядущий день. С. 78.

2.Колоянова О.Г. (2010). *Аналіз та інтерпретація творів живопису*: Методичні рекомендації. Ізмаїл. 126 с.

3.Петров В.М. (2000). *Количественные методы в искусствознании*. Пространство и время худож. мира. Вып.1. М.: Смысл. 204 с.

МОДЕЛЬ МОНІТОРИНГУ СИСТЕМИ СЕРВІСУ НА СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ (НА ПРИКЛАДІ ПрАТ «ФРІСТАЙЛ»)

Лариса Сорока
к.е.н., доцент
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Ольга Усатенко
магістрантка
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Характеристики та особливості просунення послуг грають важливу роль у логістичному процесі дистрибуції. До цих характеристик можна віднести:

а) невідчутність сервісу – сервіс важко специфікувати та оцінити;

б) сервіс складається з багатьох малих операцій, що оцінюються споживачем і в сукупності дає йому уявлення про всю систему;

в) послуги не можна складувати – вони споживаються під час виробництва;

г) покупець не стає власником у процесі споживання послуги;

д) споживач часто приймає участь у виробництві послуг [1, с. 19].

Ці характеристики та особливості просунення послуг грають важливу роль у логістичному процесі та процесі розподілу (дистрибуції).

У логістичних задачах аналізу дистрибутивних систем велике значення має проблема пошуку причин незадоволеності покупців якістю сервісного обслуговування. Для цього можна використати «Gap-модель Зейтгамла», що ілюструє шлях реалізації очікувань споживачів у якості сервісу та причини можливого незадоволення (вони являють собою неув'язки «gaps») [2].

На *малюнку 1.* представлена Gap-модель, яка сформована нами для ПрАТ «Фрістайл» .

Мал. 1. *Gap-модель Зейтгамла*

Gap 1: розходження виникає через те, що менеджери фірми не досить чітко розуміють, що споживач вважає високою якістю послуг щодо просунення товару. У той же час прогнозування заявок покупців у якості сервісу на кінцевому етапі є ключовим моментом в організації збуту та всього логістичного ланцюга поряд із забезпеченням високої якості товару.

Причини цього на фірмі «Фрістайл»: недостатність маркетингових досліджень, недоліки в інформаційних каналах обліку попиту на сервісні послуги та засобів оцінки параметрів якості, неадекватність використаних оціночних параметрів зміни сервісу.

Gap 2: це розходження викликано тим, що навіть повне знання споживчих потреб іноді не достатньо тому, що виконавці в логістичному ланцюзі не досить адекватно трансформують очікування покупців у специфікації якості сервісу. Цей розрив є широким для багатьох фірм із-за труднощів швидкого реагування на споживчий попит.

Причини цього розриву на підприємстві, яке ми досліджували: недостатній рівень виконавчої дисципліни у системі дистрибуції, відсутність цільових установок по специфікації якості, неадекватна трансформація очікувань споживачів до специфікації якості.

Gap 3: іноді доставка сервісу не відповідає очікуванням споживача. При цьому виконавці сервісу не можуть привести його стан до певної специфікації. Причини цього в даній організації: конфліктні цілі та шляхи просунення сервісу у логістичному ланцюзі; недостатня виконавча та технологічна робоча дисципліна; невідповідність систем контролю якості сервісу та менеджменту; недоліки підбору логістичних посередників, персоналу, що приймає участь у дистрибуції.

Gap 4: розрив між тим, що обіцяє інтегрована логістична система по сервісу і тим, що дійсно доставляється споживачу. Акуратні та чіткі подачі даних логістичних учасників у товарообігу, реклама повинні супроводжувати «доставку» сервісу, щоб покупець отримав дійсно сервіс вищої якості. Причина розходжень для досліджуваного підприємства: неадекватні горизонтальні комунікації між оперативним персоналом логістичної системи та маркетинговим персоналом.

Gap 5: гарна якість сервісу – комплексна якість, яка співпадає з очікуваннями споживача. Цим процесом можна керувати, тобто формувати у покупця потрібне уявлення про якість сервісу і звичайно пропонувати клієнту сервісні послуги даного рівня.

Представлена модель дозволяє виявити «вузькі» місця. Існуючи розриви можна закрити шляхом перегляду існуючої системи керування сервісом, удосконаленням інформаційної системи. Задоволення потреб зовнішніх споживачів повинно носити «слідкуючий» характер із зворотнім зв'язком.

Тобто логістична система повинна забезпечувати споживача тим сервісом, що буде задовольняти його специфічний попит.

Стратегія при відстеження якості товару та сервісу повинна складатися з двох етапів: визначення нових продуктів та рівня сервісу та підтримка продуктового каналу. На *мал. 2*. зображений рівень існуючого сервісу ПрАТ «Фрістайл».

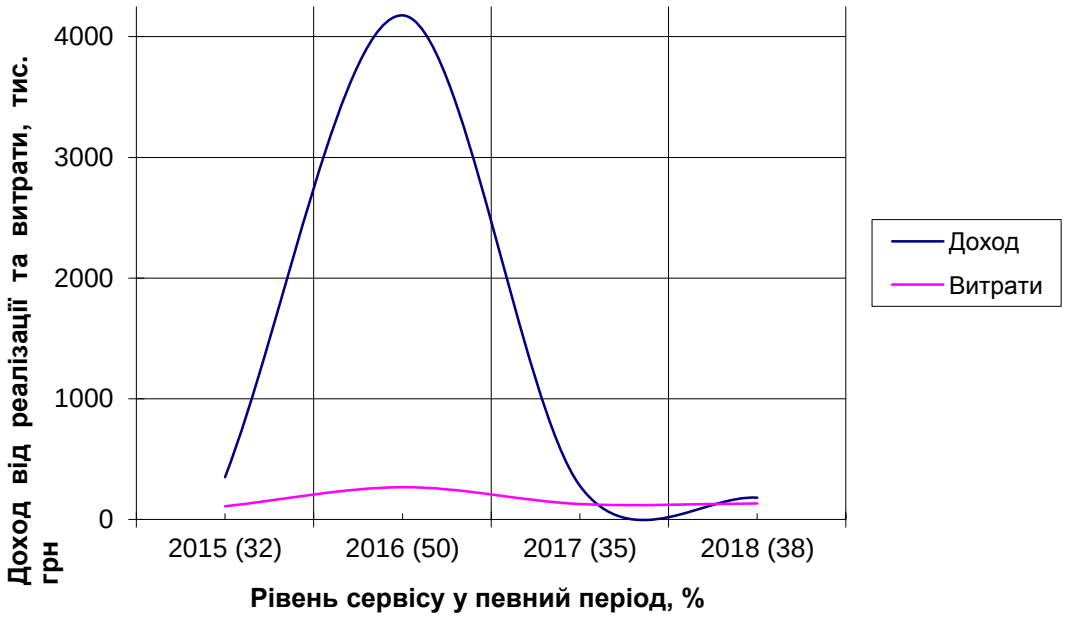

Мал. 2. *Рівень сервісу та розмір доходу і витрат*

На *мал. 2* видно, що найбільша різниця між доходом та виручкою існує при рівні сервісу 50%, а коли він знижується до рівня 32-35% – підприємство несе збитки. Можна

сказати, що рівень сервісу на рівні 35% являє собою точку беззбитковості для підприємства. Тобто це мінімум, що може затребувати ринок і який повинно забезпечувати підприємство.

З ростом рівня сервісу витрати на нього зростають, при чому зростання має нелінійний характер. Причина у тому, що суб'єкт сервісу у першу чергу використовує ті послуги, що даються йому невеликими витратами. Рівень логістичного сервісу треба підвищувати до певного розміру. Тому що, у деякий час відбувається насичення даною послугою і вона втрачає для споживача статус необхідної. Тобто витрати на здійснення даного виду послуги перевищують прибуток, який вона приносить, а у сукупності декілька неприбуткових послуг знижують рентабельність усієї сервісної системи.

Фірма, яку ми дослідили, має потенціал підвищення рівня сервісу на рівні 50%.

Література:

1. Траченко Л. А. (2015). *Послуга як об'єкт товарознавства: організація та контроль за якістю*, Навчальний посібник. Видання 2-ге. виправлене та доповнене. Одеса ОНЕУ. ротапринт. 414 с.
2. *Підходи до управління якістю послуг.* URL: https://dis.ru/library/560/25464/

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА В ПРОЦЕСІ ВИХОДУ НА НОВИЙ РИНОК ЗБУТУ

Анатолій Сосновський
к.е.н., професор
Ізмаїлький державний гуманітарний університет
Олена Івченко
магістрантка
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Для створення моделі організаційно-економічного забезпечення експортної діяльності виробничого підприємства в процесі виходу на новий ринок збуту перш за все необхідно визначитися з концепцією. Проаналізувавши моделі, які вже є розглянуто та сформовано у науковому середовищі, ми пропонуємо зосередитися при формуванні власних пропозицій на певних аспектах.

По-перше, нова модель повинна акцентувати увагу саме на організаційно-економічному забезпеченні експортної діяльності, організаційному та економічному інструментарії.

Щоб прийняте рішення було вдало здійснено, необхідні планування, контроль, організація та інформаційне забезпечення. Їх називають інструментами управління.

Інформація – це цілеспрямоване знання, необхідне для процесу управління і створення організації. Планування і контроль є процесами, переробними інформацію. Організація займається структуруванням інформаційних зв'язків на підприємстві. «Інформаційне забезпечення» на підприємстві, тобто переробка, облік, прогноз інформації та аналіз, є сполучною ланкою для інтегрування інструментів управління – планування, контролю та організації, а також для з'єднання системи управління з системою виконання.

Планування можна поділити на окремі фази: визначення цілей, аналіз проблем, пошук альтернатив, оцінка прийнятих рішень. Завдання планування полягає в тому, щоб розробити проекти, які на перспективу встановлюють певні параметри роботи, в результаті

чого досягається мета. За допомогою цих проектів своєчасно виявляються шанси і ризики при досягненні цілей, а також формулюються необхідні організаційні заходи. За плануванням слідують, як правило, реалізація або виконання планів і, логічно, контроль і аналіз відхилень. Контроль повинен встановити розбіжності між планом і фактом, а аналіз відхилень виявляє причини цих розбіжностей. Результати контролю і аналізу дають, в свою чергу, істотну інформацію для подальшого процесу планування.

Завдання організації полягає в тому, щоб відносини між окремими видами діяльності на підприємстві, особами і матеріальними засобами формувалися так, щоб забезпечувалося оптимальне досягнення мети. Для цього є цілий набір альтернатив. Їх називають організаційними формами і організаційними моделями. При їх виборі орієнтуються на мету, а також враховується вплив зовнішнього середовища.

До організаційних інструментів, які може використовувати виробниче підприємство відносять [1, с. 120]:

а) внутрішньокорпоративні механізми управління компанією;
б) механізми управління технологічної та технічної базою підприємства;
в) механізми управління персоналом;
г) механізми управління попитом на продукцію підприємства методами маркетингу;
д) розробка цінової стратегії для мінімізації собівартості продукції;
е) впровадження інноваційних концепцій управління підприємством.

В рамках організації можливі три форми прояву організаційно-адміністративних методів: обов’язкове розпорядження (наказ, заборона та інше); погоджувальні (консультація, компроміс); рекомендації, побажання (рада, роз’яснення, пропозиція, спілкування тощо) [2, с. 217].

У загальному вигляді система організаційних інструментів може бути представлена як сукупність двох рівнозначних елементів: вплив на структуру управління (регламентація діяльності і нормування в системі управління) і на процес управління (підготовка, прийняття, організація виконання і контроль за управлінськими рішеннями).

Сутність економічних інструментів полягає в тому, щоб через вплив на економічні інтереси співробітників компанії та інших осіб, які беруть участь в економічній діяльності компанії за допомогою економічних важелів (заробітної плати, премій, прибутку, податків, пільгових цін тощо) організувати ефективне управління виробництвом. В основі даних інструментів лежить матеріальне стимулювання, спрямоване на підвищення відповідальності та зацікавленості менеджерів у прийнятті ефективних управлінських рішень, а також стимулювання співробітників проявляти ініціативу при вирішенні поставлених завдань без спеціального розпорядчого впливу [3, с. 154].

Економічні методи забезпечення спираються на всі важелі господарювання: прибуток, фінанси, кредити, рентабельність, фондовіддачу, заробітну плату тощо.

Другий аспект формування моделі організаційно-економічного забезпечення експортної діяльності – акцент на тому, що модель розробляється для виробничого підприємства. Це змушує враховувати фактори, які є характерними саме для виробництва, а не торгової фірми або, компанії, що займається послугами. Так, виробниче підприємство має змогу безпосередньо в своїх межах вдосконалювати та змінювати характеристики товару. Інша важлива особливість – у виробничого підприємства, зазвичай, на так сильно розвинуті адміністративні підрозділі, відділи управління персоналом, маркетингу та після продажного сервісу.

Третій аспект, який буде використаний у побудові моделі – це принцип алгоритму. Поняття алгоритму – одне з основних понять в програмуванні та інформатики. Це послідовність команд, призначена виконавцю, в результаті виконання якої він повинен

вирішити поставлену задачу. Запис алгоритму на формальному мові називається програмою. Іноді саме поняття алгоритму ототожнюється з його записом, так що слова «алгоритм» і «програма» – майже синоніми. Невелике розходження полягає в тому, що під алгоритмом, як правило, розуміють основну ідею його побудови [4, с. 81].

У процесі створення моделі організаційно-економічного забезпечення експортної діяльності в процесі виходу на новий ринок збуту буде спроба використати саме принцип побудови алгоритму, тобто описувати ряд дій у результаті яких буде вирішена поставлена задача, в даному випадку – створення ефективної системи організаційно-економічного забезпечення експортної діяльності на виробничому підприємстві.

Четвертий принцип побудови моделі – вона повинна бути гнучкою, адаптуватися до різних галузей виробництва та легко та зручно конкретизуватися.

Література:

1. Поліщук Т.А. (2017). *Напрями і пріоритети інноваційно-технологічного забезпечення експортоспроможності підприємства*. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. №3. С. 119-122.

2. Аль-Оста С.А.–А. (2015). *Трикомпонентна модель експортної діяльності підприємства*. Маркетинг і менеджмент інновацій. № 1. С. 213-220.

3. Вершигора Е.Е. (2017). *Менеджмент*. К.: Промінь. 248 с.

4. Борисенко В. В. (2015). *Основы программирования*. М.: Интернет университет информационных технологий. 345 с.

ТУРИСТСЬКІ РЕСУРСИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ПРИДУНАЙСЬКОГО РЕГІОНУ

Надія Степанова
викладач
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Сучасний міжнародний туризм в значній мірі є децентралізованим і інтегрується в економіку, завдяки мобільності і різноманітності потреб туристів, а також завдяки товарам і послугам, які мають відношення до туристського попиту. У той же час, туризм є таким видом діяльності, який різними способами впливає на суспільство і має суттєвий вплив на соціальне, культурне та економічне життя. Більше, ніж справа звички або різнорідний набір економічної діяльності, туризм став визначальним фактором життя мільйонів людей; він є найкращим засобом для здійснення прямих контактів і відкриттів; він стає ідеальною основою для більш тісного єднання людей з метою забезпечення миру і взаєморозуміння між народами [2. с. 27].

Рівень розвитку туризму в придунайському регіонів більшій мірі пов’язаний з нарощуванням ресурсів та рівнем розвитку логістичної бази. Це пов’язано з тим, що кількість та якість виробленого туристського продукту залежить від поточних, чітко визначених запитів споживачів.

Політичні та економічні умови, що склалися в Україні, серйозно вплинули на скорочення числа вітчизняних туристів, що виїжджають за кордон. Виїзний туризм знаходиться в непростій ситуації, перш за все через коливання курсу гривні, політичної та економічної нестабільності. Сформована ситуація з виїзним туризмом в країні, дозволяє

припустити, що в найближчій перспективі необхідно інтенсивно розвивати внутрішній і в'їзний туризм в регіонах України [3].

Розвиток сільського туризму Придунав'я має велике значення, оскільки залишається найбільш доступним видом туризму для багатьох жителів і дозволяє розвивати внутрішній ринок туризму. Позитивним фактором для регіону є виникнення нових програм, які дозволяють найкращим чином конкурувати за залучення уваги туристів. Необхідність розвивати внутрішній туризм обумовлена тим, що:

1. туризм - це важливе джерело надходжень до бюджета придунайського регіону;

2. туризм розвиває ключові сектори регіонального господарства:виробництво

товарів (в тому числі туристсько-сувенірного призначення, товарів народного промислу) та послуг, торгівлю і громадське харчування, ресторанний і готельний бізнес, будівництво, громадські види транспорту, зв'язок і багато інших. Кількість галузей і видів економічної діяльності, що сприяють розвитку туристичної індустрії, щорічно збільшується;

3. туризм є каталізатором соціально-економічного розвитку регіону і може сприяти поліпшенню якості життя людей на основі екологічно доцільного природокористування;

4. туризм стимулює створювати нові робочі місця для обслуговування туристів, що дає можливість працевлаштувати безробітних в розгалужену мережу туристичної індустрії, підвищуючи рівень зайнятості населення в регіоні [4].

Сільський туризм на території регіону – новий перспективний напрямок внутрішнього туристичного бізнесу, який бере свій початок з 2005 р. і заснований на активному відпочинку в сільській місцевості. Сучасний провінційний простір Придунав'я має сприятливий природно-кліматичний та історико-культурний потенціал для розвитку програм в сільську місцевість, як частина сільського туризму, так і як окремий туристський продукт. Так, в Придунав'ї м'який і приємний клімат, чисте повітря, унікальна природа, сільська місцевість багата великою кількістю історичних, археологічних та культурних пам'ятників.

Придунайський регіон сьогодні має в своєму розпорядженні величезний туристичний потенціал, що дозволяє залучати туристів і розвивати різні види туризму. До них відносяться етнічний, культурний, історичний, рекреаційний, екологічний, подієвий, круїзний, діловий, спортивний, агротуризм та інші види туризму.

Сільський туризм, особливо в умовах цілеспрямованих програм розвитку, позитивно впливає на збереження та розвиток сільських територій, раціональне використання їх ресурсного потенціалу, стимулює розвиток особистих господарств, розширює попит на екологічно чисту, природну їжу , а також облаштування сільських районів, сільське будівництво, народні промисли, культура та самобутність, тобто загалом для вирішення соціально-економічних проблем сільської місцевості, насамперед рівень зайнятості сільського населення [2, с. 287]. Все це в кінцевому рахунку впливає на рівень конкурентоспроможності сільських територій, що виявляється у підвищенні рівня добробуту жителів.

Для збільшення частки малих та середніх підприємств у структурі сільського туризму та як наслідок інтегрального розвитку сільських територій необхідно вжити комплекс заходів для залучення інвестицій у зміцнення туристичної інфраструктури села. Необхідно створити систему стратегічного планування розвитку туризму в сільській місцевості. Це не лише питання розробки загальнодержавної цільової програми розвитку сільського туризму, а насамперед необхідність розробки та реалізації програм соціально-економічного розвитку регіональних утворень усіх рівнів – від сільських поселень до району та області. Для створення комплексної стратегії розвитку сільського туризму в Україні з чітким орієнтовним механізмом реалізації, необхідно точно визначити рівень та стан розвитку цього сегмента туристського ринку.

Однак зрозуміло, що в розвитку цього виду туризму є складні проблеми, які є гострими та системними. Існуючі проблеми – це набагато більше, ніж передумови для прогресивного розвитку цього напрямку туристського ринку. Для їх вирішення необхідний новий підхід та програмна методика для підвищення конкурентоспроможності сільських територій, задоволення зростаючого попиту на якісні туристичні послуги та забезпечення умов для сталого розвитку туризму на селі.

Порівнюючи слабкі сторони сегмента сільського туризму та можливості, наявні на українському ринку туристичних послуг, можна зробити наступні висновки: існуюча система управління, законодавча база, маркетингова система просування сільського турпродукту, людські ресурси , інвестиційний потенціал і інфраструктура галузі сільського туризму не дозволяє повною мірою реалізувати наявні можливості для розвитку сільського туризму.

З огляду на незаперечний туристський потенціал і недостатню розвиненість, пропозиції в розвиток сільського туризму сьогодні надзвичайноактуальні. Організація і ведення сільського туризму як одного з видів несільськогосподарського бізнесу на селі, безсумнівно, має певні переваги і для населення, і для підприємців, і для органів державного і місцевого управління [3].

Для комфортного, цікавого і вигідного відпочинку в придунайському регіоні слід і надалі покращувати сучасну туристську інфраструктуру: будувати готелі, пляжі, кафе, ресторани і т.д. Необхідно вирішити також одну з основних проблем – необізнаність населення про туристський потенціал сільської місцевості регіону, слід активніше інформувати населення про внутрішні туристські продукти в Інтернеті, в ЗМІ.

Ефективним способом вирішення проблем сільського туризму є використання механізму державно-приватного партнерства. Завдання державних і регіональних органів управління – створити умови для туристського бізнесу: електропостачання, газопостачання, дороги. А інвестор вкладе інвестиції в створення об’єктів туристської інфраструктури.

Можемо виділити наступні перспективні напрямки розвитку сільського туризму в Придунав’ї:

1) створення регіональних сільських туристських мереж через розвиток малого, сімейного та індивідуального сільського туристського бізнесу на базі існуючих туристських ресурсів сільської місцевості: засобів розміщення (малого сімейного готельного господарства) і інфраструктури сільського туризму (включаючи різні сільські туристські об'єкти і види бізнесу, суміжні з туризмом) [5, с. 36];

2) поліпшення інформаційного забезпечення – формування масштабних інтерактивних баз даних, що створюють широкий ринок пропозиції місцевих турпродуктів в інформаційній формі;

3) розвиток правового забезпечення – доповнення нормативно правової бази необхідними актами і положеннями;

4) збільшення фінансування – організація системи пільгового кредитування сільських підприємців, фінансування програм професійної підготовки (перепідготовки) кадрів, фінансування розвитку інфраструктури в сільській місцевості (насамперед, дорожньої, електро- і водопостачання);

5) відтворення соціокультурного середовища історичного поселення – «історичного села», «національного села» чи іншого типу поселення, відтворення соціокультурного середовища історичних об’єктів.

Література:

1. Данилишин Б. *О перспективах и специфике развития туризма в Украине*. URL: https://www.facenews.ua/columns/2016/307795/.
2. Кифяк В.Ф. (2012). *Організація туристичної діяльності в Україні*: навч. посіб. Чернівці: Книги-XXI. 325 с.
3. Марина Мартыненко. *Туристический бизнес в Украине – проблемы и перспективы*. URL: https://arena.ua/2017/07/05/turisticheskij-biznes-v-ukraine-problemy-i-perspektivy/.
4. *Туристический бизнес в Украине: трудности и перспективы*. Информационный портал о финансах и кредитовании. URL: http://www.dpa.cv.ua/ekonomika/turisticheskiy-biznes-v-ukraine-trudnosti-i-perspektivyi.html.
5. Цибух В. (2014). *Туризм в Україні*. «Економіст». № 6 (June). С. 35-37.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЇ КРІЗЬ ПРИЗМУ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ

Карина Таран
магістрантка
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – к.пед.н. Яренчук Л. Г.

Проблема технологічної освіти стала особливо актуальна на порозі XXI ст. в освітніх системах багатьох країн світу – США, Великобританії, Голландії, Франції, Німеччини, Ізраїлю, Японії, Скандинавських країнах і ін. Великим досягненням сучасної освіти можна вважати формування і розвиток технологічної культури на рівні шкільної (загальної) освіти. Дана підготовка не тільки дає можливість познайомитися з сучасними технологіями діяльності, використовуючи для цього практичні і проектно-дослідницькі методи, але і створюють основу для успішного оволодіння базовими і спеціальними технологіями професійної діяльності.

Технологія як сучасний соціокультурний феномен вивчається різними науками і затребувана всіма науковими областями і галузями, сферами суспільного господарства [1, с. 50].

Сучасні тенденції розвитку українського освітнього простору протікають в області глобалізації та стандартизації середньої загальної і вищої освіти. Зосередження уваги на спеціально-професійній підготовці майбутнього вчителя технології цілком виправдовується і прямий її взаємозв’язком з майбутньою педагогічною діяльністю випускника. З упевненістю можемо стверджувати, що технологічне навчання є одним з обов’язкових предметів загальноосвітньої школи і однією з складових частин системи політехнічного і трудового виховання. Зміст, форми і методи навчання технологіям спрямовані на ознайомлення учнів з основами техніки, технології організації та економіки виробництва. Трудове навчання покликане дати школярам систему трудових знань, умінь і навичок, розвивати технічну творчість, формувати трудову культуру [2, с. 22].

Завдання технологічної освіти, так само як і зміст програм, змінюються відповідно до вимог соціально-економічного і науково-технічного прогресу. Важливість прищеплення молоді технологічної культури в даний час визнається в усьому світі. Говорячи про технології як про нову освітню галузь, слід уникнути помилки, розібратися в самому понятті «Технологія», і причини що викликали появу нової освітньої галузі. Необхідно відзначити, що інтеграційна освітня галузь «Технологія» прийшла на зміну загальноосвітнього предмета

«Трудове навчання». У процесі формування і засвоєння широти понять зазвичай розглядають чотири рівні: емпіричний, узагальнюючий, міжпредметний і філософський [3, с.50].

Поняття «Технологія» на міжпредметному рівні ми можемо відстежити в тлумачних словниках української мови. Найбільш поширене визначення, яким користуються багато дослідників, це саме те, при якому технологія розглядається як сукупність виробничих методів і процесів у певній галузі виробництва, а також науковий опис способів виробництва. Більшість учасників освітнього процесу вважають даний предмет другорядним. З огляду на це дослідження практичного досвіду підготовки вчителя технології на факультеті управління, адміністрування та інформаційної діяльності ІДГУ спеціальності «Середня освіта (трудове навчання та технології)» університету набуває, безсумнівно, актуального характеру в плані визначення підстав проектування і реалізації перспективних моделей формування предметного професіоналізму майбутнього викладача технології. Вищезазначене вимагає від викладацького колективу пошуку шляхів вдосконалення всієї системи підготовки майбутніх фахівців.

Майбутній учитель технології в період навчання у вищій школі будує власну систему цінностей про особистість школяра, про педагогічну діяльність, власний професіоналізм, значення психолого-педагогічних знань і т.ін.

Змістовний аспект вищої професійної освіти за напрямом «Технологія» з урахуванням вимог Державного освітнього стандарту вищої професійної освіти показує конкретні пріоритетні напрямки підготовки майбутніх фахівців і особливе значення в даному питанні має співвідношення між «циклами дисциплін», регламентованими державними стандартами: «загальних гуманітарних і соціально-економічних дисциплін», «загальних математичних та природничих дисциплін», «загально-професійних дисциплін» та «спеціальних дисциплін» [5, с. 18].

В рамках діяльнісного аспекту професійно-педагогічної підготовки вчителя технології передбачає досягнення оптимального поєднання теоретичних і практичних знань, тобто прив’язку досліджуваного матеріалу до проблем повсякденного життя. Зміст діяльності студентів в період проведення практикумів (деревообробка, слюсарний, токарний, фрезерний) і практик (навчальна, виховна, технологічна, педагогічна, переддипломна) максимально наближене до реальної професійної роботи викладачів технології. Основна їх мета – підготовка до виконання основних видів професійної діяльності вчителя технології і підприємництва, вирішення типових професійних завдань в установах вищої освіти. Структурна перебудова освіти як всередині університету, так і зовнішня вимагає більш детального опрацювання з визначення мети і конкретних завдань цього процесу, виходячи з соціально-економічних особливостей розвитку суспільства і системи освіти в сучасних умовах. До них в першу чергу слід віднести попит на фахівців на ринку праці [6, с. 35].

Зміст техніко-технологічних знань в навчанні технології складають систему основ сучасного виробництва і принципи її управління. Вивчення природничих дисциплін та фізичних законів учнями, не тільки знайомлять їх з теорією, а й формують у них уміння застосовувати ці закони в практичній діяльності. Техніко-технологічні знання – це система не тільки наукових понять, а й практичні дії, що характеризують основи застосування засобів і способів перетворення навколишньої дійсності.

В сучасних умовах науково-технічного розвитку, зростає роль технологічної освіти як засобу підвищення функціональної грамотності, яка пов’язана з дефіцитом компетентності людини при виконанні конкретної суспільно-корисної діяльності [36, с.99]. У технологічній освіті все більше говорять про професійні компетенції як інтегрованих результатах підготовки випускника до виконання тієї чи іншої професійної діяльності. Такий вид можна виразити через поняття «технологічна компетенція».

Згодом технічне і технологічне знання стали являти собою два досить чітко виражених окремих, хоча і взаємопов'язаних напрямки в діяльності людини по розвитку сучасної технологічної середовищі, матеріального світу. Очевидно, що між цими двома напрямками немає перешкод і протиріч. Більш того, успішний розвиток технологічного середовища, науково-технічного прогресу було б неможливо уявити без їх постійної взаємодії та взаєморозвитку. При цьому необхідно зазначити, що в рамках різних видів діяльності і відповідної підготовки фахівців співвідношення технічного і технологічного в цілому неоднаково. Структурний аналіз техніко-технологічного знання дозволяє виділити наступні його складові: онтологічне, текстологічне, модельно-проектне, теоретичне, методологічне знання і т.ін. [6, с. 40].

Суттєвою рисою технологічного знання є його проектність. Це властивість орієнтоване насамперед на вирішення проблем перетворювальної практичної діяльності людини. Проектність як практично дієве ставлення людини до навколишнього світу пронизує чи не всі сфери нашого буття. Це особливий тип мислення, що передбачає перетворення існуючого об'єкта за законами досконалості самої дійсності. При цьому велика увага приділяється особистісним якостям, досвіду особистості, її спостереженнями і дослідженнями, експертного знання в цілому. Рішення проблем в сучасному суспільстві можливо тільки на основі синтезу знань з різних наукових областей, що втілюється в такій формі реалізації технологій, як проекти. Це, на думку багатьох вчених, створює можливості для інтеграції знань, реінтеграції праці, подолання протиріч між природними і гуманітарними науками, раціонального і афективного мислення людини.

Отже, технології відіграють особливу роль, оскільки вона виражає активне ставлення людини до навколишнього світу і є своєрідним способом утвердження людини в світі природи і суспільства, специфічним засобом перетворення навколишнього середовища проживання людини на основі його активної діяльності, знання і творчих здібностей. Деякі вчені схильні пов'язувати технологію з цілеспрямованої людської діяльністю, спрямованою на зміну навколишнього середовища завдяки творчим здібностям людини. Діяльність є специфічна форма ставлення до навколишнього світу, зміст якої складає доцільна зміна і перетворення цього світу. Таким чином, техніко-технологічні знання лежать в основі сукупності знарядь праці і технологічних процесів, які відбуваються у виробничій діяльності. Техніко-технологічні знання формуються на базі технології навчання і засвоєння не тільки суспільних наук, що лежать в основі пристрою і функціонування сучасної техніки, але застосування їх на практиці; носять динамічний характер, змінюючи розвиток науки і виробництва та виробничих відносин в сучасних умовах; відображають дійсні закономірності, обумовлені в системі гуманітарних і природничих наук, які складають основу техніко-технологічної освіти. Все сказане дозволяє зробити висновок про те, що професійно-педагогічна підготовка вчителя технології відноситься до числа проблем, які завжди актуальні: змінюється соціально-економічний стан суспільства, виникають нові вимоги до підготовки підростаючого покоління і це відбувається в поглядах на систему професійної підготовки вчителя. У зв'язку з цим актуалізується проблема вдосконалення підготовки вчителя, оскільки від його знань, умінь, культури, педагогічної діяльності залежить рівень освіченості і вихованості підростаючого покоління.

Література:

1. Алексюк А.М. (2018). *Педагогіка вищої освіти України : історія, теорія :* підручник для студентів, аспірантів. К. : Либідь. 500 с.

2. Артюхова О. В. (2005). *Мистецтво як джерело формування художнього світогляду особистості*. Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць, Кривий Ріг : КДПУ. № 10. С. 22-30.

3. Буряк В. (2005). *Розвиток професійно-педагогічних якостей у системі безперервної освіти*. Вища школа. № 2. С. 50-57.

4. Вознюк О. М. (2003). *Інтегративний підхід до вивчення гуманітарних дисциплін у технічних університетах : методичний посібник*. Дрогобич : Коло. 72 с.

5. Гуревич Р.С., Ковальов Ю.Г., Луп'як Д.М. (2008). *Методичні рекомендації до педагогічної практики студентів*. Вінниця : ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. 34 с.

6. Дичківська І.М. (2004). *Інноваційні педагогічні технології* : навч. посібник. К. Академвидав. 352 с.

ОПЕРАЦИОННЫЙ ЛЕВЕРИДЖ КАК ПОКАЗАТЕЛЬ ЭФФЕКТИВНОСТИ ТОВАРНОЙ ПРОДУКЦИИ

Людмила Тодорич
д.экон.н., доцент
Комратский государственный университет

Как известно, все виды затрат по производству и реализации продукции подразделяются на переменные и постоянные. Их структура может значительно влиять на тенденцию изменения прибыли или издержек. В результате операционного анализа анализируется влияние структуры затрат и объемов производства (реализации) на финансовые результаты предприятия. Операционный анализ включает в себя ряд важных показателей: точка безубыточности, запас финансовой прочности и операционный рычаг.

Важно выявлять на уровне каждого предприятия так называемую точку безубыточности, то есть тот уровень реализации продукции, при котором объем реализации равен общим затратам.

Степень устойчивости предприятия по отношению к возможным изменениям условий реализации может быть охарактеризована показателями границ безубыточности и предельных значений таких параметров деятельности организации, как объем производства, цены производимой продукции и пр.

Расчет критического объема производства и реализации продукции в натуральном выражении находим, используя уравнение:

$$Q_{\text{кр}} = \frac{FC}{\text{p}-\text{AVC}}, \qquad (1)$$

где: $Q_{\text{кр}}$ – критическое количество продукции;

FC – условно-постоянные затраты (в расчете на гектар посева (лей));

p – цена реализации продукции;

AVC – удельные переменные затраты.

Расчет критического объема реализации продукции ($N_{\text{кр}}$), при котором доход от продаж продукции равен сумме затрат на ее производство, может быть рассчитано по выражению:

$$\text{N}_{\text{кр}} = \frac{\text{FC}}{1-\frac{\text{AVC}}{\text{p}}}, \qquad (2)$$

Более объективную оценку об устойчивости и экономической безопасности возделывания культур дает анализ запаса финансовой прочности. Запас финансовой прочности – один из показателей финансового состояния предприятия, то есть того, насколько предприятие финансово устойчиво. Чем выше запас финансовой прочности, тем больше возможностей для сохранения относительного уровня прибыльности при

уменьшении выручки от реализации, что положительно влияет на экономическую безопасность предприятия.

Обычно рассчитывают процентное отношение запаса финансовой прочности в натуральном или денежном выражении к фактическому (запланированному) объему. Эта величина показывает, на сколько процентов может снизиться объем реализации, чтобы предприятию удалось избежать убытков. Чем выше показатель запаса финансовой прочности, тем устойчивее предприятие, и тем меньше для него риск потерь.

$$D = \frac{N - N_{кр}}{N} \cdot 100, \quad (3)$$

$$D = \frac{Q - Q_{кр}}{Q} \cdot 100, \quad (4)$$

где: N и Q – соответственно фактические показатели объема реализации в денежном и натуральном выражении.

Ключевым показателем, по которому можно говорить о состоянии экономической безопасности предприятия, является эффект операционного рычага или операционный леверидж (L). Он количественно характеризуется соотношением между постоянными и переменными затратами в общей их сумме и вариабельностью показателя полученной прибыли. Он выше в тех компаниях, в которых выше соотношение постоянных затрат к переменным, и соответственно ниже в обратном случае. Понимание механизма действия операционного рычага позволяет целенаправленно управлять соотношением постоянных и переменных затрат в целях повышения эффективности текущей деятельности предприятия. Это управление сводится к изменению значения силы операционного рычага при различных тенденциях конъюнктуры товарного рынка. Показатель операционного левериджа позволяет достаточно быстро определить, как повлияют изменения объема продаж на прибыль от реализации продукции:

$$L = \frac{\Delta P}{\Delta N}, \quad (5)$$

где: ΔP - прирост валовой прибыли;

ΔN - прирост дохода от продаж.

Операционный леверидж показывает, на сколько процентных пунктов изменится прибыль предприятия при изменении дохода на один процентный пункт**.**

Различают два вида операционного рычага: ценовой и натуральный.

Ценовой операционный леверидж определяют по формуле:

$$L_{цен} = \frac{N}{P}, \quad (6)$$

где: N – доход от реализации продукции;

P - прибыль реализованной продукции.

Важно также обратить внимание на формулу 6 ($L_{цен} = \frac{N}{P}$), которая показывает, что ценовой леверидж есть отношение объема реализованной продукции в стоимостном выражении к сумме полученной прибыли. Нам известно также, что отношение прибыли к объему реализованной продукции есть рентабельность продаж. Таким образом, ценовой леверидж есть обратный показатель рентабельности продаж: высокая рентабельность подтверждает низкое значение ценового левериджа, что подчеркивает стабильность бизнеса.

$$L_{цен} = \frac{1}{R_{продож}}, \quad (7)$$

Следовательно, оценка степени риска может проводиться как с использованием значения операционного ценового левериджа, так и показателей рентабельности продаж. Чем ниже показатель операционного левериджа и, соответственно, выше рентабельность

реализуемой продукции, тем выше экономическая устойчивость возделывания зерна, подсолнечника, винограда и других культур. Данная зависимость наглядно представлена на графике (рис.1).

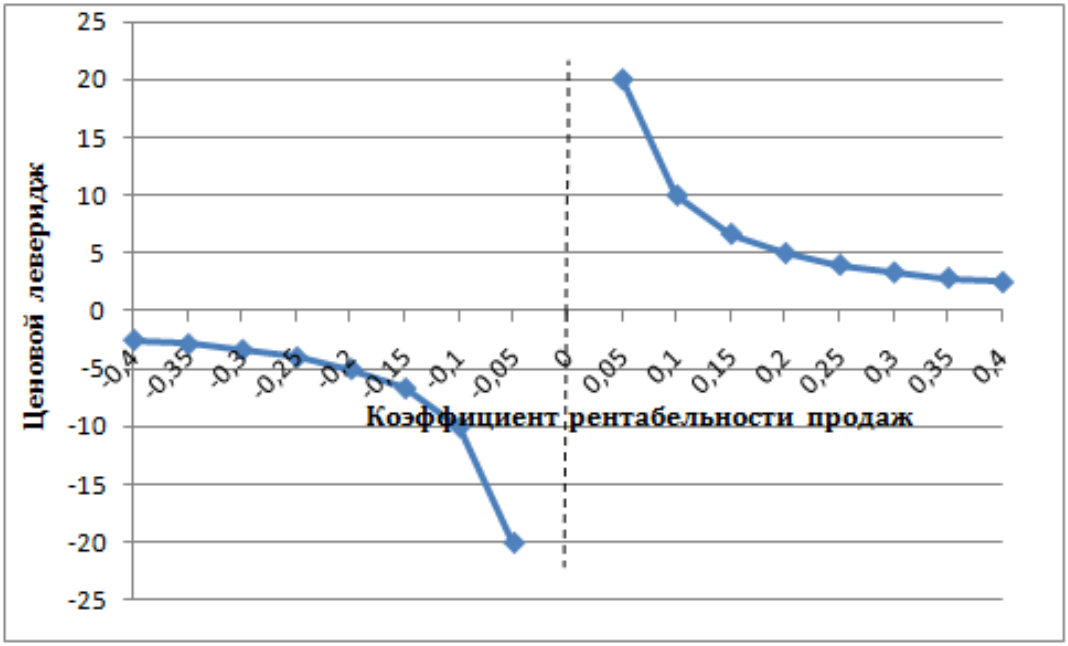

Рис. 1. *Зависимость ценового операционного левериджа от коэффициента рентабельности продаж*
Источник: выполнено по формуле 7

Натуральный операционный рычаг принято измерять отношением маржинального дохода (М) к валовой прибыли (Р):

$$L_{нат} = \frac{M}{P}, \quad (8)$$

Поскольку маржинальный доход, кроме валовой прибыли, содержит еще и сумму постоянных затрат, то операционный леверидж всегда больше единицы. Эффект операционного рычага характеризует степень рискованности бизнеса. Прибыль предприятия, у которого уровень операционного левериджа выше, более чувствительна к изменениям выручки и считается более рискованным. При резком падении продаж такое предприятие может очень быстро «упасть» ниже уровня безубыточности. Деятельность предприятия с низким операционным рычагом сопряжена с меньшим риском, но и с меньшим вознаграждением (прибыли).

Отметим, что между запасом финансовой прочности и натуральным операционным левериджем существует обратная зависимость. Чем выше эффект операционного рычага, тем ниже зона безопасности и наоборот [1, с. 136]:

$$L_{нат} = \frac{1}{D}, \quad (9)$$

Существует множество различных критериев, по которым можно определить экономическое состояние предприятия. Так, ценовой операционный рычаг – это показатель, который демонстрирует зависимость динамики изменения темпов прибыли от объема реализованной продукции в денежном выражении. *Ценовой операционный рычаг* отражает ценовой риск, то есть влияние изменения цены на размер прибыли от продаж. *Натуральный операционный рычаг* показывает производственный риск, то есть изменчивость прибыли от продаж в зависимости от объемов выпуска и реализации продукции.

При увеличении выручки от реализации и превышении ее фактического значения по сравнению с критическим уровнем сила воздействия операционного рычага убывает. Каждый процент прироста выручки дает все меньший процент прироста прибыли. При этом доля постоянных затрат в их общей сумме снижается. С помощью ценового операционного левериджа можно получить ответ на вопрос о возможным пределе снижения цен, с помощью натурального рычага – выявить границы уменьшения объемов реализации продукции в натуральном выражении.

Следовательно, ценовой леверидж всегда больше натурального на величину прямо пропорциональной переменным затратам и обратно пропорциональной сумме прибыли. Другими словами, чем выше прибыль и ниже переменные затраты, тем ближе по своему значению показатели ценового и натурального левериджа. Взаимосвязь между коэффициентом рентабельности продаж, ценовым и натуральным операционным левериджем и запасом финансовой прочности показана на рисунке 2.

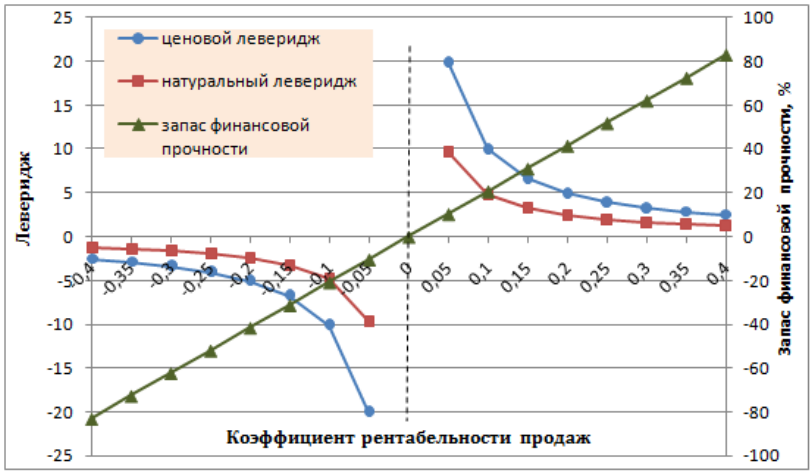

Рис. 2. *Зависимость запаса финансовой прочности, ценового и натурального операционного левериджа от коэффициента рентабельности продаж*
Источник: выполнено автором

Исследования показали, что в условиях южной зоны Республики Молдова, чтобы обеспечить расширенное воспроизводство предприятиям необходимо стабильно обеспечивать среднюю рентабельность продаж на уровне не ниже 22 % [2, с. 107]. Следовательно, величина ценового левериджа, обеспечивающего стабильность производства и реализации продукции не должна превышать 4,55.

Таким образом, специалисты предприятий, а также преподаватели и студенты высших учебных заведений могут оценивать степень риска производства и реализации продукции, применяя как показатель ценового операционного левериджа, так и коэффициент рентабельности продаж.

Література:

1. Пармакли Д.М., Тодорич Л.П., Дудогло.Т.Д., Кураксина С.С.,Яниогло А.И. (2017) *Продуктивность земли в сельском хозяйстве*. Монография, Комрат. Гос. ун-т, Н-и. центр «Прогресс», Комрат, (Tipogr. «Centrografic»), 242 с.

2 Пармакли Д.М., Тодорич Л.П., Дудогло.Т.Д., Яниогло А.И. (2015) *Эффективность землепользования: теория, методика, практика*. Монография, Комрат: Б. и., (Tipogr. «Centrografic»), 274 с.

ФОРМУВАННЯ ПОЛІТЕХНІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Ольга Федорова
к. фіз.-мат.н., доцент
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Підготовка зростаючих поколінь до трудової діяльності є однією з найважливіших функцій людського суспільства, яке б не мало змоги існувати без накопичення і передачі досвіду виробництва та застосування знарядь праці для доцільної діяльності зі створення необхідних матеріальних цінностей [1, с. 58].

Цілі і задачі освіти та виховання зумовлені соціально-економічним розвитком суспільства. Для сучасної промисловості необхідні люди зі всебічно розвиненими здібностями, люди, що здатні орієнтуватися в усій системі виробництва. Зараз трудова діяльність у сфері техніки в значній мірі набуває пошуково-евристичного характеру. Це не може не впливати на цілі, зміст і методи освіти, а також на формування політехнічної компетентності фахівців технічного профілю, зокрема вчителів технологій. У зв'язку з цим підвищується межа середніх вимог до рівня кваліфікації, загальної підготовки робітників, необхідних для нормального функціонування всіх елементів виробничого процесу. Дуже актуальним стає дієве здійснення політехнічної освіти молоді. Вона покликана забезпечити глибоке знання загальних основ техніки та технологій, вміння орієнтуватись в загальних принципах організації та економіки виробництва [5, с. 92].

Технічна насиченість праці та її інтелектуальний зміст вимагають не лише високого рівня загальноосвітньої, політехнічної і професійної підготовки робітника, але й систематичного підвищення цього рівня у відповідності з об'єктивними змінами в техніці та технології виробництва.

Формування політехнічної компетентності фахівців технічного профілю, зокрема вчителів технологій, передбачаючи теоретичне і практичне оволодіння загальними науковими основами та об'єктами сучасної техніки, збагачує сферу суспільних відношень суб'єктів навчання, засоби їх діяльності та норми свідомої поведінки. Це суттєво впливає на процес становлення суб'єктів навчання. Така підготовка допомагає молодим людям визначити своє місце в суспільній практиці у відповідності зі здібностями, що не може не відбитися позитивно на формуванні особистості в цілому [3, с. 124].

Удосконалення загальної та професійної освіти молоді, і в першу чергу майбутніх працівників технічного профілю, зокрема вчителів технологій, – зумовлено, з одного боку,соціальними факторами: лише перебуваючи на рівні сучасних наукових знань, досягнень світової культури людина може в повній мірі реалізувати своє суспільне покликання, бути активним учасником політичного і культурного життя сучасного суспільства. З іншого боку, необхідність підвищення рівня освіти працівників технічного профілю обумовлена потребами виробництва, яке постійно вдосконалюється.

Існує два аспекти формування політехнічної компетентності у процесі фахової підготовки:

1) науковий аспект – містить у собі знання технологічного застосування хімічних, фізичних біологічних та математичних закономірностей, загальних принципів функціонування автоматизованого виробництва, систем контролю та керування ними;

2) особистісний аспект – передбачає формування в учнів знань, вмінь та навичок з науки та техніки.

Наукове забезпечення політехнічної освіти повинно мати міжпредметний характер. Окрім результатів власне педагогічних досліджень необхідно, щоб воно містило в собі

досягнення, наприклад, філософії, соціології, технічних дисциплін, психології. Сумарна вимога сучасного виробництва – забезпечення максимального зростання творчих здібностей людини – передбачає визнання в якості провідної функції формування політехнічної компетентності розвиток здібностей суб'єктів навчання, які їм необхідні для успішної подальшої роботи в різноманітних галузях. В свою чергу, це робить обов'язковим втілення загальнокультурних аспектів змісту освіти, спрямованого на формування широкої трудової культури, а не на адаптацію до існуючих виробничих умов [4, с. 202].

В якості провідного психолого-педагогічного принципу формування політехнічної компетентності повинен бути прийнятий діяльнісно-особистісний підхід, зорієнтований на способи засвоєння знань, способи мислення, діяльності і розвитку творчих здібностей особистості. Необхідні умови його реалізації: різноманіття видів діяльності суб'єктів навчання, можливість альтернативних рішень і багатоваріативність способів ліквідації проблеми засвоєння суб'єктами навчання широких теоретичних узагальнень, загальних способів перетворюючої діяльності і, відповідно, виокремлення в змісті освіти основних видів діяльності, типових задач і конкретних, приватних ситуацій в якості засобів їх засвоєння і рішення [1, с. 315].

У закладах освіти існують різноманітні види робіт, що відображують ланки науково-виробничого циклу (факультативи і гуртки науково-прикладного характеру, форми технічної творчості та ін.). Їх необхідно спробувати об'єднати в цілісну систему «навчання – праця» (на рівні району або міста в залежності від конкретних умов, можливостей), тобто встановити між ними органічне «співробітництво», що відображує структуру системи «наука – виробництво» за умови широкої варіативності, гнучкості форм реалізації взаємозв'язків між базовими компонентами загальної середньої освіти і конкретними видами трудової діяльності, врахуванні інтересів, нахилів учнів, обраних ними профілів навчання.

Основними завданнями формування політехнічної компетентності здобувачів вищої освіти вважаємо наступні: формування уявлень про технологічний аспект сучасної наукової картини світу як сукупності фундаментальних ідей, принципів, понять про техносферу, засоби отримання та перетворення матеріалів, енергії, інформації, соціально-технічне проектування оточуючого середовища, розвиток технологічного системного способу мислення, зорієнтованого на синтез різноманітних знань, інтеграцію підходів, багатофакторне, міждисциплінарне усвідомлення проблем, виховання технологічної культури, здатності критичного сприйняття, всебічну оцінку створених проектів, продуктів праці з урахуванням їх соціальних, екологічних, економічних, естетичних та інших характеристик, культивування ініціативного, творчого підходу до рішення практичних проблем. Актуальність постановки таких задач підтверджує аналіз тенденцій розвитку систем освіти розвинених закордонних країн [2, с. 218].

Удосконалення методів формування політехнічної компетентності можливо лише за умовою комплексного застосування наукових знань з психології, фізіології і педагогіки. Разом з тим, як показує досвід, застосування результатів досліджень з психології та фізіології, які, як правило, мають відношення до окремих аспектів процесу формування вмінь, в методиці трудового та професійного навчання вимагають певного додаткового вивчення, мета якого – визначити конкретні можливості їх застосування, «вписати» в умови реального освітнього процесу.

В цьому напрямку досить ефективним «вектором» буде підсилення ролі самостійного аспекту навчання як такого, а також безпосереднє підвищення якості та обсягу матеріалу, часу на його самостійне опрацювання. Необхідно відзначити що застосування спеціальних технічних засобів, в тому числі комп'ютера зі спеціальним програмним забезпеченням надає відчутний виграш і якість самостійної підготовки та політехнічної підготовки взагалі, ніж

стандартні рішення цього питання. Перераховані педагогічні засоби ні в якому випадку не скасовують основопокладаючих психолого-педагогічних і методичних прийомів і принципів, а лише є їх доповненням [3, с. 165].

В умовах інтеграції науки і виробництва підсилюється роль проблемно-орієнтованих науково-технічних дисциплін, спрямованих на певні комплексні проблеми, види соціально-технічної діяльності (ергономіка, інформатика, інженерна екологія та ін.), методології інженерної, винахідницької думки як форми безпосереднього зближення наукової і технічної творчості, подолання протиріч між логікою науки і логікою виробництва. Такі знання, поряд з традиційними предметами, прикладними розділами природничих і суспільних наук сприяють формуванню політехнічної компетентності учителів технологій у процесі фахової підготовки.

Література:

1. Андрощук І.В. (2017). *Підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій до педагогічної взаємодії у професійній діяльності: теорія і методика*: монографія. Хмельницький: ФОП Цюпак А.А. 455 с.
2. Жерноклєєв І.В. (2012). Підготовка учителів технологій у країнах Північної Європи: монографія. Київ: Нац. пед. уп-т ім.. М.П. Драгоманова. 276 с.
3. Коберник О.М. (2013). *Наукові засади теорії та методики навчання технологій*: посібник. Умань: Жовтий О.О. 289 с.
4. Корець М.С. (2002). *Науково-технічна підготовка вчителів для освітньої галузі «Технології»:* монографія. К.: НПУ. 258 с.
5. Ящук С.М. (2015). *Професійна підготовка викладача загальнотехнічних дисциплін: теоретичний аспект*: навч. посіб. Умань: Візаві. 132 с.

ВПЛИВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НА РОЗВИТОК ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ: КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД

Людмила Чеботар

викладач

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Мистецтво відкриває новий світ можливостей для дітей, які не зовсім вписуються в традиційну академічну середу – це підтверджує *актуальність* вивчення проблеми розвитку дітей з обмеженими можливостями засобами впливу музичного мистецтва. Музичне мистецтво дозволяє дітям з порушеннями навчання вивчати складні розумові вправи і експериментувати з такими складними для розуміння поняттями, як математика і природознавство. Музика, форма слухового мистецтва вчить дітей ритму, а також звуку і висоті звуку і заохочує участь в групових музичних заходах. Мистецтво може бути використано як навчальний посібник у багатьох творчих стосунках. Сприяння творчості допомагає дітям всіх рівнів розвитку розвивати свій соціальний та емоційний інтелект. Це стимулює аналіз і допомагає дітям поглянути на свою освіту під іншим кутом зору. Мистецтво усуває розрив між віком, доходів і здібностями і дозволяє дитині бути дитиною і самостійно направляти свій навчальний досвід. Немає неправильного способу створювати мистецтво, так само як немає правильного способу навчити його.

Мистецтво може вирівняти ігрове поле, тому що діти з труднощами в навчальних предметах можуть переважати в малюванні, малюванні, акторській майстерності або танцях та співах.

У наш час вчені і лікарі досліджували таємничу силу музичного мистецтва. Деякі з цих досліджень дали дійсно неймовірне розуміння. Лікарі виявили, що діти віддають перевагу тій же музиці, яку вони чули, перебуваючи в утробі матері. Багато досліджень показали, що вплив на немовлят і немовлят в утробі матері допомагає будувати нейронні мости, які використовуються для обробки думок і інформації. Музика, а саме музичне мистецтво може стимулювати альфа-хвилі мозку, що створює у слухача почуття спокою. Інші дослідження показують, що раннє знайомство з музикою і навчання мають переваги в розвитку навичок сприйняття, що впливає на мовленнєві та літературні здібності; просторове мислення, яке пов'язане з навичками, використовуваними для математики; і тонка координація рухів.

На відміну від мови, музичне мистецтво активує кожну підсистему мозку, включаючи структури, залучені в мотивацію і емоції. Це робить його особливо ефективним в створенні зв'язків між людьми і в групі і може сприяти благополуччю протягом усього життя, тому в цій статі ми обговоримо проблему розвитку дітей з вадами розвитку за допомогою музичного мистецтва.

Навчання та освіта дітей з обмеженими можливостями являється широкою проблемою, яка в останні роки стала об'єктом дослідження не лише науковців, а й спеціальних викладачів освіти (М. Відмер, Р. Віршинга, Д. Гудкіна, І. Євтушенко, Х. Мауте, А. Санджорджіо та ін.), які на практиці використовують розвиваючі методи та прийоми у корекційному навчальному процесі, спрямованого на особистісний розвиток дітей з обмеженими можливостями.

Сучасна спеціальна психологія та педагогіка в дослідженні ефективних засобів корекції все більше орієнтуються на використання мистецтва в процесі навчання та навчання дітей з вадами. Вчені зазначають, що мистецтво, і особливо музика, є джерелом нових позитивних вражень для дитини, створення нових творчих потреб та способів їх задоволення в тій чи іншій формі мистецької діяльності. А підвищення естетичних потреб дітей з різними вадами, активізація потенційних можливостей дитини у практичній діяльності – є реалізацією соціально-виховної функції мистецтва [1].

Основним завданням музичного навчання та виховання є надання оптимальної підтримки вихованцеві у корекції та реабілітації його особистих якостей, осмисленні його життєвих завдань, розвиток творчих здібностей до відновлення його особистості, що є важливим завдання підготовки до незалежності та трудової діяльності [2].

В давнину люди звертали увагу на вплив музики на формування та розвиток особистості. Ще на зорі людського суспільства музика використовувалася як засіб психолого-виховного впливу. Музика – це інструмент естетичного виховання, який може безпосередньо впливати на емоційні почуття людини. Навчання грі на музичних інструментах, виконання музичних композицій розвиває естетичні, емоційні почуття, виховує почуття прекрасного, сприяє розвитку особистісних якостей. Музичне мистецтво формує естетичний смак та естетичні ідеали особистості, що є основною метою естетичного виховання, вчить усвідомленому сприйняттю проявів реального життя та краси художнього твору, розвиває творчі здібності.

Педагогіка – наука про зміст, форму та методи навчання, яка є основою теоретичних, практичних дій у галузі загальної та спеціальної освіти. Відповідно до цього існування секції музичної освіти, що вивчає педагогічні проблеми певної сфери освіти, є регулярною.

Музика дає можливість дітям з порушеннями інтелекту розвивати соціально та емоційно, а також сприяти пізнавальному розвитку, що передбачає розпізнавання, обробку, організацію та використання інформації відповідно. Пізнавальний процес заохочує такі дії, як

відкриття, інтерпретація, сортування, класифікація та запам'ятовування, щоб люди з інтелектуальними вадами розуміли себе так само, як і своє оточення [3].

Щоб це сталося, вони повинні мати можливість зрозуміти поняття та відносини перед їх застосуванням. Враховуючи свою незагрозливу природу, музичне мистецтво здатно полегшити як вербальну, так і невербальну комунікацію.

Музика також виявилася ефективною в удосконаленні та приверненні уваги учня, щоб він (вона) набув почуття контролю і зміг створити рутину, що має важливе значення для успіху в навчанні

Дослідження впливу музичних утручань показали позитивний вплив на різні навички. Ці результати показують, що музичні втручання можуть мати додатковий потенціал для підтримки освітніх процесів і розвитку дітей. Музика заохочує особисті зусилля, дає можливість подолати обмеження, що накладаються і сприяє більшому відчуттю досягнення.

Музичне мистецтво може зіграти важливу роль в житті дітей з обмеженими інтелектуальними можливостями, тому що використання музики в класі може допомогти поліпшити якість життя людей з обмеженими інтелектуальними можливостями, а також полегшити мовлення і поліпшити когнітивні здібності. Оскільки це невербальна форма спілкування, було встановлено, що музика є «ефективним засобом для отримання позитивних відповідей від дітей з обмеженими інтелектуальними можливостями» [3, с. 83].

Сучасний світ – це світ творчих, креативних особистостей, і вершин у ньому досягають лише ті, хто мислить неординарно, творчо, хто намагається нестандартно розв'язувати будь-які проблеми.

З упровадженням компетентнісного підходу до змісту та організації художньо-естетичного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах підвищується увага до питань творчого розвитку дітей, де головним завданням є розвиток їхніх творчих здібностей засобами мистецтва, зокрема музичного.

Реалізація основної мети, визначеної Державним стандартом нового покоління освітньої галузі «Мистецтво», передбачає формування в учнів системи ключових, мистецьких компетентностей як здатність до художньо-творчої самореалізації.

Урок музичного мистецтва має необмежені можливості для розвитку творчих здібностей учнів, адже музика спонукає до творчої діяльності, що потребує, у свою чергу, засвоєння певної сукупності спеціальних знань, умінь, компетентностей. Творча компетентність є тим засобом, що допомагає дитині відтворювати свої почуття, думки, фантазії у самостійній творчій діяльності, що приводить до вищого прояву творчої самореалізації дитини – креативу [1].

Музика, або, більш конкретно, людська комунікативна музикальність – це природна людська компетенція, яка підтримує наш соціальний, когнітивний і фізичний розвиток від народження. Геніальність дітей полягає в тому, що в більшості випадків, вони роблять це самостійно. Діти музичні. І вони використовують цю «музикальність» як засіб, що допомагає їм вчитися і рости.

Розвиваючи музикальність наших дітей, ми зробимо їх більш скоординованими не тільки фізично, а й емоційно та інтелектуально.

Слухаючи музику і танці, учні змушені слідкувати і запам'ятовувати дії та рухи за допомогою передачі інформації в мозок. Танець і музика допомагають імітувати рух із застосуванням розуму, сприяючи тим самим когнітивному розвитку. Таким чином розвиваються і навички висловлення.

Тексти пісень наштовхують дітей на те, що різні значення та світогляди і здатні передати різні історії. Це може бути особливо корисним при отриманні нових знань у дітей з порушеннями інтелекту.

Відомо, що розлади поведінки часто пов'язані з проблемами психічного здоров'я, що призводять до соціальних труднощів. Музичне мистецтво і танець – це справді корисні заходи, які сприяють покращенню навчання серед учнів з порушеннями інтелекту. Багато позитивних спостережень вихователів щодо музики та танцю як інтервенцій свідчать про те, що музика та танець сприяють не лише навчанню, а й, що ще важливіше, соціалізації учнів з порушеннями інтелекту [4].

Таким чином, можна зробити висновки про те, що музика змінює життя дитини з вадами, тому що вона здатна усунути фізичні і словесні бар'єри, а також внести поліпшення в поведінку. Ці фундаментальні досягнення зміцнюють самосвідомість і впевненість учнів з особливими потребами і дають їм ефективні ресурси для спілкування з іншими людьми і взаємодії з навколишнім світом. В цілому, факти підтверджують, що перетворення музики в невід'ємну частину рутини вашої дитини буде не тільки приємним заняттям, але і ключем до розкриття його повного потенціалу.

Література:

1 *«Музична терапія». Питання музичної терапії: поліпшення життя дітей з особливими потребами*. Питання музичної терапії та Інтернет. 6 червня 2013 г. URL:: //www.musictherapymatters.org/.

2 Ротенберг Девід. *«Музика на умі». Globe and Mail* [Торонто] 29 липня 2006 року, н. віл. Web. 6 червня 2013 р. URL: http://www.theglobeandmail.com/arts/music-on-your-mind/article730938/

3 Авдієвський А. Т. (1996). *Формування особистості на грунті національно-культурного відродження*. Мистецтво у школі. К: УДПУ. Вип. І. С. 80-83.

4 . Кирнарская Д.К. (2004). *Психология музыкальних способностей*. Музыкальные способности. М: Таланты XI столетия.

АНГЛІЙСЬКА МОВА В ДИСКУРСІ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

Тетяна Шиляєва
викладач
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Лінгвістична наука на рубежі століть характеризується підвищеним інтересом вчених до проблеми мовних контактів. Це відбувається завдяки процесам глобалізації, які охоплюють всі сфери суспільства: розширення міжнаціональних контактів сприяє різним мовним процесам, які змінюють мовну картину світу і вимагають від людини вміння пристосовуватися до мовного середовища, яке швидко змінюється в епоху глобалізації.

Дискурс працевлаштування як комунікативна діяльність, спрямований на пошук роботи або працівника, являє собою надзвичайно цікавий об'єкт дослідження в силу декількох факторів. Це універсальний тип дискурсу, який існує в усіх сучасних культурах і професійних сферах. В умовах глобалізації цей різновид ділового дискурсу також є точкою перетину культур, їх взаємовпливу і взаємопроникнення. У лінгвістичному плані дискурс працевлаштування пропонує великий фактичний матеріал, тому що володіє розвиненою жанровою системою текстів (від оголошення про вакансії до трудового договору), які супроводжують кожну дискурсивну дію [1, с. 38].

В західній прикладній лінгвістиці поняття ділового дискурсу (business discourse) пройшло шлях від вивчення ділової мови до досліджень ділової комунікації. Іншими словами, розуміння мови ділового спілкування як ізольованого феномена змінилося поняттям

ділового дискурсу, під яким розуміється текстуалізоване спілкування, що конструюється комунікантами в ході виконання своїх щоденних обов'язків, вирішення ділових питань і досягнення поставлених цілей [1, с. 38-39].

Інтерес до дискурсу працевлаштування пов'язаний з входженням України в глобальний економічний простір. Іноземні компанії, які прийшли на український ринок, пропонують нову корпоративну культуру і нову мову. Англійська мова застосовується в сферах IT, маркетингу, менеджменту, сфері послуг, реклами, спорту, музики та проникає в мовний простір України, в зв'язку з чим з'являються зони «двомовності». Вивченням ділового дискурсу займалися такі лінгвісти як А.В. Агєєва, А.О. Стєблєцова, Т.А. Ширяєва та інші.

У статті розглядаються випадки вживання англомовних вкраплень і запозичень в українському дискурсі працевлаштування. Матеріалом дослідження стали оголошення про найм українською та російською мовами на сайті *work.ua.*

Дослідники по-різному підходять до визначення дискурсу працевлаштування. Так, А.О. Стєблєцова відносить його до виду ділового дискурсу і визначає як процес комунікативної цілеспрямованої взаємодії учасників ринку праці з пошуку роботи або працівників [1, с. 39]. Р. Ратмайер і А.В. Агєєва під рекрутінгом розуміють найм робочої сили через спеціальні фірми агентств, аналізуючи дискурсивну специфіку рекрутингу з позицій лінгвопрагматики [2, с. 1]. За типом комунікативної взаємодії оголошення про найм відносяться до односторонньої моделі комунікації в рамках дискурсу працевлаштування на відміну від двосторонньої моделі (співбесіда з роботодавцем і співбесіда з рекрутером) [3, с. 56].

Функціональна спрямованість англіцизмів в дискурсі працевлаштування неоднозначна. Англійські слова можуть бути запозиченнями, що використовуються для позначення професійно значущих понять і виконують семантичну функцію, наприклад: (укр.) *хостес, копірайтер, функціонал, супервайзер.* Однак англіцизми не тільки передають денотативне значення, називаючи професії і явища, пов'язані з професійною діяльністю, вони також виконують конотативну функцію, обмежуючи «свою» аудиторію від «чужої», тобто професіоналів, які володіють термінологією, від непрофесіоналів. Таким чином, вони виконують індексальну роль (по Бломмаерту), який в рамках концепції соціолінгвістики глобалізації розуміє мову як набір «усічених» мобільних (територіально і культурно вільних) ресурсів з високим ступенем індексальності. Під індексальністю Я.Бломмаерт розуміє ідеологічно опосередковані сенси, що пов'язані з тією чи іншою культурою за допомогою мови [4, с. 34]. Наприклад, татуювання у вигляді ієрогліфа може індексувати красу і мудрість Сходу, французька назва кафе в торговому центрі Токіо – вишуканість і шик [3, с. 53]. На сайті *work.ua* є багато прикладів індексації лексики як ознаки професійного володіння термінологією в оголошеннях про найм: (укр.) *профільний софт: key collector, serpstat; знання таргетингу; SMM ((System Management Mode) режим управління системою); розуміння специфіки роботи прайс-агрегаторів; ведення файлу salesper month.*

В оголошеннях зустрічаються англомовні вкраплення: (рос.) *опыт интеграции 1С с web-службами; наработать и улучшить свои professional skills; team buildings и корпоративы.* Такий підбір лексики свідчить про те, що роботодавець шукає людину, яка володіє англійською мовою або англійською професійною термінологією.

Індексальна функція мови проявляється у тих випадках, коли англомовному еквіваленту надається перевага у порівнянні зі словом на рідній мові: *event-менеджер* (організатор заходів), *PPC-фахівець* (менеджер по контекстній рекламі). Часто вживання англомовного терміну обґрунтовано його стислістю в порівнянні з перекладним варіантом: (рос.) *лендинги* – посадкова сторінка для збору контактів відвідувачів або продажу товару; *скрипт* – програма, яка автоматизує деяке завдання, яке без сценарію користувач робив би

вручну, використовуючи інтерфейс програми; (укр.) *букінг* – замовлення, продаж квитків; *робота в адмінці CRM* – робота в системі управління взаємовідносинами з клієнтами; *таргетолог* – фахівець, який займається рекламою в соціальних мережах; *воронка продажів* – маркетингова модель, яка описує передбачувану «подорож» майбутнього покупця від першого знайомства з пропозицією або товаром до реальної покупки.

Роботодавець, використовуючи англіцизми, апелює до кандидата на посаду як сучасного, прогресивного і професійного співробітника, який володіє іноземною мовою.

Використання англіцизмів також допомагає створити неформальний тон спілкування, позиціонуючи кандидата на посаду як сучасної, молодої, активної людини, готової прийняти глобальну корпоративну культуру, символом якої є англійська мова: (рос.) *Готовы платить много $$$, есть уроки актерского мастерства и speaking club. Если ты не готов/а променять финансовый, карьерный рост и саморазвитие на корпоративные плюшки типа настольного футбола, кресла-мешка и бесплатных печенек — welcome on board! Мы не занимаемся чайка-менеджментом, не прячем голову в песок, спокойно относимся к своим и чужим <u>факапам</u> (это часть опыта), готовы учить и учиться, поощрять за хороший результат и экспериментировать для достижения новых вершин.* (укр.) *Драйв — наш стиль життя, який народжує натхнення*.

Англіцизми покликані продемонструвати професіоналізм і компетентність, наприклад: *лінкбілдінг* (Link building) – це побудова посилальної маси для підвищення рейтингу веб-сайту в пошукових системах, *крауд-маркетинг* (crowd marketing, crowd – «натовп» і marketing – «реклама») – це технологія прихованого або партизанського маркетингу в Інтернеті, за допомогою відповідей-рекомендацій на форумах, блогу, коментарів до продукту, послуги або відео.

Нами виокремлені наступні лексичні групи термінологічного характеру серед англомовних запозичень в дискурсі працевлаштування: 1) прямі запозичення (транскрипція, транслітерація): (укр.) *лідер, моніторинг, драйв, логіст, прайс-ліст, дистрибуція, імпорт, експорт;* (рос.) *функционал, аутсорс, инфлюенсер, лидогенерация, инхаус, мессенджер, копирайтер, райтер, гугл, ютуб, синдикатор, ивенты, стикер, таргетинг, аккаунт, рекрутер, софт,* 2) кальки та напівкальки: (укр.) *проектний та пост-проектний супровід клієнтів, контент-стратегії, візуальний контент, адміністратор рецепції, воронка продажів (Sales Funnel), SEO-спеціаліст, цільовий трафік,* (рос.) *фарминг аккаунтов, «отбеливание» лендингов, чайка-менеджмент (Seagull management), чат-бот, трафик-менеджеры, контент-маркетинг, прайс-агрегаторы, туннель продаж, SEO-оптимизация, web-опыт, CRM-система , IP-телефония, web-службы,* 3) абревіатури: *PR (public relations), API (application programming interface), CPA (certified public accountant), SEO (search engine optimization), B2B (business-to-business),* 4) повні запозичення або іншомовні вкраплення: *help-desk, IT Support Specialist, project manager, product manager, digital marketing.*

В оголошенні про роботу в фірмі «Будинок іграшок» обіграється англійське скорочення VIP (very important person): *Бі із 1998 року знаходить у доступних зоряних системах нашої галактики й привозить в Україну круті іграшки. Однак вибрати подарунок, який здатен здивувати дитину, насправді – суперзадача. Тому без допомоги тут ніяк, потрібен суперасистент, – керівник відділу CRM. Або як ми називаємо один-одного – <u>БІП (Бері Імпортант Персон).</u>*

Сфера працевлаштування є важливою складовою національної комунікативної культури і областю міжкультурної комунікації, яка найбільш інтенсивно розвивається. Англійська мова в дискурсі працевлаштування виконує семантичну функцію, індексуючи професіоналізм, сучасність, володіння іноземними мовами, орієнтацію на глобальну корпоративну культуру і ринкові цінності.

Література:

1. Стеблецова А.О. (2012) *Дискурс трудоустройства как тип делового дискурса*, Известия Волгоград. гос.пед. ун-та. Филологические науки, № 8 (72), С. 38-41.
2. Райтмайер Р. (2013) *Русская речь и рынок: традиции и инновации в деловом и повседневном общении,* М.: Языки славянской культуры, 456 с.
3. Аликина А.В., Гриценко Е.С. (2015) *Английский язык как смыслопорождающий ресурс в российском дискурсе трудоустройства*, Вестник Московского государственного лингвистического университета, Выпуск 6 (717), М., С. 52-60.
4. Blommaert J. (2010) *The sociolinguistics of globalization*, Cambridge, N.Y.: Cambridge University Press, P. 213.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВПЛИВУ СІМ'Ї – РОДИНИ НА ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ДІТЕЙ

Жанна Шинкарьова
аспірантка
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник: доктор пед.наук Кічук Н.В

Толерантність, як ніколи раніше, важлива сучасному соціуму та кожному. Ми живемо у вік глобалізації економіки та все більшої мобільності, швидкого розвитку комунікації, інтеграції та взаємозалежності, у вік урбанізації і перетворення соціальних структур, що актуалізує вагу толерантної взаємодії не лише в соціальних інституціях. Толерантність необхідна у відносинах суб'єктів освітнього процесу, адже не зміцнюючи дух толерантності результативніше відбувається процес формування відносин відкритості, уваги один до одного та солідарності. На означеному сфокусовано увагу у Декларації принципів толерантності, яка була прийнята 16 листопада 1995 року на XXVIII сесії Генеральної конференції держав-членів ЮНЕСКО [2, с. 177]. Як стверджують фахівці (І.Бех, П. Боришевський, Л. Хоміч, С. Якименко та інші) виховання толерантності у дітей багатовекторною і складною проблемою. Цей багатоаспектний процес ми розглянемо й у контексті родинного виховання саме в українській сім'ї.

Родинне виховання є явищем, яскраво притаманним українському менталітету [1]. Мова йде саме про виховання дитини не тільки батьками, а і іншими членами родини (бабусі, дяді, племінники, близькі та дальні родичі), які за покликом «вимогливості доброти» приймають активну участь у формуванні особистісних якостей дитини. Багатовікові традиції народу сформували коло спілкування українців з членів сім'ї, родини та кумів, які далі сприймаються як члени родини та відповідають за духовний розвиток, підтримку дитини в майбутньому житті. Такий уклад, з одного боку, стає у пригоді батькам в складних ситуаціях, а з іншого - розмиває границі та послаблює сімейні зв'язки [5].

Сім'я є першоосновою духовного, економічного та соціального розвитку суспільства, його природнім і найбільш стійким елементом. У сім'ї найповніше зберігаються першоознаки давніх етносів та відображаються усі етапи історичного розвитку кожного народу. [4, с.115]. Сім'я, як соціальна інституція, у процесі розвитку людської цивілізації набула функцій, які в єдності забезпечують повноцінність її існування та саморозвиток. Основними функціями сучасної сім'ї є:

- репродуктивна,
- економічна,

- виховна,
- комунікативна,
- інтегративна,
- адаптаційна,
- соціалізуюча.

Ефективність виховання дітей у сім'ї залежить від її непорушного авторитету, подружньої вірності, любові до дітей і відданості обов'язку їх виховання, піднесенні ролі батьків у створенні та захисті сімейного середовища. Надзвичайно важливу роль у вихованні дітей відіграє особистий приклад батьків. Але ж все це марно, якщо слова дорослих не співпадають з їх вчинками. «Ваша власна поведінка, – писав А. Макаренко, звертаючись до батьків, – вирішальна річ. Не думайте, що ви виховуєте дитину тільки тоді, коли з нею розмовляєте, виховує дитину кожний момент вашого життя, навіть тоді, коли вас немає дома.. …всі повороти вашої думки доходять до неї невидимими шляхами, ви їх не помічаєте. А якщо вдома ви грубі або хвастливі, або ви пиячите, а ще гірше, якщо ви ображаєте матір, вам уже не треба думати про виховання: ви вже виховуєте своїх дітей і виховуєте погано, і ніякі найкращі поради й методи вам не допоможуть» [3, с. 211].

Сучасною тенденцією виховання підростаючого покоління, нажаль, є зниження ролі особистого прикладу, зміщуються акценти й у вихованні сім'ї. Адже, все більш сім'я стає посередником між віртуальною реальністю та дійсністю. Батьківський авторитет заміщається особистостями медіа простору, де градус жорсткості, насилля дуже висок. Разом з тим можна зазначити і девальвацію сімейних цінностей, втрату сім'єю необхідних і традиційно притаманних саме їй функцій, що призводить до складної проблеми внутрішньо-сімейних взаємин та впливу сімейного виховання, на формування особистості. Ознакою нашого часу є тотальна зайнятість батьків, що зводить до мінімуму час спілкування з дітьми; все частіше члени сімей проживають окремо через побудову власної кар'єри або інтенсивну зовнішню трудову міграцію, створюються «дистанційні сім'ї». Досить поширеними в Україні є неповні сім'ї, тобто сім'ї без шлюбного ядра, позашлюбна народжуваність.

Неможна залишити поза увагою проблему є маргіналізації частини сімей внаслідок таких соціальних патологій, як алкоголізм, наркоманія, насильство, що загострюються в умовах невизначеності соціальних ідеалів суспільства, швидкого майнового розшарування населення. Це призводить до «соціального сирітства», появи «дітей вулиці», які займаються бродяжництвом та жебрацтвом.

Вищезазначені чинники впливають на вирощування сучасних Мауглі, які хоча і зростають в сімейному колі, але відчувають брак спілкування, ненужність, психологічний дискомфорт, відсутність морально-правових рамок поведінки. Характер сімейного соціального партнерства перетворюється на компенсаційний, ознакою якого є заміщення духовних стосунків фінансовими, маніпуляціями батьківськими почуттями. А це призводить до віддалення членів родини, збільшення емоційної глухоти та непорозуміння, і, як наслідок, родина стає місцем, не психологічного притулку і відновлення, а зоною не толерантних стосунків, невдоволення, скарг і докорів.

Прикметою часу є виконання сім'єю, в першу чергу, репродуктивної функції, в другу - фінансової. В умовах сучасних стрімких змін суспільного розвитку на перший план виходить гедоністична функція, тобто функція стимулюванні дитини до дії. Отож ідея толерантності трансформується в дії:

- прийняття іншості людини як антиподу агресивності;
- обережність та відповідальність існування як запорука безпеки навколишнього оточення (не заподіяти шкоди нікому).

Саме тому завданням соціального партнерства дитини і сім'ї ми вбачаємо у спрямуванні природної активності дитини в соціокультурне русло. Дбаючи про реалізацію принципів толерантності, варто посилити увагу на спільне дозвілля родини (перегляд системоутворюючих фільмів, добір ігор екологічного змісту, розваги, які відповідають загальноприйнятим нормам моралі суспільства). У випадку територіальної віддаленості доцільно педагогічно вмотивовано формувати коло спілкування дитини (добір гуртків, секцій, нянь, оточення).

Перспективи подальшого наукового пошуку лежать у площині поглиблення наукових уявлень про сімейне виховання як чинник толерантності.

Література

1. Богуш А., Гавриш Н. (2006). *Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного і молодшого шкільного віку*: монографія. Луганськ: Альма-матер. 389с.
2. (1999). *Декларація принципів толерантності*. Педагогіка толерантності. № 3-4, С. 175-179.
3. Макаренко А.С. (1984). *Педагогические сочинения в 8 т.,* М.: Педагогика, Т. 8
4. Фіцула М.М. (2006). *Педагогіка*: Навч. посібник. К.: Академвидав. 560 с.
5. Піроженко Т.О., Соловйова Л.І. (2016). *Ціннісні орієнтації дитини у дорослому світі*: навч.-мет. посібник. К: Слово. 248 с.

ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНІ КОМУНІКАЦІЇ В ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Світлана Щетиніна

викладач

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Життєдіяльність сучасного суспільства здійснюється в соціальному інформаційному просторі, яке активно розвивається і дозволяє індивіду включитися в глобальний інформаційний процес, отримати значний обсяг знань через різноманіття способів доступу до них. Інформація як стратегічний ресурс інноваційного розвитку і базовий суспільний капітал не тільки формує матеріальне середовище нового соціуму, але й служить основним інструментом соціальних комунікацій і міжособистісних відносин [1].

Епіцентром трансформацій, що відбуваються в сучасному світі, на думку багатьох учених (Д. Белл, М. Кастельс, Е. Тоффлер, Т. Стоуньєр), є перехід до інформаційного суспільства, відмінною рисою якого, крім розвитку телекомунікаційних технологій, є якісно нові функції інформації як соціокультурного та економічного феномена.

Інформаційне суспільство як економічна, культурна і соціальна система стало об'єктом уваги дослідників уже з 60-х років XX ст. Термін «інформаційне суспільство» ввів Ю. Хаяші, професор Токійського технологічного інституту. Японія, яка зробила в повоєнний час ставку на розвиток наукомістких галузей, найпершою з країн відчула необхідність в новій стратегії розвитку.

Одним із перших дослідників, що намагалися обґрунтувати концепцію інформаційного суспільства, був І. Масуда, автор праці «Інформаційне суспільство як постіндустріальне суспільство». Він розглядав цей тип суспільного устрою переважно в економічному контексті, згідно з яким нові технології повинні були привести до серйозних позитивних соціальних перетворень. На думку І. Масуда, в умовах формування інформаційного суспільства будуть відбуватися зміни сутності самого виробництва, продукт якого стане більш «інформаційно ємним». Розробка японського варіанту концепції

інформаційного суспільства здійснювалась з метою розв'язання завдань економічного розвитку цієї країни, що зумовило його обмежений і прикладний характер.

У 70-ті роки отримують розвиток дві ідеології – інформаційного суспільства та постіндустріалізму. Д. Белл виділяє три стадії в історії людського суспільства – аграрну, індустріальну та постіндустріальну: «Зміни в соціальній структурі, що відбуваються в середині XX століття, свідчать про те, що індустріальне суспільство еволюціонує до постіндустріального, яке й повинно стати визначальною соціальною формою XXI століття в США, Японії, Росії та в Західній Європі» [2, с. 21]. В подальшому Д. Белл стає прихильником концепції інформаційного суспільства, визначальним критерієм якого він вважає розвиток і повсюдне поширення технологій організації та обробки знань та інформації. Термін «інформаційне суспільство», на думку Д. Белла, відображає нову назву постіндустріального суспільства, в якому інформація стає основою соціальної структури, а вироблення матеріальних благ відходить на задній план.

Поняття «глобальне інформаційне суспільство» (ГІС) вперше було введено в 1994 р. в доповіді М. Бенгємана «Європа і глобальне інформаційне суспільство: рекомендації для Європейської Ради ЄС». 26 лютого 1995 р. в Брюсселі і 22 червня 1995 р. в Галіфаксі одним із важливих питань було питання про вироблення узгоджених правил розвитку і використання інформаційної супермагістралі на основі об'єднання національних мереж для електронної комерції (ICM, Information Super Highway) в країнах G7, яка повинна стати основою створення і розвитку глобального інформаційного суспільства.

Розвиток системи документно-інформаційних комунікацій у процесі глобальної еволюції впливає на діяльність традиційних комунікаційних інститутів, серед яких значну роль відіграють бібліотеки.

Питанню функціонування системи документно-інформаційних комунікацій, місця та ролі в ньому бібліотечних установ приділяли увагу сучасні вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема В. Вахнован, В. Горовий, О. Мізіна, О. Онищенко, Е. Арансон, А. Соколов та ін.

А. Соколов, зважаючи на нові інформаційні потреби, розглядає бібліотеку як важливий комунікаційний центр. Він вважає, що розвиток бібліотечної діяльності відбувається під впливом загального розвитку соціальних комунікацій та процесу інформатизації, зумовленого розширенням спектру потреб читачів [3].

Під впливом технологічних і соціокультурних перетворень змінюються відносини між суспільством і бібліотеками, що спонукає переосмислити напрями трансформації їх діяльності, розглянути нові можливості роботи, зокрема й у мережевому середовищі.

Бібліотеки збирають, зберігають, продукують, розповсюджують та використовують соціально значущу інформацію, перетворюючи її в суспільний продукт, від якого залежить подальший розвиток соціуму. Отже, бібліотеки реалізують базову ідею постіндустріального суспільства – доступність інформації. При цьому вони орієнтовані на формування інформаційної компетентності особистості, на залучення користувача до аналітико-синтетичної переробки інформації за допомогою різноманітних видів каталогів, бібліографічних, фактографічних, реферативних та інших баз даних.

Сьогодні вся сучасна система інформаційно-бібліотечного обслуговування сприяє підвищенню рівня інформованості всіх шарів населення – від найвищих управлінських структур до конкретної особистості. Як зазначає Т.Я. Кузнецова, бібліотека через відкритий інформаційний простір, «ретранслюючи документовану інформацію і знання від суб'єктів, що виробляють, до суб'єктів, що споживають, виступає в якості своєрідного віртуального університету …», впливаючи на формування суспільної екологічної свідомості, утворюючи інформаційний місток між місцевою владою і населенням, створюючи публічні центри правової культури тощо.

Основною діяльністю бібліотеки є її документальний фонд (друковані, електронні, мультимедійні, віртуальні ресурси), соціальна значущість яких відповідає потребам суспільства. Читання як форма комунікативної і пізнавальної діяльності та спосіб комунікації за допомогою текстів незалежно від їх матеріальної основи (друкованої чи електронної) впливає на формування культурної компетентності. Отже, бібліотеки через розвиток різних видів читання (інструментального, освітнього, рекреаційного) стимулюють процес формування людини постіндустріального світу, в якому її головними ознаками стають культурна та професійна компетентності. На думку О. Каращук, «Основним полем конкуренції за вплив на користувачів стає ділянка відносин інформаціедавця та інформаціекористувача. У цьому разі – комунікація бібліотеки і читача» [4].

Таким чином, основними функціями бібліотеки як комунікаційного інституту в глобалізованому інформаційному суспільстві є управління інформацією та знаннями, збереження та відтворення документної культурної спадщини, підтримка публічного дискурсу та діалогу між членами соціуму та його функціональними структурами через створення інформаційної магістралі «читач – користувач – споживач – замовник інформаційних послуг».

Література:

1. Кузнецова Т. Я. *Библиотека в информационном обществе: онтологические омнования социокультурных трансформаций*. URL: //bibliotekovedenie.rsl.ru/jour/article/view/1356/741#

2. Белл Д. (1973). *Наступление постиндустриального общества*. Опыт социального прогноза. М. : Экзамен. С. 21.

3. Соколов А. (2002). *Общая теорія социальной коммуникации* : учеб. пос. Санкт-Петербург : Изд-во В. В. Михайлова. 461 с.

4. Каращук О. (2018). *Бібліотеки в комунікативному просторі*. Вісник Книжкової палати. № 3. С. 28-30.

ВПЛИВ КОМУНІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ЗАКЛАДОМ

Олена Яковенко
к. пед. н.
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Олена Хаджиогло
магістрантка
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Безперечним фактом успішної діяльності будь якої організації, у тому числі закладу освіти, відіграє швидкість, креативність та якість розробки й ухвалення управлінських рішень, що забезпечують її адоптацію до мінливих умов функціонування. У той же час головною умовою забезпечення прийняття оптимальних управлінських рішень є якість збору і обробки інформації та забезпечення її вчасного надходження до суб'єктів управлінського процесу. Отже, за таких умов можна відмітити, що саме комунікаційний процес здійснює прямий вплив на ефективність управління закладом освіти.

Зосередимо увагу на тому, що комунікаційний процес у своєму складі містить систему елементів, які знаходяться у тісній взаємодії і мають свої особливості впливу на загальний результат дії комунікацій в управління освітнім закладом.

Виходячи з визначення комунікацій, як процесу обміну інформації між двома і більше сторонами, можна виокремити дві його складові: зміст, тобто сукупність інформації, та засоби забезпечення її передачі [1, с. 298].

Наголосимо, що заклад освіти це відкрита система на діяльність якої впливає як зовнішнє так і внутрішнє середовище. Тому, вважаємо доцільним розглянути зміст інформації та засоби забезпечення її передачі з урахуванням такого впливу.

За результатами теоретичного аналізу літератури до зовнішнього оточення – суб'єктів комунікаційного процесу закладу освіти можна віднести (див. *мал.1*):

***Мал. 1**. Суб'єкти зовнішнього оточення закладу освіти (складено автором)*

Слід нагадати, що до інформації, яку використовують у цілях управління, та засобів забезпечення її передачі висувають загальні вимоги (див. мал. 2.) [2, с. 111]:

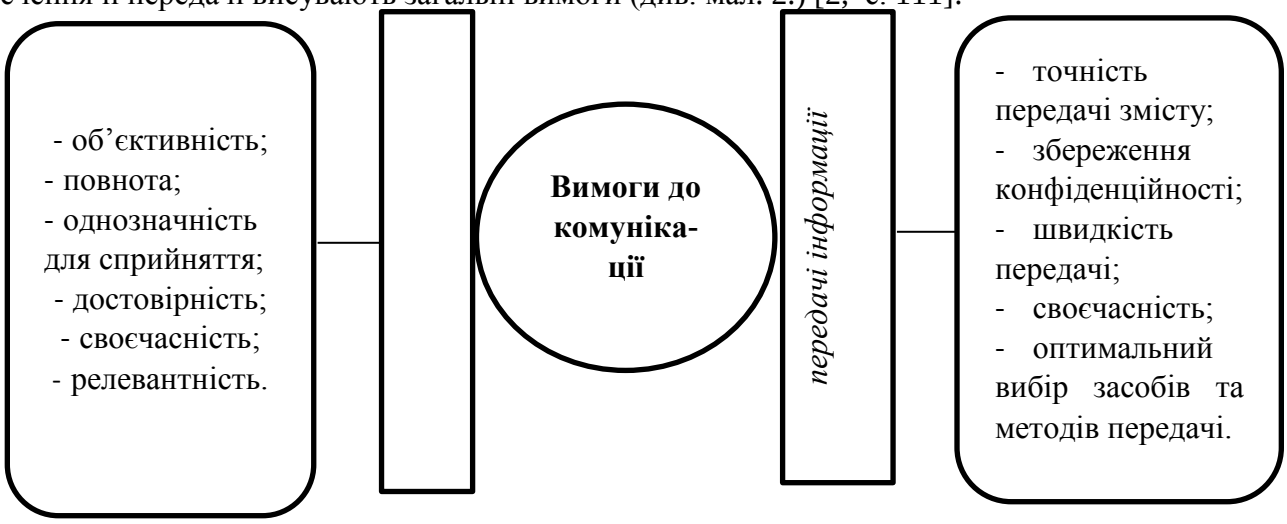

***Мал. 2**. Вимоги, що висуваються до комунікацій (складено автором)*

Відмітимо, що у відповідності до кожного суб'єкту зовнішнього оточення можна відмітити зміст інформації та засоби забезпечення її передачі (отримання) (див. *мал. 3*):

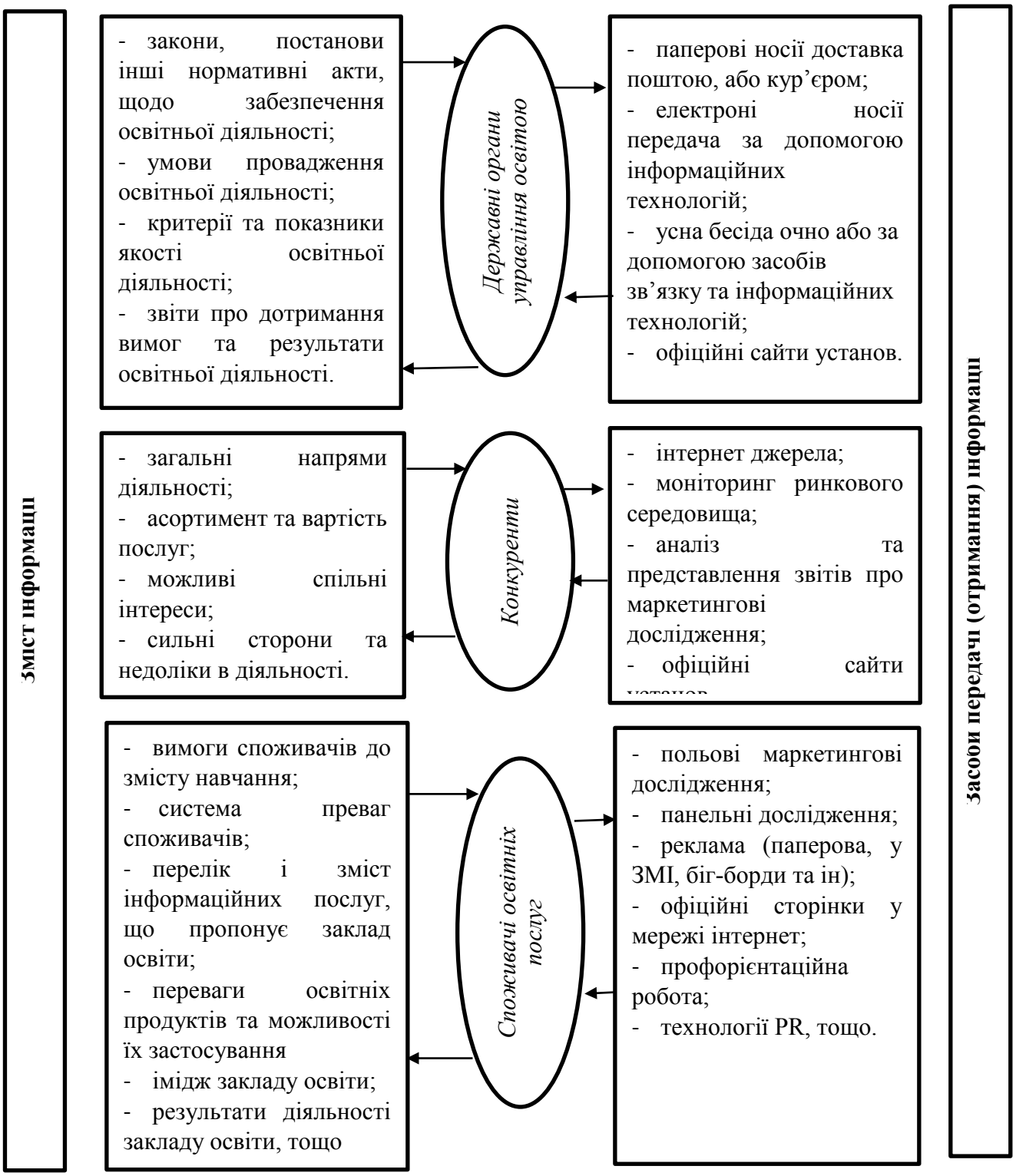

***Мал. 3**. Зміст інформації та засоби її передачі (отримання) суб'єктами зовнішнього оточення закладу освіти (складено автором)*

Акцентуємо увагу, що суб'єкти зовнішнього оточення закладу освіти мають подвійну форму впливу: з одного боку зміни у їх діяльності суттєво відбиваються на ефективності управління освітнім закладом, а з другого боку певним чином і заклад освіти впливає на поведінку цих суб'єктів. Так, наприклад, державні органи управління освітою, з одного боку, визначають стратегію розвитку освіти в країні, правові засади діяльності освітніх установ,

тощо, а з другого боку посилення рівня демократизації розробки та ухвалення рішень щодо освітнього процесу дає можливість освітнім закладам брати участь у формуванні окремих напрямів чи методів впровадження реформ. І у цей момент, дуже складно переоцінити роль комунікаційного процесу: якісно підібраної та узагальненої інформації, вдало вибраного способу її подання та своєчасного представлення її на розгляд відповідних органів чи посадових осіб.

Доречно відмітити, що освітній заклад це суб'єкт господарювання і він підпорядковується загальним правилам гри у ринковій економіці, тобто чим більший обсяг надання послуг у закладу освіти, тим вище результати його діяльності і вищі можливості щодо нарощування потенціалу і впровадження інновацій, оскільки вони потребують використання значної кількості фінансових ресурсів. Тому, за допомогою вдалої організації комунікаційного процесу із зовнішньою середою діяльності можна забезпечити збільшення кількості здобувачів освітніх послуг. Наголосимо, що провідними комунікаційним технологіями, щодо розв'язання завдання збільшення обсягів надання послуг, є застосування різних видів реклами, профорієнтаційна робота, технології PR спрямовані на формування іміджу установи і вкрай важливо – особистий імідж керівника [3, с. 300].

Зазначимо, що внутрішні комунікації закладу освіти, як правило, спрямовані на забезпечення взаємодії між всіма ланками управління (фінансовою, господарською, навчально-виховною, науковою діяльності, тощо), працівниками установи та здобувачами освіти. Серед найбільш важливих функцій внутрішніх комунікацій освітньої установи вважаємо доречним виокремити наступні:

- створення ефективних засобів руху управлінської інформації;
- формування високого рівня корпоративної культури;
- налагодження командної роботи за проектами і щодо визначення стратегії розвитку закладу;
- організація та забезпечення впровадження управлінських інновації;
- забезпечення координації діяльності та взаємодії всіх підрозділів організації;
- збір та аналіз достовірної інформації про діяльність працівників освітніх установ, та інформування про результати такого аналізу;
- створення ефективної системи документообігу між підрозділами освітнього закладу;
- створення умов щодо обміну найкращім досвідом, розвитку професійної компетентності, наукового і творчого потенціалу педагогічних працівників;
- організація освітнього і виховного процесу та взаємодії і порозуміння між педагогічними працівниками і здобувачами освіти, тощо.

Відмітимо, що науковці у сфері управління виділють два види внутрішніх комунікацій, що покликані розв'язати певні завдання: вертикальні (між рівневі) і горизонтальні (міжособистісні). Так, серед провідних завдань вертикальної комунікації можна зазначити забезпечення: координації діяльності, швидкий і якісний документообіг, швидку і якісну передачу інформації про завдання і результати їх виконання. До провідних завдань міжособистісних комунікацій віднесемо: запобігання конфліктам, розвиток корпоративної культури, підвищення мотивації.

Таким, чином комунікаційний процес та якість його організації у закладі освіти слугує потужним джерелом інформації та індикаторам, що показує особливості діяльності установи і характеризує ефективність управління як для внутрішніх так і для зовнішніх користувачів. Отже, підвищення результативності діяльності закладу освіти неможливе без підвищення ефективності комунікаційних процесів в організації.

Література:

1. Баєва О.В., Новосельська Н.І. (2007). *Основи менеджменту: практикум: Навч. посібник.* К.: Центр учбової літератури. 527 с.

2. Яковенко О.І. (2019). *Управління проектами та ризиками:* Навчальний посібник. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М. 196 с.

3. Грищенко І.М., Крахмальова Н.А. (2012). *Інструменти та форми маркетингової комунікації на ринку освітніх послуг.* Ефективність організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку вищої освіти України. Вісник КНУТД. Київ: Тем. вип. №4. С. 298-307.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВГО НАВЧАННЯ

Людмила Яренчук
к.пед.н., доцент
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Одним із основних шляхів реформування освіти, визначених Державною національною програмою «Освіта. Україна XXI століття», є запровадження у навчальний процес сучасних педагогічних технологій та науково-методичних досягнень. Пріоритетними в освіті є нове ставлення до знань та інтелекту підростаючого покоління, кардинально нові підходи до інвестиційної політики в освітній сфері [1].

З огляду на вищезазначене, зауважимо, що нагальною проблемою вищої педагогічної школи України є підготовка вчителя трудового навчання, який виховує в учнів такі риси характеру, як працьовитість, самостійність, відповідальність, ініціативність, наполегливість, терпіння, старанність, охайність, повага до людей, що створюють матеріальні блага. При цьому виняткового значення набувають розвиток технічної творчості, естетичного смаку, технологічної культури й культури праці та побуту.

Необхідно зазначити, що теоретико-методичні засади професійної підготовки вчителя трудового навчання (технологій) розглянуті в дослідженнях А. Вербицького, О. Коберника, В. Мадзігона, В. Сидоренка, А. Терещука, Г. Терещука та ін.

Кардинальні зміни, що відбуваються в шкільній освітній галузі «Технологія», висувають високі вимоги до особистісних та професійних якостей вчителя трудового навчання. Актуальними для нього стають внутрішня технічна культура, широка технічна ерудиція, технічний світогляд, активність, ініціативність, самостійність, прагнення до творчості, висока відповідальність. Цілком очевидно, що вказані якості повинні ґрунтуватися на глибокій професійній компетентності вчителя.

Серед основних завдань, які необхідно включити до складових змісту професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання у вищих навчальних закладах, є: забезпечення підготовки учнів до трудової діяльності у різних її сферах; ознайомлення учнів із загальними поняттями про основи сучасного виробництва, його економічні та екологічні засади, процеси управління; залучення учнів до основних видів сільськогосподарської праці, проектно-технологічної діяльності; формування навичок розв’язування творчих практичних завдань дослідницького характеру; формування в учнів технічних понять, практичних умінь і навичок; трудове виховання; профорієнтація; формування творчого ставлення до праці; поєднання навчання з продуктивною працею тощо.

Провідною метою освітньої галузі «Технології» є формування технологічно грамотної особистості, підготовленої до життя і активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного, інформаційного суспільства. Досягнення означеної мети

забезпечується змістом трудового навчання, який розроблено відповідно до Державних стандартів освітньої галузі «Технологія» [2].

При цьому реалізація змісту навчальної програми повинна забезпечувати розв'язання таких завдань:

– становлення в учнів технічного світогляду, закріплення на практиці знань про технологічну діяльність, спираючись на закони та закономірності розвитку природи, суспільства, виробництва і науки;

– набуття в учнів практичних навичок творчої діяльності, творчого та критичного мислення в процесі вивчення проектної технології;

– знайомство учнів з місцем і роллю інформаційно-комунікаційних технологій в сучасному виробництві, повсякденному житті;

– формування культури поводження з різноманітними засобами праці;

– утворення умов для професійного самовизначення, обґрунтованого вибору професії з урахуванням власних здібностей, уподобань та інтересів;

– заснування в учнів культури праці, навичок раціонального ведення домашнього господарства, культури побуту, відповідальності за результати власної діяльності, комплексу особистісних якостей, потрібних людині як суб'єкту сучасного виробництва і культурного розвитку суспільства;

– виховання активної життєвої позиції, адаптивності, готовності до безперервної професійної освіти, конкурентної боротьби на ринку праці, потреби ініціативно включатися в систему нових економічних відносин, в підприємницьку діяльність;

– створення умов для реалізації особистісно-орієнтованого підходу до навчання, виховання та розвитку особистості.

Доцільно зауважити, що Державний стандарт освітньої галузі «Технології» передбачає зміщення акцентів технологічної підготовки учнівської молоді від ремісничо-тренувального навчання до впровадження у навчально-виховний процес проектно-технологічної системи, яка націлює на творчість і дослідництво, особистісно орієнтовані педагогічні технології з використанням сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів навчання. При цьому інноваційних підходів потребують й позакласні, позашкільні форми учнівської технічної творчості тощо. Здійснення зазначених перетворень у системі технологічної підготовки учнівської молоді неминуче пов'язане із адекватними змінами у системі професійного навчання майбутніх учителів трудового навчання (технологій) [2].

На думку С. Ткачука, серед основних завдань, які доцільно включити до складових змісту підготовки майбутніх учителів трудового навчання (технологій) у вищих педагогічних навчальних закладах є:

– формування в учнів технічних понять, практичних умінь і навичок;

– формування техніко-технологічних знань та творчого ставлення до праці, тощо [3] .

Принагідно зауважимо, що наукові основи техніко-технологічної підготовки вчителів трудового навчання (технологій) є базовою і системоутворюючою ланкою у формуванні їхніх професійних знань та вмінь, що зумовлює внесення відповідних змін та коректив у зміст навчальних дисциплін техніко-технологічного циклу. Аналізуючи систему професійної підготовки вчителів трудового навчання (технологій) у вищих навчальних закладах зауважимо, що рівень технічної підготовки майбутніх учителів є недостатнім для кваліфікованого виконання своїх обов'язків у сучасних умовах, які позначені переорієнтацією трудового навчання на проектно-технологічну діяльність учнів.

Нове змістове наповнення освітньої галузі «Технології» передбачає більш глибоке ознайомлення учнів із сучасними досягненнями техніки і технологій, опанування практикою проектно-технологічної діяльності. Відтак, вкрай важливим для сучасного вчителя трудового навчання є не лише володіння інформаційними технологіями, але й уміння їх застосовувати в навчально-виховному процесі.

Так, у Державному стандарті базової й повної середньої освіти зазначається, що через зміст освітньої галузі «Технологія» забезпечується ознайомлення учнів з місцем і роллю інформаційно-комунікаційних технологій у сучасному виробництві, науці, повсякденному житті та їх підготовка до раціонального використання комп'ютерних засобів при розв'язанні задач, пов'язаних з опрацюванням інформації, її пошуком, систематизацією, зберіганням, поданням та передачею.

Означене завдання покладено саме на сучасного вчителя трудового навчання, який має досконало володіти інформаційними технологіями. З метою досягнення вищезазначеного, доцільно приділити належну увагу ґрунтовній прикладній підготовці майбутніх учителів трудового навчання саме з інформатики. Так, учитель має вміти створювати банк даних з проектними роботами, працювати з технічною документацією на комп'ютері, вміти робити креслення та розрахунки з використанням комп'ютерних програм, тощо. Крім вищезазначеного, вчителю трудового навчання вкрай необхідно навчитися володіти засобами мультимедіа, які дозволяють використовувати текст, графіку, відео й мультиплікацію в інтерактивному режимі, з метою підготовки та створення мультимедійних продуктів.

Отже, широта охоплення необхідних теоретичних знань і практичних навичок майбутнього вчителя трудового навчання, здатного до педагогічної творчості та інновацій в галузі «Технологія» ставить завдання формування і розвитку всіх складових його професійної компетентності. Розв'язання поставлених завдань ґрунтується на значних змінах, модернізації професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання у вищій педагогічній школі, що має відображати сучасні тенденції розвитку технології і підприємництва, досягнення педагогічної науки в галузі методології, теорії і практики.

Література:

1. Федорович А. (2007). *Підготовка майбутнього вчителя трудового навчання до професійно-педагогічної діяльності*: Навч.-метод. посібник. Дрогобич: Ред. вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка. 118 с.

2. (2003) *Державний стандарт освітньої галузі «Технологія».* Трудова підготовка в закладах освіти. № 1. С. 3-6.

3. Ткачук С. І. (2014). *Сутність та структура підготовки вчителя технологічної освіти до формування в учнів технологічної культури*. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер : Педагогічні науки. Вип. 1. С. 251-256.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Абросимов Євгеній *– викладач, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Бадалова Аіда Мардан кизи *– магістрантка, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Байлюк Юлія *– магістрантка, Одеський національний політехнічний університет*

Васильєва Ольга *– кандидат педагогічних наук, доцент, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Волощук Лідія *– доктор економічних наук, доцент, Одеський національний політехнічний університет*

Gîrneț Slavic *– доцент, Кагульський державний університет імені Б. П. Хасдеу*

Глинка Віталіна *– магістранта, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Голуб Оксана *– студентка 4 курсу, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Гриценко Анастасія *– магістрантка, Одеський національний політехнічний університет*

Дмитрий Пармакли *– доктор хабілітат економічних наук, професор, Комратський державний університет*

Дмитрієва Марина *– магістрантка, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Доня Софія *– викладач, Кагульський державний університет імені Б. П. Хашдеу*

Дудогло Татьяна *– доктор економічних наук, Комратський державний університет*

Житомирський Леонід *– старший викладач, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Замашкіна Ольга *– кандидат педагогічних наук, доцент, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Запорожченко Олексій *– кандидат філософських наук, доцент, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Захарченко Віталій *– доктор економічних наук, професор, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Звєкова Вікторія *– кандидат педагогічних наук, доцент, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Івлієва Ольга – *кандидат педагогічних наук, доцент, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Івченко Олена – *магістранта, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Каплієнко Микола *– магістрант, «Міжрегіональна Академія управління персоналом»*

Кічук Антоніна – *кандидат психологічних наук, доцент, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Кічук Ярослав – *доктор педагогічних наук, професор, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Ковтуненко Юрій – *кандидат економічних наук, доцент, Одеський національний політехнічний університет*

Комратський державний університет

Костова Марина – *магістрантка, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Куліненко Лілія – *доктор філософських наук, профессор, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Леонід Герганов – *доктор педагогічних. наук, професор, Дунайський інститут Національного університету «Одеська морська академія»*

Лучіян Ангелов Мілков – *доктор економічних наук, професор, Університет національного та світового господарства м. Софії, Болгарія*

Людмила Драгієва – *кандидат педагогічних наук**,** Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Макарчук Наталя – *доктор психологічних наук, профессор, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Мандриченко Антоніна – *магістрантка, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Меркулов Микола – *доктор економічних наук, доцент, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Мізюк Вікторія – *кандидат педагогічних наук, доцент, докторант Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова*

Пастир Іван – *кандидат педагогічних наук, доцент, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Румяна Борисова Мілкова – *доктор психологічних наук, професор, Національна музична академія «Проф. Панчо Владігеров» м. Софія, Болгарія*

Сорока Лариса – *кандидат економічних наук, доцент, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Сосновський Анатолій *– кандидат економічних наук, професор, Ізмаїлький державний гуманітарний університет*

Степанова Надія *– викладач, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Таран Карина *– магістрантка, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Тетяна Грендач *– викладач, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Тірон Оксана *– викладач, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Ткач Крістіна *– викладач, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Тодорич Людмила *– доктор економічних наук, доцент, Комратський державний університет*

Усатенко Ольга *– магістрантка, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Федорова Ольга *– кандиат фізико-математичних наук, доцент, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Хаджиогло Олена *– магістрантка, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Харченко Тамара *– студентка 4 курсу, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Чеботар Людмила *– викладач, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Шевченко-Перепьолкіна Радислава *– кандидат економічних наук, в.о. доцента, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Щетиніна Світлана *– викладач, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Яковенко Олена *– кандидат педагогічних наук, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Янковська Ольга *– магістранта, Одеський національний політехнічний університет*

Яренчук Людмила *– кандидат педагогічних наук, доцент, Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

V ДУНАЙСЬКІ НАУКОВІ ЧИТАННЯ. ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО XXI СТОЛІТТЯ: ВЗАЄМОДІЯ НАУКИ, ОСВІТИ ТА БІЗНЕСУ.

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
(27 вересня 2019 року)

ТОВ РВА «СМИЛ»
Свідоцтво про внесення
до державного реєстру суб'єктів видавничої справи
ДК № 3408 від 03.03.2009 р.
68603, м. Ізмаїл, вул. Нахімова, 385
Тел. 04841-63-915. E-mail: maligina@ukr.net

Підписано до друку 16.10.2019 р. Формат 60х90/8.
Ум. друк. арк.15,5.Тираж 300 прим. Зам. № 510

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Ізмаїльського державного гуманітарного університету

Адреса: 68610, Одеська обл., м. Ізмаїл, вул. Рєпіна, 12, каб. 208
Тел.: (04841) 4-82-42
E-mail: nauka_idgu@ukr.net